

LIK@BTA.BG

ИЗДАНИЕ НА БТА ЗА ЛИТЕРАТУРА, ИЗКУСТВО И КУЛТУРА, ГОДИНА LXI

януари 2026

ЧИТАЛИШАТА В МИНАЛО И БЪДЕШЕ ВРЕМЕ

ЛИТЕРАТУРА
ИЗКУСТВО
КУЛТУРА

СПИСАНИЕ ЛИК ПРЕЗ 2025 Г.

ЛИК

ЯНУАРИ 2026

ТЕМАТИЧНО ИЗДАНИЕ
НА БЪЛГАРСКАТА
ТЕЛЕГРАФНА
АГЕНЦИЯ

ГЕНЕРАЛЕН ДИРЕКТОР:
Кирил Вълчев

ГЛАВЕН РЕДАКТОР:
Георги Лозанов

ОТГОВОРЕН РЕДАКТОР:
Яница Христова

МЛАДШИ РЕДАКТОР:
Ренета Георгиева

КОРЕКТОР:
Лиляна Николова

ХУДОЖНИК НА КОРИЩА:
Нега Земерелска (стажант)

КОРИЩА:
Колаж със снимки на първите чи-
талища в България – в градовете
Свищов, Лом и Шумен.

ДИЗАЙН И ПРЕДПЕЧАТ:
Леонора Константинова

ПО ДИЗАЙН НА СТУДЕНТИ ОТ НХА:
Теодор Мирчев
Елисавета Драгомирова
Виктория Димитрова

В БРОЯ СА ИЗПОЛЗВАНИ СНИМКИ ОТ:
архив на Пресфотото БТА,
pressphoto@bta.bg
ISSN 0324-0444

КОНТАКТИ:
Българска телеграфна агенция
1124 София,
бул. „Паризагско шосе“ 49

РЕКЛАМА:
marketing@bta.bg / 02 926 2296

ИЗРАБОТКА:
„ПРИНТИНГ ХАУС“ ЕООД

СЪДЪРЖАНИЕ

Читалищата в минало и бъдеще време

6 Проф. Николай Дойнов, председател на
Съюза на народните читалища:
Читалищата са съществували 170 години и
ще устоят поне още толкова

12 Силва Налбантян-Хачерян, изготвила досието за вписване на
читалищата в Регистъра на добрите практики на ЮНЕСКО:
Читалището е най-жизнената културна артерия на
гържавата

18 Спаска Тарандова, изпълнителен директор на Фондация
„Глобални библиотеки – България“:
Читалищата се нуждаят от енергия, реформи, социална и
политическа подкрепа, за да осигуряват ефективни условия
за достъп до информация и култура

22 Ръководители на читалища:
Когато чуете „Нашето читалище...“, това обяснява всичко

31 Владимир Зарев, писател:
Щастливата връзка между регионалните читалища и
творческите усилия на българските писатели е очевидна

34 Читалищата в архива на
Българската телеграфна агенция

112 Между традицията и бъдещето:
10 стратегически дилеми пред българските читалища
Юрий Вълковски

Кирил Вълчев
генерален директор на БТА

ЛИК 2026

Латинската сентенция казва, че следващият ден е ученик на предходния (Discipulus est prioris posterior dies). Този брой на ЛИК е с уроци за настоящето и бъдещето от миналото на читалищата, от които първите са отворени в Свищов, Лом и Шумен преди 170 години през 1856 г. А те възникват, за да предадат опита от предците, който да съхрани българския народ, както и опита на други народи, с които българите да се развиват.

Първият урок от миналото на читалищата, чието наименование идва от чета, е този, че българите успяваме чрез знанието и именно просветеният народ трябва да продължи да бъде най-голямата цел на България. За революция с книга в ръка, а не с меч говори в интервюто си за ЛИК и председателят на Съюза на народните читалища Николай Дойнов. От 14 века в Европа 12 века българите имаме собствена писменост. Благодарение на нея народността ни не пада, понеже в нас живее знанието, както се пее в химна на светите братя Кирил и Методий, на чиято 125-а годишнина от създаването БТА също планира да посвети брой през този месец май. Впрочем ЛИК вече излиза с наречения на негово име специален шрифт, създаден по поръчка на БТА от Националната художествена академия през миналата

2025 г., когато отбелязахме кръгла годишнина от създаването преди 1170 години от светите Кирил и Методий на първата графична система на българската писменост глаголицата – част от календара на новата съвместна инициатива на БТА, Българската национална телевизия (БНТ) и Българското национално радио (БНР) „14 века България в Европа“ за отбелязването на знаменателни годишнини в българската история със значение изобщо за общата европейска история, които са през годините до 2032 г., когато се навършват 1400 години от документираното в исторически извори първо българско държавно образование на европейска територия – Стара Велика България през 632 г.

Втори урок е, че знанието изисква участие на всеки човек. Писателят Владимир Зарев справедливо отбелязва в броя, че участниците в читалищната дейност не само консумират култура и човешка духовност, но и чрез себе си ги създават и участват активно във вдъхновяващия творчески акт. В това българите винаги са имали окривящи водачи, чиито имена се срещат в следващите страници като основатели на читалища. И в следващите седмици, в които предстоят отново парламентарни избори, си струва да се замислим и за уроците от тези

личности, чиито достойни следовници трудно намираме в наши дни – вероятно и заради отказа на мнозина да участват в изборите.

Трети урок от миналото на читалищата, който ще отведе в бъдещето България, е в достъпността на знанието. Изпълнителният директор на Фондация „Глобални библиотеки – България“ Спаска Тарангова справедливо припомня в броя, че сред основните конституционни права на българите е достъпът до образование, култура и информация. А този достъп в нашето съвремие вече има нови измерения, което налага ясна национална политика относно дигитализацията на книжното наследство, съхранявано в българските библиотеки, включително читалищните, както и използване на социалните мрежи като канал за приобщаване към това, което читалищата правят почти два века. Но трябва да продължи и поддържането на културата в читалищата на нейните традиционни носители като хартиените книги, спектаклите на сцена, обученията на живо. За недостатъчната материална база и малкото средства за нови книги говори в този брой на ЛИК и Слава Драганова – директорът на Народно читалище „Родина-1860“ в Стара Загора, което притежава най-голямата читалищна биб-

ЛИК 2026

лиотека с над 300-хиляден фонд. Нова национална политика за попълване на библиотеките с книги на хартиен и в цифров формат би дала възможност БТА да разшири и с читалищата безвъзмездно предоставяне на списание ЛИК, което агенцията изпраща със собствени средства на повече от 300 национални, регионални и университетски библиотеки, както и на библиотеките на редица други културни организации, държавни институции и медии. Националната информационна агенция на България е и добър пример за модернизация в съхраняването и достъпа до своите архиви както в новоизградената „Читалня“, така и чрез цифровизацията им.

Четвърти урок, който си струва да научим днес от читалищата, е този, че никога не може да замени живото човешко общуване. Проф. Дойнов подчертава, че те са място за живия живот, общуване, близост, живеи. А председателят на фондация „Народни читалища“ Юрий Вълковски отбелязва потенциала им да създават пространства, в които хора с различен социален, демографски, културен произход и политически възгледи могат да бъдат заедно, без да трябва да променят това кои са. Можем да допълним, че именно затова в бъдещия свят на все по-разпространен изкуствен интелект хората трябва да съхраняват места за естествения интелект като читалищата.

И така стигаме до пети урок

– когато сме заедно, трябва да търсим съгласия в името на общността, както вече през три различни столетия правят българите в читалищата. Нещо повече, от тях разбираме, че общност се гради, когато в нея имат място всякакви различия, без те да водят до разколи. Това е философията и на БТА, която след законова промяна преди пет години осигури право на безвъзмездно разпространяване на информация не само на тесен кръг държавни институции, тоест на властимащите, а и на опозицията, както и на гражданското общество чрез неправителствените организации и читалищата, които чрез БТА могат да бъдат най-сигурният източник на познание какво се случва в почти всички населени места на България. Затова БТА планира нова по-добра организация на своята интернет страница за системно публикуване на новини от читалищата.

Шести урок е за политиците, които от архивите на БТА, представени в този брой на ЛИК, могат да научат как предшествениците им начело на държавата ценят читалището в нашия културен и просветен живот. При това в архивните новини откриваме изненадваща приемственост през различни политически уредби в България, включително в желанието за осигуряване на действащи добри правила за читалищното дело. Тази оценка в наши дни би трябвало да намери израз в добро финансиране

с държавна субсидия, която по думите на секретаря на Народно читалище „Развитие-1870“ в Севлиево Десислава Димитрова да покрие адекватно заплатите на персонала, режийните разходи, поддръжката на сградния фонд, осигуряването на съвременна материална база, нужната инвестиция в подкрепа и развитие на художествената дейност и култура. Но трябва да подчертаем, че най-важни си остават служителите в читалищата, които заедно с библиотекарите е крайно време да бъдат третираны като учителите с подобни на техните възнаграждения.

Седми урок е за заможните в България, на които Владимир Зарев припомня в броя, че през Възраждането по българските земи активно работят над 130 читалища благодарение на усилията на по-заможни, просветени и родолюбиви българи. БТА също се опитва да насърчи спомоществувателите в сферата на културата, образованието, науката и спорта, включително и на читалищата, като публикува имената на хората и наименованията на фирмите дарители, без да третира това като реклама.

Осми урок е, че България трябва да показва по-добре своите красиви лица, каквито са читалищата – тази уникална за света институция на знанието и културата. Как може успешно да става това, научаваме от интервюто за списанието на г-р Силва Налбантян-Хачерян, която с

участието на колеги от Министерството на културата изготвя досието, с което през 2017 г. Междуправителственият комитет към Организацията на обединените нации за образование, наука и култура (ЮНЕСКО) вписва в Регистъра на добрите практики за опазване на нематериалното културно наследство „Българското читалище“, като в броя може да бъде прочетена и новината за това от архива на БТА. А друга архивна новина от средата на миналия век показва как румънски вестник представя историята, развитието и ролята на читалищата в България.

Първите новини за читалища в архивите на БТА са от 1917 г. от читалище „Съгласие“ в Тулча и читалище „Извор“ в Кюстенджа, които не са в днешна България – двете

ти урок, който би ни позволил да видим нова посока за развитие на читалището в бъдеще като място за обединяване на българите извън страната с техните многобройни сдружения, училища, фолклорни състави и хорове. При добра българска държавна политика със съответно финансиране те биха били и културни центрове в съответните държави именно чрез българите в чужбина.

Десети урок, който също учаваме от многото архивни новини на БТА от чествания на годишнини на различни читалища е този, че българите трябва да уважаваме и да отбелязваме като празници достиженията си. И първият брой на ЛИК за 2026 г. е опит за принос към това чрез отдаване на заслуженото на българските читалища, от които

първите в Свищов, Лом и Шумен са отворени през 1856 г.

А наименованията на хилядите читалища, създадени през тези 170 години, сами по себе си са уроци за днес и утре – „Светлина“, „Пробуда“, „Съгласие“, „Напредък“, „Напред“, „Постоянство“, „Развитие“, „Братство“, „Братолюбие“, „Надежда“, „Просвета“, „Просвещение“, „Наука“, „Съзнание“, „Родина...“ та да стигнем до „Мечталище“ като място за бъдеще на мечти на народа ни...

Затова е прав Пламен Александров, председател на Първото българско народно читалище „Еленка и Кирил Д. Аврамови-1856“ в Свищов, където на датата на основаването му преди 170 години ще представим този брой на ЛИК, като казва: „Когато чуем „Нашето читалище...“, това обяснява всичко.“

София, 27 октомври 2025 г. Николай Дойнов, Кирил Вълчев и заместник-министърът на културата Ашот Казарян в Националния пресклуб на БТА, когато Съюзът на народните читалища отличава генералния директор на БТА със званието „Следовник на народните будители“.

Снимка: Минко Чернев, БТА

ПРОФ. НИКОЛАЙ ДОЙНОВ, ПРЕДСЕДАТЕЛ НА СЪЮЗА НА НАРОДНИТЕ ЧИТАЛИЩА: ЧИТАЛИЩАТА СА СЪЩЕСТВУВАЛИ 170 ГОДИНИ И ШЕ УСТОЯТ ПОНЕ ОШЕ ТОЛКОВА

„Бъдещето винаги е светло. Знам само едно – съществували сме 170 години, ще устоим още поне толкова“, казва в интервю за списание ЛИК председателят на Съюза на народните читалища проф. Николай Дойнов.

В разговора за изданието той посочва също, че читалището не е застинало – то се развива в различни посоки. По думите му то е успешна обществена формула за хората, като формата му е разпознаваем, популярен и добре приет в обществото. Проф. Дойнов подчертава, че създаването на читалищата преди повече от век и половина се превръща в качествено нов скок на българския народ. Той припомня наблюдението на Симеон Радев, че докато другите балкански народи правят своите революции с мечове, то българският народ тръгва към революцията с книга в ръка.

Проф. Николай Дойнов е роден на 12 февруари 1963 г. През 1982 г. завършва с отличие първия випуск на Националната гимназия за древни езици и култура. Продължава образованието си в Софийския университет, където е приет на първо място в специалност „Българска филология“. Почти десетилетие по-късно завършва и специалност „Управление на инвестициите“ в Университета за национално и световно стопанство. Той е и поет, носител на редица награди. Пътят му се свързва с развитието на читалищната дейност още през 1989 г., когато Дойнов създава Независимия синдикат на читалищните работници, а десет години по-късно създава фондацията „Национална читалищна мрежа“. През 2011 г. е избран на поста председател на Съюза на народните читалища в България, преизбиран няколко пъти.

Сред наградите на проф. Дойнов са орден „Св. св. Кирил и Методий“ I степен, с който е отличен през 2015 г., почетният знак на президента на Република България от 2011 г. и почетният знак на Вицепрезидента на Република България от 2023 г.

Три пъти Николай Дойнов е удостоен с най-високата награда на Министерството на културата: през 2012 г. получава „Златен Век“ печат на Симеон Велики, през 2019 г. „Златен Век“ звезда и през 2023 г. – „Златен Век“ огърлие.

Пред списание ЛИК проф. Дойнов разказва за честванията, с които ще бъдат отбелязани 170-те години от началото на читалищното дело в България, коментира какво стои в основата на създаването на читалищата в страната и как се променят те през годините. Разказва и за дейностите, които се развиват в тези културни институти, и каква е ролята на Съюза на читалищата, както и дали Законът за читалищата се нуждае от промени. Проф. Дойнов отправя поглед и към бъдещето, където технологиите все още не заемат централно място в дейността на читалищата, а те може да се превърнат в пространство, в което различните поколения се срещат.

Николай Дойнов
Снимка: Минко Чернев, БТА

Господин Дойнов, през януари отбелязваме 170 години общонародно читалищно дело в България. Как планирате да изглеждат честванията на този празник през годината?

– Читалищните дейци от Свищов на 30 януари ще поднесат венец пред къщата, в която е основано първото читалище в България. Важно е да се знае, че на тази дата е подписан уставът на читалището, като по този начин се поставя основата на читалищното дело.

Уставът – това са правилата. Уставът – това е гръбнакът, редът в читалището. Неговата номинална основа и в отношенията между членовете на читалището. Първите записи на читалищен мениджмънт, субординацията между отделните органи и длъжности, първата поява на длъжности – председател, ковчежник, секретар. Затова ние считаме, че е редно да поускаме да се обяви 30 януари за Ден на читалищния устав. Защото той е първооснова на устава на българските тайни революционни комитети.

От уставите на читалищата през тези 170 години можем да извлечем ценна информация за бита, управите, обществената уредба на местните общности, релациите с другите важни институции като църквата и училището.

На 30 януари тази година ще проведем първата церемо-

ния „Читалище на годината“, без да сме търсили кореспонденция с празника в Свищов. Просто така се получи. Това е поклон пред първооснователите – в Свищов, Лом и Шумен.

Иначе програмата тази година е много наситена с идеи, поради закъснението по приеждането на Националния културен календар за 2026 г. настрана остават инициативи, които сме разписали. Очакваме развитие по темата, но нека да припомним, че се навършват и 115 години от учредяването на Съюза на народните читалища, което го прави най-старата културна асоциация в Европа.

Коя народна черта се оказва решаваща при създаването на читалищата, които се превръщат във феномен в световната култура?

– Симеон Радев има едно важно наблюдение. Той отбелязва, че докато другите балкански народи правят своите революции с меч в ръка, то българският народ тръгва към революцията с книга в ръка. Нека да си представим една тъмна равнина. Изведнъж там, горе, близо до река проблясва огънче, все едно че някой запалва клечка кибрит. След това в тази равнина започват да се раждат светлини, неравномерно, гуаметрално противоположни, но така или иначе тази равнина се осветява. Хората са искали да знаят кои са, откъде са, търсили са се извън дюкяните, еснафлъка, килийните училища. Създаването на читалищата е качествено нов скок на българския народ. Той иска да чете книги, вестници, да гледа театър, да коментира новините от вестниците,

Белица, 21 септември 2025 г. Председателят на Съюза на народните читалища проф. д-р Николай Дойнов на кръгла маса „Читалищата през XX и XXI век“.
Снимка: Красимир Николов, БТА

София, 24 май 2021 г. Николай Дойнов в Централния Военен клуб по време на тържественото отбелязване на 110 години от основаването на Съюза на народните читалища. Снимка: Асен Тонев, БТА

да слуша пътешественици, завърнали се от хаджилък, да се сравнява с другите.

Постановката на „Много-страдална Геновева“ по това време е предизвикала същото цунами, каквото например „Междузвездни войни“ на Лукас в наши дни. Нещо ново е дошло, нещо, в което всички искат да участват. Винаги съм се питал, ако беше поставена пиесата на Шекспир „Крал Лир“, какво щеше да стане... И още – докато другите народи са създавали литература и изкуства, то нашият народ е събрал все пак сили и е тръгнал на своето духовно пътешествие с книга

в ръка. И да, любопитството на българина е вродено. Защото петстотин години до него не е достигала информация за света, което е правело неговия кръгозор твърде малък, твърде ограничен.

Как читалищата устояват на промените през десетилетията?

– Да видим: след тръгването на Апостола на свободата по села и паланки се наблюдава движение за създаване на читалища. Стратегът на националната ни революция Г.С. Раковски вижда в читалищата „една обществена

къща, в която държим своите заседания“, а Левски видя в тях революционната мрежа и заяви, че трябва „да прикрием комитетите зад читалищата“ в писмо до Киро Тулешков.

Неслучайно българските герои като Бачо Киро Петров, Спас Гинев, Кочо Честименски, Павел Бобеков са читалищни дейци. Читалището в Устово, Смолянско, е основано от сподвижници на Левски, между които и свещеник Константин Дъновски (бащата на Петър Дънов).

Условно можем да разделим етапите на развитието на читалищата на пет – първият е от основаването на

първото читалище до Освобождението, от Освобождението до Първата световна война, от Първата световна война до Втората световна война, от 1944 до 1989 г. и от 1989 г. до днес.

Дори по време на двете световни войни народните читалища са били на своя граждански пост – изпълнявали са своите функции на разпространители на информация, на библиотеки, на място за квартални събрания (в градовете). Тежък удар върху тях нанася Законът за защита на гържавата и промененият Закон за читалищата от 1942 г. Разбира се, това е цял учебник, ако се спрем подробно върху етапите, затова ще отбележа само два факта – първият е наличието на читалищно законодателство и вторият съществуването на традиционна устойчива структура на читалищата, утвърдена с уставите.

Каква е съвременната роля на читалищата? Как се различава тя в малките населени места и в градовете?

– Читалищата изграят важна роля при формирането на мирогледа на младите чрез своите основни дейности – библиотека и художествени състави. Независимо от развитието на технологиите, живото общуване е важен елемент в опознаването на света. Много млади хора получават своя реализация в читалищните дейности, чувстват се активни и оценени, много от тях получават аплодисменти за своите участия. А това е важно.

В големите градове човек е анонимен, непознат, трудно различим. Именно читалището дава своята подкрепа за откриване на идентичността на личността, помага ѝ да реализира своята идея за себе

си и да установи траен контакт с другите.

В малките населени места читалищните дейци и самодейци се познават от всички. Те са герои в живота на градовете, те са успешни актьори, танцьори, поети, художници.

Те до голяма степен формират обществения вкус и без да са политически или стопански лидери, реализират влияние, което е близо до естетическото. Хората коментират тяхното представяне на читалищните сцени или наградите, които носят от фестивали извън общността.

В този смисъл и в големите градове, и в малките населени места читалищата имат една и съща роля – роля на създател, а и възпитател на това, което днес наричаме „добри практики“.

Често читалищата предлагат активности както за деца, така и за възрастни. Възможно ли е това да се превърне в алтернатива на затварянето в поколенчески балони, характерни за социалните мрежи?

– Това е възможно, ако го формулираме така, но е необходимо адекватно финансиране на тези социални дейности.

Броят на читалищата се увеличава, включително и днес. На какво се дължи този постоянен интерес?

София, 24 май 2021 г. Президентът Румен Радев и проф. Николай Дойнов на тържественото отбелязване на 110-годишнината от основаването на Съюза на народните читалища. Снимка: Асен Тонев, БТА

– На живия живот. Читалището не е застинало като скала, то диша и се развива в различни посоки. Да, някои процеси остават встрани, но това е, защото в своите 170 години то крачи по утвърден път, по път, по който са вървели поколения преди нас.

В този смисъл то е дълбоко консервативно в положителния смисъл. Знаете, че в света нововъведенията са главно в технологичен план, но същността на човека предполага общуване, близост, живеи... И още нещо – читалището е успешна обществена формула за хората, този формат на съществуване е разпознаваем, популярен и добре приет в обществото. Законът за народните читалища дава възможност за създаването на нови читалища, а иначе не би могло да бъде, тъй като демократичният характер на читалищния живот и неговото многообразие гарантират устойчивостта на духовното развитие и подкрепа в търсенията на творчески предизвикателства.

Необходими ли са промени в Закона за народните читалища?

– Нека да кажа така, казвал съм го и на политиците – който иска да прави промени в закона, представя своите идеи, текстове, виждания пред обществото. Ще припомня, че през 1988 г. се публикува текст за Закона за читалищата, мисля, че беше във вестник „Вечерни нови-

ни“ за ВСЕНАРОДНО обсъждане. Всички ОФ клубове тогава започнаха да пишат и да създават предложения какво да има в този закон.

Съюзът на народните читалища на своя извънреден конгрес през 2024 година прие специална декларация за закона, в която се казва на какво не бихме се съгласили никога. Да не ставам голословен, но ние няма да отстъпим от обществения характер на читалищата, от самоуправлението, от свободата при взимане на решения. Има и още много, но това са основните.

Иначе, да, има промени, които са наложителни, но това е дълъг разговор за целесъобразност и ползи.

Каква е функцията на Съюза на читалищата?

– Съюзът на народните читалища е законова организация, която е национално представителна и съгласно Закона за народните читалища и Споразумението с Министерството на културата, в което се казва, че „съюзът представлява читалищата пред държавата, общините и международните организации“. Съюзът на народните читалища членува в три международни организации и участва в тяхната работа. Това, което направи съюзът през последните двайсетина години, ще бъде предмет на отделна книга, тъй като много бързо се забравя и е грешно да се доверяваме на

късата памет. А и на неграмотни тълкуватели.

Напредъкът на технологиите ще промени ли облика и дейността на читалищата? Незаменим ли е човешкият фактор?

– Този напредък ще промени облика на човечеството. Но се видя, че е твърде скъпо удоволствие например дигитализацията на читалищните библиотеки, създаването на обща информационна система, въвеждането на чат ботове като консултанти примерно в библиотеките.

Читалищата са на много ранен етап в своето технологично бъдеще. Обществото ни също. Има читалища с капещи покриви и мухлясали книжни фондове. Имаме битови проблеми, а не творчески. Към читалищните сцени през последните 30 години са се отнасяли вандалски всякакви негодници. Умираме от стуг през зимата, нямаме пари за ток, костюми и книги.

Но имаме надежда.

Как изглежда бъдещето на читалищата?

– Бъдещето винаги е светло. Знам само едно – съществували сме 170 години, ще устоим още поне толкова.

Защото „Не се гаси туй, що не гасне“.

Карти по редовна тарифа в €вро

ПЕРСОНАЛИЗИРАНИ

НЕПЕРСОНАЛИЗИРАНИ

ГОДИШНА ЗА ВСИЧКИ ЛИНИИ

365.00 лв. ➤ 185.00 € 600.00 лв. ➤ 305.00 €

МЕСЕЧНА ЗА ВСИЧКИ ДНЕВНИ ЛИНИИ

50.00 лв. ➤ 25.50 € 70.00 лв. ➤ 35.50 €

МЕСЕЧНА ЗА ЕДНА НАЗЕМНА ДНЕВНА ЛИНИЯ

23.00 лв. ➤ 11.50 € 28.00 лв. ➤ 14.00 €

МЕСЕЧНА ЗА МЕТРО

35.00 лв. ➤ 17.50 € 42.00 лв. ➤ 21.00 €

Закръгляме цените надолу

СИЛВА НАЛБАНТЯН-ХАЧЕРЯН, ИЗГОТВИЛА ДОСИЕТО ЗА ВПИСВАНЕ НА ЧИТАЛИЩАТА В РЕГИСТЪРА НА ДОБРИТЕ ПРАКТИКИ НА ЮНЕСКО:

ЧИТАЛИЩЕТО Е НАЙ-ЖИЗНЕНАТА КУЛТУРНА АРТЕРИЯ НА ДЪРЖАВАТА

„Не бива да забравяме, че читалището е жив организъм и от неговите членове зависи създаването на благотворна среда за срещи, за обучение, за привличане на деца и младежи към дейността“, казва в интервю за списание ЛИК г-р Силва Налбантян-Хачерян. Тя с участието на колеги от Министерство на културата изготвя досието, с което на 8 декември 2017 година Междуправителственият комитет към Организацията на обединените нации за образование, наука и култура (ЮНЕСКО) вписва в Регистъра на добрите практики за опазване на нематериалното културно наследство кандидатурата „Българското читалище: практически опит в опазването на жизнеността на нематериалното културно наследство“.

„Читалището е институцията, която е най-близо до хората и се създава от местните общности за задоволяване на културни и образователни потребности“, казва г-жа Хачерян и допълва, че то е жива структура, чиято дейност отговаря във висока степен на принципите и целите на Конвенцията за опазване на нематериалното културно наследство.

Силва Налбантян-Хачерян е родена през 1967 година в Пловдив. Завършва специалност „Педагогика“ в университета в родния си град, след което надгражда образователните си степени с две докторанти – по теория на възпитанието и по фолклористика.

Част от професионалната ѝ биография е работата като държавен експерт в Министерството на културата и като преподавател в Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

Силва Налбантян-Хачерян е автор на значими научни трудове като „Нематериалното културно наследство – политики и практики за неговото опазване“, „Културни институции и интеркултурно възпитание“ и „Възпитателни възможности на културните институции за интеграция на етническите общности в Република България“. Тя е съставител и преводач на книги с арменски народни приказки. Сценарист на документални филми и автор на бележитостта.

„Впечатляваща е самата идея за възникването на читалищата като места за просвета, за народно образование, която не се е променила до наши дни“, посочва за ЛИК г-жа Хачерян. Според нея и през 2026 година, 170 години по-късно, читалищата са все така важни за своите

Силва Налбантян-Хачерян
Снимка: Никола Узунов, БТА

те общности в градовете и селата. Защото не само не са изменили на своята културно-образователна функция, но и са я развили в модерни дейности.

Пред изданието на БТА тя разказва за работния процес при подготовката на кандидатурата за ЮНЕСКО и с какво читалищата като национален културен феномен

впечатляват комисията. Тя коментира и как се обяснява на чужденците какво е читалище, както и каква е ролята на тези места за опазване на културата и фолклора ни.

„Има държави, в които сега се говори за изграждане на хъбове за целите на опазване на нематериалното културно наследство. А у нас

вече имаме такива формирования и те работят отдавна, взаимодействат помежду си и с много други институции“, посочва Силва Налбантян-Хачерян. По думите ѝ читалищата сами си правят отлична реклама пред чужденците чрез участията си в международни събития по целия свят.

Госпожо Хачерян, на 8 декември 2017 г. Междуправителственият комитет вписва в Регистъра на добрите практики за опазване на нематериалното културно наследство на ЮНЕСКО кандидатурата „Българското читалище: практически опит в опазването на жизнеността на нематериалното културно наследство“. Как изглеждаше работният процес по подготовката на кандидатурата?

– Връщаме ме години назад към един доста наситен с дейности период по отношение на прилагането на Конвенцията на ЮНЕСКО за опазване на нематериалното културно наследство. Кандидатурата за читалището заедно с още пет други се подготвиха в Министерството на културата през 2013 г., като за целта се създадоха екипи от експерти по темите. Решението се взе от министъра на културата по предложение на Националния съвет по нематериално културно наследство.

Разработването на канди-

датурата за българското читалище е една от най-интересните и отговорни задачи, върху които съм работила. Всяка кандидатура се състои от теоретична част, кратък документален филм, снимки и подкрепящи писма. За попълването на формуляра на ЮНЕСКО са необходими задълбочени знания по темата и набавяне на допълнителна литература. Документалният филм и снимките са илюстрация на написаното. Те трябва да разказват същата история, като покажат най-същественото от събраната информация в текста. Процесът е вълнуващ и се характеризира с четене, трупане на факти, многобройни редакции, интервюта, писане на сценарий за филма, заснемане на кадри, монтаж, озвучаване, докато се получи желаното единство между описаните елементи. В този процес участват хора, които имат не само познания и опит, но и отношение към темата, защото работата е творческа. Към този момент България имаше вече вписвания в Представителния списък на ЮНЕСКО на еле-

ментите на нематериалното културно наследство на човечеството, но не и в Регистъра на добрите практики. В случая с читалището трябваше да се открият неговите характеристики на гражданско сдружение, задачите, целите и формите на работа и да се докаже, че то има практически опит в опазването на нематериалното културно наследство. И нещо повече: неговата структура и модел на работа имат възможности за поддържането на жизнеността на тази част от културното наследство, а именно да осигуряват приемственост в предаването на традиционни знания и умения. Добрата практика, която се представя от държавата, може да бъде приложена и на други места по света. В това е и смисълът на поддържането на регистъра – да бъде платформа за споделяне на опит, да предлага на държавите разнообразие от методи, форми, дейности и средства за прилагане на Конвенция 2003. Участието на България в този регистър е част от международното сътрудничество за прилагане

на конвенцията, така че подготовката на кандидатурата за читалището беше изключително отговорна задача. Тук е мястото да кажа, че интензивният творчески процес беше съпътстван от невероятната подкрепа на читалищата и други организации от цялата страна. В резултат на широка информационна кампания в Министерството на културата постъпиха писма от областни управители, общински администрации, от над 1600 читалища от всички административни области на страната, от Националното сдружение на общините в Република България, от Съюза на народните читалища, от Регионалните центрове „Читалища“, от Българската национална телевизия и Института за етнология и фолклористика с Етнографски музей към Българска академия на науките, които бяха приложени към кандидатурата като потвърждение, че читалището е жива структура, чиято дейност отговаря във висока степен на принципите и целите на Конвенцията за опазване на нематериалното културно наследство. Кандидатурата беше изпратена до Секретариата по нематериално културно наследство на ЮНЕСКО заедно с останалите пет и беше уточнен редът, в който те да бъдат разгледани. По процедура всички предложени добри практики се оценяват първо от Международна експертна комисия и след това се предлагат на Междуправителствения комитет за вписване. През 2016 г. кандидатурата

„Българското читалище – практически опит в съхраняването на жизнеността на нематериалното културно наследство“ беше потвърдена като приоритетна за България. Комисията даде изцяло положителна оценка на българското предложение и препоръча то да бъде одобрено от Междуправителствения комитет за опазване на нематериалното културно наследство. Това се случи на 8 декември 2017 г., т.е. по време на 12-ата сесия на Междуправителствения комитет за опазване на нематериалното културно наследство, проведена на остров Чеджу, Република Корея.

С какво читалището впечатлява комитетата на ЮНЕСКО?

– Впечатляваща е самата идея за възникването на читалищата като места за просвета, за народно образование, която не се е променила до наши дни. Конвенцията за опазване на нематериалното културно наследство е създадена изцяло на основата на правата на хората за достъп до култура и образование. Още в първите препоръки на ЮНЕСКО за опазване на нематериалното културно наследство се насърчава създаването на неправителствени организации, които да са на самите общности или да работят с тях. Читалището е точно такава гражданска организация, сдружение с нестопанска цел, което има изцяло културно-просветни задачи. Това е организацията на общността, в която се включват и носителите на нема-

териални културни ценности. Тези организации действат на местно ниво, което е много важно, защото нематериалното културно наследство има локален характер и читалището създава възможности то да бъде опазвано в естествена среда. В съответствие с философията на конвенцията читалището притежава характеристиката да бъде достъпно и демократично. В него може да участват всички хора без разлика на възраст, пол, раса, етнос или религия, което показва неговата интегрираща роля в населеното място. Това е гаранция, че никой няма да бъде изключен, че общността ще опазва важното за нея нематериално културно наследство в неговото многообразие. Чрез читалището като юридическо лице носителите на нематериални културни ценности взаимодействат с различни институции, които подпомагат тяхната дейност. Най-важната цел в опазването на нематериалното културно наследство е то да бъде предавано на всяко следващо поколение чрез формални и неформални способности на образование. А читалището предоставя широк спектър от форми и дейности за непрекъснато образование, за обучение на деца и младежи, които усвояват традиционни знания и умения от по-възрастните членове на общността. Впечатляващ е и фактът, че читалищата са разпространени в цялата страна, дори и в най-малките населени места. Те са разпознаваеми от хората, от изследователи-

те, от държавата като част от културната инфраструктура у нас, което гарантира подкрепата в опазването на нематериалното културно наследство. Освен на местно ниво читалищата работят на регионално и национално равнище, а много от тях развиват и международна дейност, т.е. на практика те представят и споделят постиженията си със своите партньори. Това е и начинът да се популяризира нематериалното културно наследство и да се привличат повече последователи в процеса на опазване. Осигуряването на видимост на нематериалните културни ценности е свързано и с межкултурния диалог, и с правото на всеки на достъп до културното наследство.

Какви са измеримите ефекти за читалищата от присъствието им в Регистъра на добрите практики за опазване на нематериалното културно наследство на организацията?

– Този въпрос вълнува постоянно и самите читалища. Участвам в различни групи в социалните мрежи и наблюдавам, че не само читалищните дейци се гордеят с вписването на читалището в Регистъра на добрите практики, но и всички привърженици на читалищното дело. Когато обаче дейността им не е достатъчно оценена, те често изтъкват пред държавата, че техният труд се подценява, а са „признати“ от ЮНЕСКО като ценна институция. Между-

правителственият комитет периодично избира измежду предложения, изпратени от държавите членки, програми, проекти и дейности за опазване на нематериалното културно наследство, за които се счита, че най-добре отразяват принципите и целите на конвенцията. Чрез Регистъра на добрите практики тези предложения с доказан успех в опазването на нематериалното културното наследство получават широка популярност. Те трябва да послужат на заинтересувани страни да развият свои мерки за закрила в тази област. И това е така – читалището получи световна известност. Този факт повлия положително най-вече в разработването и изпълнението на международни културни проекти и изследвания, свързани с нематериалното културно наследство. Когато търсим измерими ефекти за читалищата, трябва да си припомним, че това е българската добра практика и следователно всички ние, които имаме отношение към темата, трябва да подпомагаме читалищната дейност и нейното развитие. С други думи, не трябва да очакваме някой друг да решава проблемите, а ние трябва да опазваме практиката, която сме представили на света. Всички се гордеем с читалищата, с това историческо постижение на народа ни, което вече е на 170 години, но не трябва да забравяме, че това е преди всичко отговорност – на хората, които съставляват читалището, и на всички, които могат и

трябва да го подкрепят. Обикновено в този контекст се говори най-вече за финансиране – за държавната субсидия, за ниските възнаграждения на работещите. Може да се каже, че в последно време възможностите за разработване на проекти за дейност на читалищата се разшириха. Но това не е достатъчно. Необходими са сериозни инвестиции за ремонт и поддръжка на сградите, за техническо и друго оборудване, за отопление и за всичко, което ги прави привлекателни и уютни за дейност. Също така е важен въпросът за осигуряване на повече възможности за обучение на местните общности как да опазват културното наследство. Не бива да забравяме, че читалището е жив организъм и от неговите членове зависи създаването на благотворна среда за срещи, за обучение, за привличане на деца и младежи към дейността. Да добавим и необходимостта от доброто сътрудничество с общини и други институции и организации. Неслучайно ЮНЕСКО се интересува от всички политики в държавата, които касаят благосъстоянието на населението с цел устойчиво развитие. А читалището е институцията, която е най-близо до хората и се създава от местните общности за задоволяване на културни и образователни потребности.

Кое отличава читалищата от останалите културни домове, присъщи на различни страни по света?

– На първо място това е специалното законодателство. Читалището не е сграда, а организация. Законът за народните читалища регламентира тяхното създаване, управление и финансиране. Дефинира техните цели, задачи, дейности и форми за постигане на целите. Законът предлага широка рамка, която позволява на читалищата да се развиват съобразно местната специфика на населеното място и потребностите на общността от култура, образование и социални дейности. Този специален закон гарантира формата на самоуправление, като в същото време определя подкрепата от държавата и общините. Това е изключително завоевание и предимство за читалищата. А от гледна точка на ЮНЕСКО държавното финансиране е част от мерките за опазване на нематериалното културно наследство. На второ място е тяхното национално покритие – във всички градове и села на страната ни, а както е вече установено, на места и единствената организация, която работи в полза на местните хора и е тяхната връзка с останалия свят. Това, че разполагаме с мрежа от читалища, чрез която конкретни политики може да достигнат до всеки човек, е предимство, което понякога не оценяваме. Има държави, в които сега се говори за изграждане на хъбове за целите на опазване на нематериалното културно наследство. А у нас вече имаме такива формирания и те работят отдавна, взаимодействат помежду си и с много други

институции. И не на последно място – трябва да се посочи наличието на читалищни сгради с библиотеки, концертни зали, репетиционни, пространства за колекции с културни ценности, работилници за народни занаяти, конферентни зали за творчески срещи, конференции и съответното оборудване. Читалището не е обикновен културен дом. То има душа, в него живее духът на общността, паметта на хората, техните традиции, обичаи, ценности, желанието за знание, за творчество или просто място, където можеш да получиш помощ и да се социализираш.

Как се обяснява на чужденците какво представляват българските читалища?

– Всяка година ЮНЕСКО организира обучения и срещи на мрежата от експерти по нематериално културно наследство. По време на едно такова обучение водещата лекторка беше илюстрирала презентацията си със снимка от българската добра практика – читалището. Думата беше изписана на латиница без никакво пояснение. Няма да скрия, че ми стана много приятно, но веднага си помислих, че някой може да потърси обяснение. Не се наложи. Тогава се убедих, че читалището е отдавна прието, познато сред колегите чужденци именно като естествена среда за поддържане на жизнеността на нематериалното културно наследство. Обикновено читалището се представя като организация

на местната общност, местен център за култура, образование и социални дейности. За място, където всеки може да срещне носители на нематериално културно наследство, да получи знания, информация за културното наследство, да участва в празник, да опита кулинарни шедьоври или да допринесе с нещо от своя опит за организирането на дейности. Много чужденци, сред тях и експерти по нематериално културно наследство, посещават България, участват в международни научни проекти, конференции, в големи фестивали и събори на народното творчество. Те имат лични впечатления от работата и ролята на читалищата за опазване на нематериалното културно наследство. Познавайки го вече като световна добра практика, някои чуждестранни делегации включват в програмите си посещение на читалище, за да го опознаят като модел за работа. От голямо значение е и това, че читалищата сами си правят отлична реклама чрез участията си в международни събития по целия свят.

С какво през 2026 година читалищата са важни за местната общност, в която се намират – в селата и градовете на страната ни?

– И през 2026 г., 170 години по-късно, читалищата са все така важни за своите общности в градовете и селата. Защото не само не са изменили на своята културно-образователна функция, но и са я

развили в модерни дейности. Читалищата работят умело в дигитална среда, провеждат обучения, предлагат и ползват електронни услуги. Участват активно в социалните мрежи, като представят дейността си и привличат последователи, което има не само образователен, но и възпитателен ефект. Организируют обучения по медийна грамотност, създават дигитални клубове, пишат проекти за финансиране на дейността си и откликват на всяка промяна в обществения живот. Но все още считам за най-ценна социализиращата функция на читалището, възможността за живо общуване и за приемственост между поколенията. Това е българският пример – всички заедно в читалището, за да има срещи между поколенията, предаване на знания и умения и грижа за тези, които се нуждаят от подкрепа. Често социалната функция на читалището се забравя или се подценява, но тя изпъкна по време на пандемията от Ковид-19, когато читалището даде на хората чувството на свързаност в ситуация на пълна изолация. Читалищата реагираха и на придोшлите в България бежанци, като организираха не само акции за събиране на помощи, но и ги привлякоха в читалищните библиотеки, организираха езикови курсове и много други инициативи. Читалищата показаха, че са устойчиви по време на криза, което също допринесе за популяризирането им като световна добра практика за опазване на нематериалното културно на-

следство, за което е най-важно опазването на човека, на неговото здраве, знания и умения. Читалището доказва, че може да създаде такава благоприятна среда, за което е необходимо да получава съответната финансова, техническа, експертна или друг вид подкрепа в ежедневието си дейност.

Как читалищата съдействат за опазването на културното наследство и фолклора ни?

– Днес фолклорът е признат за част от нематериалното културно наследство. А неговото опазване е една от най-съществените задачи на читалището. Работи се във всички области на проявление на нематериалното културно наследство: устни традиции и форми на изразяване, в това число и езика в качеството му на носител на нематериално културно наследство; художествено-изпълнителско изкуство; социални обичаи, обреди и празненства; знания и обичаи, отнасящи се до природата и Вселената и знания и умения, свързани с традиционните занаяти. Извършва се събирателска и изследователска дейност, документират се елементи от наследството. За всичко това читалищата привличат експерти от научни институти, музеи, университети или други сродни организации. Ежедневно в читалищата работят кръжоци, школи, поддържат се певчески и танцови групи, ансамбли, ателиета за народни занаяти, в които се

обучават деца и младежи заедно с възрастните. Читалищата организират местните празници, фестивали, на които представят културното наследство на общността. Където има предпоставки, се възстановяват обичаи, обреди и празници, които са били преустановени поради някакви причини. Съхраняват се диалекти. Издават се книги с местен фолклор. Участват и организират регионални, национални и международни събития. Може да се каже, че читалищата са активни във всички дейности за опазване на фолклора като част от нематериалното културно наследство в нашата страна. Но те имат отношение и към опазването на материалното културно наследство. Създават и поддържат колекции с културни ценности, грижат се за недвижими културни ценности – къщи-музеи, паметници, както и природни резервати. Самата Конвенция на ЮНЕСКО за опазване на нематериалното културно наследство насочва вниманието към целостта на културното наследство – материално и нематериално, в синергия с природното наследство. Една задача, към която читалищата са намерили път. Такива са световните тенденции в опазването на културното наследство, което още веднъж потвърждава значимостта на тази структура – читалището, в която хората се грижат за хора, за създаденото от тях, за тях и за идните поколения.

СПАСКА ТАРАНДОВА, ИЗПЪЛНИТЕЛЕН ДИРЕКТОР НА ФОНДАЦИЯ „ГЛОБАЛНИ БИБЛИОТЕКИ – БЪЛГАРИЯ“:

ЧИТАЛИЩАТА СЕ НУЖДАЯТ ОТ ЕНЕРГИЯ, РЕФОРМИ, СОЦИАЛНА И ПОЛИТИЧЕСКА ПОДКРЕПА, ЗА ДА ОСИГУРЯВАТ ЕФЕКТИВНИ УСЛОВИЯ ЗА ДОСТЪП ДО ИНФОРМАЦИЯ И КУЛТУРА

„Днешните читалища се нуждаят от нова енергия, от реформи, от социална и политическа подкрепа, за да осигурят ефективни условия за достъп до информация и култура, възможности за учене през целия живот, комуникация и социализация на местната общност“, казва пред списание ЛИК изпълнителният директор на Фондация „Глобални библиотеки – България“ Спаска Тарандова.

Професионалният път на г-жа Тарандова е посветен на библиотеките – на развитието и модернизиранието им. Част от биографията ѝ е специализация в САЩ. Тя е част от международна група за иновации в публичните библиотеки (INELI) на фондация „Бил и Мелинда Гейтс“ и на Постоянния комитет на секцията „Публични библиотеки“ на International Federation of Library Associations and Institutions (ИФЛА). Спаска Тарандова членува в Управителният съвет на Българската библиотечно-информационна асоциация и на редколегията на списанието ББИА онлайн. Тя е един от създателите на кампанията за насърчване на детското четене „Забавното лятно четене“ и е активен участник в кампанията „Чети с мен“, която се провежда под патронажа на президента на Република България.

Сред приоритетите на Фондация „Глобални библиотеки – България“, които г-жа Тарандова посочва пред изданието на БТА, е повишаването на знанията и уменията на библиотекарите, за да могат да се справят с предизвикателствата на цифровата ера. „През последните няколко години сме фокусирани върху информационната и медийната грамотност – ключово умение в XXI век“, подчертава тя. Споделя, че днес в повечето държави от ЕС сред библиотечните експерти се обсъждат начините на онлайн представяне, бързия и удобен достъп до цифрово съдържание, големи бази данни, отворен достъп и ролята на ИИ.

Спаска Тарандова казва, че библиотекарите имат отговорната роля да помагат на потребителите да се ориентират в морето от информация, да четат критично и да създават и да споделят отговорно съдържание.

По думите ѝ документите, които са част от писменото културно наследство и се намират в читалищни библиотеки, са включени и дигитализирани от националната библиотека, регионалните библиотеки или институти на БАН в рамките на различни проекти. „За да може да достигнете до тях, трябва да положите доста усилия, да прецизирате

Спаска Тарандова
Снимка: Минко Чернев, БТА

търсенето си, а най-добре да се обърнете към някой библиотекар“, посочва тя. Според нея читалищата имат място в комуникативната верига, която включва четенето и библиотеките, за хората от всички възрасти само ако разполагат с релевантни на нуждите на своите чита-

телите колекции, достъпни в различни формати, на място или онлайн. „Всички останали дейности – читателски клубове, срещи с писатели, творчески ателиета, ще стимулират и ще поддържат читателските навици – имат допълваща роля“, казва г-жа Тарандова. Пред ЛИК тя разказва още

за мисията на Фондация „Глобални библиотеки – България“ и как дейността на фондацията подпомага достъпа до фондовете на читалищните библиотеки. Коментира и възможностите пред читалищата да се модернизират и да следват духа на времето.

Госпожо Тарандова, как читалищата се включват в мисията на Фондация „Глобални библиотеки – България“?

– Мисията на Фондация „Глобални библиотеки – България“ е да работи за приобщаване на българските граждани в глобалното информационно общество, да повишава качеството им на живот и да насърчава гражданското участие. Правим това, като вече наг 10 години подпомагаме обществените библиотеки в читалищата от мрежата на „Глобални библиотеки“ и поддържахме техническото оборудване за достъп до интернет, което създава условия за свободен и равен достъп до информация, интернет и електронни услуги за гражданите. Искам да обърна внимание, че в рамките на Програма „Глобални библиотеки – България“ в периода 2009-2012 г. в 960 библиотеки в страната са инсталирани 13 492 едини-

ци оборудване (компютри, принтери, мрежови и мултимедийни устройства и др.), от които 4925 компютри. В много малки населени места това все още са единствените обществени точки за достъп до интернет и получаване на помощ за граждани без цифрови умения от библиотекарите. Друг много важен наш приоритет е постоянното повишаване на знанията и уменията на библиотекарите, за да могат да се справят с предизвикателствата на цифровата ера и да помагат на своите общности за различни техни нужди. В последните няколко години сме фокусирани върху информационната и медийната грамотност – ключово умение в XXI век.

Как дейността на фондацията подпомага достъпа до фондовете на читалищните библиотеки?

– Правото на библиотечно-информационно обслуж-

ване не е изрично споменато в конституцията, но е гарантирано индиректно чрез основни конституционни права, като правото на образование (чл.53), достъп до информация (чл. 41) и култура (чл. 23), тъй като библиотеките са ключови институции за реализацията им. Законът за обществените библиотеки (ЗОБ) разписва детайлно организацията, финансирането и достъпа до тези услуги съгласно принципите на конституцията, като държавата и общините са длъжни да осигурят условия за тяхното функциониране.

В чл. 3 и чл. 4 от Закона за обществените библиотеки (ЗОБ) задължават обществените библиотеки да осигуряват на гражданите равнопоставен и свободен достъп до библиотечно-информационно обслужване. За съжаление, Стандартът за библиотечно-информационно обслужване, утвърден от министъра на културата през 2015 г. и срок

за привеждане в действие месец юни 2018 г., все още е само един пожелателен документ. Създаването и поддържането на колекциите в читалищните библиотеки е задължение на читалищните настоятелства. Така че какви средства се заделят от субсидираната численост (често приравнявана на субсидирана бройка, която включва всички разходи) за библиотечните фондове в читалищата, в много случаи не е ясно и зависи от субективни фактори. В Насоките на Съвета на Европа и ЕБЛИДА относно библиотечното законодателство и политика в Европа в част първа – Свобода на изразяване, свободен достъп до информация и демократично участие, са посочени принципите за изграждане на колекцията, принципите за достъп до цифрово съдържание. Държавите членки трябва да гарантират, че библиотеките могат да изпълняват функциите, посочени в препоръката CM/Res (2023).

Фондацията няма пряко за задача да подпомага достъпа до фондовете на читалищните библиотеки, а по-скоро ние работим на ниво застъпничество с различни министерства за правото на гражданите да имат достъп до нови книги, периодични издания и други носители на информация, от които потребителите имат нужда за своето професионално и личностно развитие.

Докъде стигна дигитализацията на книжните им фондове?

– Тъжно е да се продължава да се задава този въпрос и мисля, че никой не може да ви отговори, ако питате за брой дигитализирани заглавия на книги и други носители на информация. За съжаление, и днес няма ясна национална политика относно дигитализацията на книжното наследство, съхранявано в българските библиотеки. Основно дигитализацията в библиотеките се извършва благодарение на инициативността на всяка отделна библиотека и участието ѝ в различни проекти и програми. При подготовката на първия вариант на ПВУ от страна на Министерството на култура, в който беше заложено изграждането на „Национална дигитална библиотека“, Българската библиотечно-информационна асоциация и фондация „Глобални библиотеки – България“ направиха много предложения за ускоряване на процеса на дигитализация, на техническо обезпечаване на процесите чрез изграждане на няколко добре оборудвани центъра, обучение на специалисти и осигуряване на единен достъп на потребителите чрез модерен портал. За съжаление, „проектният фиш“ преживява различни промени във времето и 6 месеца преди изтичането на срока на ПВУ в

края на 2026 г. определените библиотеки все още са в очакване на доставката на техниката за „дигиталните хъбове“ и не сме тествали платформата за единен достъп, която е в процес на разработка.

Днес в повечето държави от ЕС сред библиотечните експерти се обсъждат начините на онлайн представяне, бързият и удобен достъп до цифрово съдържание, големи бази данни, отворен достъп и ролята на ИИ.

Още през 2011 г. Българската библиотечно-информационна асоциация направи проучване „Книжовното наследство в българските библиотеки: Резултати от проучване“, което беше публикувано, обсъждано в рамките на тематични конференции и представено на Министерството на културата и други заинтересувани страни, за да послужи при изработване на национална стратегия и поетапен план за дигитализация, но това не се случи. Конкретно на вашия въпрос – документите, които са част от писменото културно наследство и се намират в читалищни библиотеки са, включени и дигитализирани от националната библиотека, регионалните библиотеки или институти на БАН в рамките на различни проекти. За да може да достигнете до тях, трябва да положите доста усилия, да прецизирате търсенето си, а най-добре да се обърнете

към някой библиотекар.

Мога спокойно да кажа, че отговорните институции за процесите са глъжници на българските граждани в това им основно право – достъп до цифрово съдържание.

Какви са стъпките, които читалищата трябва да предприемат, за да се модернизират и да следват духа на времето?

– Мисля, че днешните читалища се нуждаят от нова енергия, от реформи, от социална и политическа подкрепа, за да осигуряват ефективни условия за достъп до информация и култура, възможности за учене през целия живот, комуникация и социализация на местната общност.

Какво е значението на четенето и библиотеките днес? Къде са намират читалищата в тази комуникативна верига?

– Ще ви отговоря като библиотекар, защото има специалисти по четенето и цели институти, които следят промените в читателските навици и когнитивните процеси от масовото навлизане на различни устройства и технологични

решения. Имаше време, в което четене и библиотека бяха синоними, или четене беше равнозначно на библиотека. Отиваш в библиотеката, за да си вземеш книги или да четеш на място, за да се образоваш или да преживееш нови емоции и светове през литературата (т.нар. четене за удоволствие). Време, когато имаше търпение да четем, да мислим върху прочетеното и да говорим за прочетеното с приятели. С първите компютри, появата на интернет и уърлд уайд уеб (www съкращение от World Wide Web) се промениха през годините читателските навици и започнахме да говорим за отлив от четенето – по начина, по който ние, библиотекарите, го разбрахме. Библиотечните специалисти в страната бяха първите, които сигнализираха за променящите се навици, страдаха от липсата на средства за закупуване на нови книги и други носители на информация и прилагаха различни подходи, за да запазят читателския интерес и да се адаптират към промените. Всъщност човек никога не е чел повече, но въпросът е как чете, възприема ли текста от екрана, или само погледът минава през него. Айнщайн

е казал, че за да се образоваш, единствено трябва да знаеш адреса на най-близката обществена библиотека. Днес условията, разбира се, са много по-различни и хората очакват да имат не само физически достъп, но и онлайн 24 часа в денонощието и 7 дни в седмицата, особено когато става дума за образователни и научни цели.

Така че читалищата имат място в тази комуникативна верига за хората от всички възрасти само ако разполагат с релевантни на нуждите на своите читатели колекции, достъпни в различни формати, на място или онлайн. Всички останали дейности – читателски клубове, срещи с писатели, творчески ателиета, ще стимулират и ще поддържат читателските навици – имат допълваща роля. Важното е библиотеките да имат актуални колекции, които постоянно да обогатяват и да бъдат достъпни в приятна и уютна среда.

Днес библиотекарите имат отговорната роля да помагат на потребителите да се ориентират в морето от информация, да четат критично и да създават и да споделят отговорно съдържание.

РЪКОВОДИТЕЛИ НА ЧИТАЛИЩА: КОГАТО ЧУЕТЕ „НАШЕТО ЧИТАЛИЩЕ...“, ТОВА ОБЯСНЯВА ВСИЧКО

В навечерието на знаковата 170-а годишнина от началото на читалищното дело у нас екип от кореспонденти на Българската телеграфна агенция се свързва с ръководителите – председатели и секретари, на едни от най-знаковите читалища в страната. За да изберем кои да бъдат те сред хилядите, се допитахме до Съюза на народните читалища. Така в анкетата на списание ЛИК звучи съвременният глас на първите три читалища в България – тези от Свищов, Лом и Шумен. Тук е и читалището от Враца – едно от читалищата с най-голямо финансиране в страната, от Благоевград – читалището, което се помещава в най-голяма сграда, читалище „Родина“ от Стара Загора, което е с най-голяма библиотека, и от Севлиево – едно от читалищата, които развиват най-активна дейност. В разговора звучи и гласът на читалище „Мечтащице“ от София – едно от най-младите читалища в страната. Към тях се обърнахме с три въпроса:

- Какво е особеното, отличителното във вашето читалище?
- Какъв е най-сериозният проблем пред читалището, което ръководите?
- Има ли нещо (успех или част от дейността на читалището), с което се гордеете? Ето какво казаха ръководителите им за списание ЛИК:

Пламен Александров, председател на
Първо българско народно читалище
„Еленка и Кирил Д. Аврамови-1856“, Свищов:

Отличителното в читалището ни, освен уникалната сграда, която е паметник на културата, освен единствената у нас запазена и действаща сценична завеса от 1907 г., е, че читалището съхранява в своята библиотека 463 уникални ръкописи и старопечатни книги. Това безценно богатство е дигитализирано и може да се види от всеки, а оригиналите се съхраняват в книго-

хранището при специални условия.

Най-сериозният проблем пред читалището ни е ограниченият сграден фонд, който не дава възможност за самостоятелност на всички състави. С помощта на общината са ни предоставени допълнителни помещения за различни дейности. По отношение на самофинансирането – законите ограничават спират възможностите,

Пламен Александров
Снимка: Бисер Тодоров, БТА

които читалищата са имали в миналото за допълнително финансиране. Сега се разчита единствено на държавна субсидия, която повторно се преразпределя на общинско ниво.

Всички състави на читалището имат изяви, които са повод за гордост. Най-голямо удовлетворение ни носи това, че след 170 години читалището е неотменна част от нашия град! Читалището се ползва с обичта на хората и е от малкото институции, за които хората казват „Нашето...“

Когато чуете „Нашето читалище...“, това обяснява всичко.

Първо българско народно читалище „Еленка и Кирил Д. Аврамови-1856“, Свищов
Снимка: Антоанета Българкова, БТА

Недялка Трайкова, председател на
читалище „Постоянство“, Лом:

Нашето читалище не е просто най-старото читалище в България, то е и емблема на града, неотделима част от неговата визитка в миналото и в настоящето. Началото на читалищната дейност в Лом се поставя още през 1848 година, когато гаскал Кръстю Пишурка идва в града и пренася своята богата лична библиотека в класната стая на училището, като поставя на вратата табелка „Читалище“. В следващите месеци и години тази класна стая става притегателен център за българи от различни възрасти – от невръстни деца до белобради старци идват в нея да четат, а който не умее да чете – гаскал Кръстю Пишурка му чете. „Този уникален възрожденец и европейец по дух вярва, че само просветеният може да бъде свободен, и постоянно говори „просвета е нужна на людегет.“

Народно читалище „Постоянство“ в Лом е основано през

1856 година, като по този начин се поставя началото на читалищното дело в България заедно с читалищата в Свищов и Шумен, но през следващите месеци и години Лом е пръв и в много сфери неща в сферата на културата и просветата. Само 2-3 месеца след основането на читалището в Лом се играе първото театрално представление в България „Многострадална Геновева“ и така тази година Лом чества не само 170 години читалищно дело, но и 170 години театър. В тази пиеса Кръстю Пишурка е режисьор, постановчик и изпълнител на главната роля. Няколко месеца по-късно отново в Лом е поставена и друга пиеса – „Велезариева опера“. През 1857 година в Лом е основано първото в българските земи женско дружество. През 1868 година пак в Лом е основано първото Младежко ученическо дружество. През 1914 година в Лом започва да работи първата дет-

Недялка Трайкова
Снимка: Никола Узунов, БТА

ска оперета извън столицата, а през 1923-та – първия оперен театър.

През 2026-а ще имаме различни културни прояви. Миналата година създадохме организационен комитет с участието на представители на местната власт, читалищни дейци, общественици, бизнесмени и спомоществователи, който ще координира и ще организира проявите. Планирано е издаване на буквара на Кръстю Пишурка, издаден през 1871 година във Виена, изложба на старопечатни ценни книги, които се съхраняват в библиотеката към читалище „Постоянство“, фотоизложба, показваща работата на читалището през го-

* Антоанета Българкова – кореспондент на БТА в Свищов, Цветомир Цветков – кореспондент на БТА в Монтана, Антоний Димов – кореспондент на БТА в Шумен, Лиляна Рашкова – кореспондент на БТА във Враца, Десислава Велкова – кореспондент на БТА в Благоевград, Павлина Дудева – кореспондент на БТА в Стара Загора, Радослав Първанов – кореспондент на БТА в Габрово, и Яница Христова, отговорен редактор на списание ЛИК

дините, дискусия с участието на историци и ученици за делото на Кръстю Пишурка, фестивал на любителските театри на името на Кръстю Пишурка, Национален литературен конкурс на името на Яна Язова.

Днес читалище „Постоянство“ продължава да е културно-просветен център за млади и стари в Лом. Читалището има богата библиотека с около 113 000 библиотечни единици. Към читалището има много самодейни състави, в които участват около 150 души – деца и възрастни. Продължава традицията на театъра – самодейната театрална трупа постоянно готви и изнася нови представления. Към читалището съществува Обединена школа по изкуства с раздели по музика и класически балет. Около 60 души от различни възрасти играят във фолклорния танцов ансамбъл към читалището. Други негови състави са Женската певческа група „Се-

вернячки“, Формация за шлагерни песни „Екатерина Ванкова“ и Литературен клуб „Кръстю Пишурка“. Читалище „Постоянство-1856“ е преминало през много изпитания във времето, но ги е преодолявало с упоритост и постоянство. Днес има своите трудности – заради демографската криза, засегнала най-силно Северозападна Бъл-

Народно читалище „Постоянство-1856“, Лом
Снимка: Милена Островска, БТА

Анатоли Стоянов, председател на Народно читалище „Добри Войников-1856“, Шумен:

Отличителното за Народно читалище „Добри Войников-1856“ е, че то е поставило началото на почти всички културни институции в града, а когато говорим за театър и оперетно изкуство – и в страната. Тук е поставено началото на театралното и на оперетното дело в България. То е едно от първите три читалища от времето на Възраждането. Тук са работили Сава Доброплодни, Добри Войников. С чита-

лището е свързано името на Панайот Волов и на още много други творци, учители и общественици. През годините на своето съществуване читалището е важно културно средище, което съчетава история, съвремие и непрекъснатия стремеж към просветна дейност и знание. Най-сериозният проблем е, че не можем да положим необходимите грижи, защото нямаме финансите, за да опазим културното

гария, трудно се намират хора за различните дейности на читалището. Отделно сградният фонд е от 1909 година и е необходимо обновление. Стремим се трудностите да не личат, работим с дух и себераздаване, самодейците участват безплатно. Така предаваме традициите на следващите поколения.

Анатоли Стоянов
Снимка: Антоний Димов, БТА

наследство, което притежавате. Читалищата, и особено първите три български читалища, имат нужда от специална държавна политика. Особено що се отнася

до сградите, паметници на културата, които не могат да оцелеят без държавна и общинска подкрепа. Нашите предшественици са преценили, че тези сгради са собственост на читалищните настоятелства. Това обаче поставя много пречки за тяхното ремонтиране и съхраняване. Става въпрос за специализирана консервационно-реставрационна дейност, каквато не можем да си позволим с нашите държавни субсидии. Това е най-сериозният ни проблем: как да съхраним сградата във вида, който тя заслужава, и историческата театрална завеса от 1898 г.

Гордеем се най-вече с таланта на хората и с богатата дейност, която успява-

ме да реализираме. Нашият хор „Родни звуци“ е марка с почти 130-годишна история. Организатор на най-стария кинолюбителски фестивал в България е нашето читалище – на Международния фестивал на любителските исторически филми. „Кино в глан“ е първият фестивал у

Народно читалище „Добри Войников-1856“, Шумен
Снимка: Антоний Димов, БТА

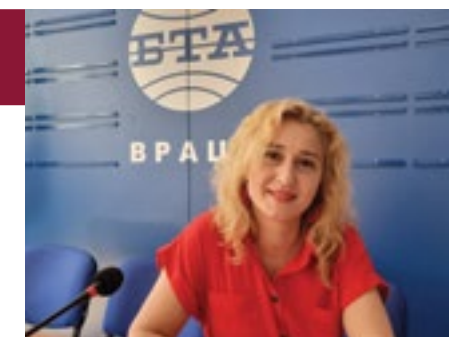
Милена Ангелова, секретар на Народно читалище „Развитие-1869“, Враца:

Народно читалище „Развитие-1869“ е най-старият културен институт в град Враца. От него произлизат всички професионални културни институти в града – драматичен театър, филхармония, исторически музей, картинна галерия. Мисията на Народно читалище „Развитие-1869“ е да съхранява националната култура и идентичност в контекста на предизвикателствата на днешния ден – развити информационни технологии, модерни средства за комуникация и глобалното общуване. Превърнало се в привлекателен център

за поколения таланти в областта на книгата, песента, музиката, балета, танцовото изкуство, днес нашите колективи и школи заемат достойно място в палитрата от многообразие на културни прояви в града, страната и чужбина.

В читалището работят 61 служители. Постоянно действащи състави са професионален духов оркестър и самодейните състави: младежки хор „Развитие“, хор „Орфей“, ансамбъл за народни песни и танци „Вратица“. Всяка година в Детската школа по изкуства се обучават над 250

нас за филми, заснети с мобилен телефон. Фестивалът „Есенни шуменски вечери“ събира изпълнители на популярни песни от страната и чужбина. Много се гордеем с постиженията на нашите самодейци от петнадесетте формации към читалището.

Милена Ангелова
Снимка: Мая Ценова, БТА

деца в Балетно студио „АРТ“ и различни класове по пиано, цигулка, акордеон, китара, народно пеене и английски език.

Големият салон на читалището разполага с 500 седящи места и е отоплен през зимата. Това предполага и сравнително добър интерес за ползване. Разбира се, приходите не са големи, но пък са много важни за дейността на чита-

лището, защото с тях успяваме да извършваме част от належащите ремонти по материалната база. За последните две години на сцената на читалището са изиграни 41 спектакъла.

Народно читалище „Развитие-1869“ е живият извор на българския дух и култура през вековете. Самият факт, че вече 155 години нашето читалище продължава да развива сериозна културна и просветителска дейност въпреки превратностите на времето, е показател, че читалищата са авторитетни и стабилни институции, необходими на обществото.

Важен фактор за едно успешно читалище е неговото управление, а в нашето читалище работят благородни, отдадени и успешни личности. Тук бих искала да изкажа благодарност към председателя – госпожа Крумова, и всички членове на читалищното настоятелство за тяхната отдаденост и сплотеност във вземането на важни и правилни решения, за да може нашето читалище да продължава да се развива във вярната посока.

Настоятелството на читалището е от седем души.

През последните години се справихме с повечето от проблемите в поддържането на материалната база, но остава един от най-сериозните проблеми, а именно достойното трудово възнаграждение на нашите служители. Знаем, че без хората всяко читалище е просто сграда, и затова

не спираме да се надяваме, че най-сетне трудът ни ще бъде оценен подобаващо.

Всеки, докоснал се до духа на нашето читалище, не остава равнодушен и затова се гордеем с всяка дейност. Всеки служител работи със сърце и душа независимо от трудностите, а всеки един от нашите самодейци влага любов и старание в призиването си. За всички нас читалището е като втори дом.

През 2024 година спечелихме проект от проведената конкурсна сесия по Програма „Читалища“ на Министерство на културата. Проектът е „МОСТ – Мултифункционалност Оригиналност Съвременност Традиция“, а със спечелената сума от 49 990 лв. беше закупена, монтирана и въведена в експлоатация съвременна мобилна озвучителна аудиосистема

и мултимедия проектор. Същата година получихме и дарение от българите от Северозападна България, живеещи в Чикаго, САЩ, две поредни години (2024-та и 2025-а) имаме проекти по програма „Българските библиотеки – съвременни центрове за четене и информираност“ и от Общински фонд „Култура“ – Враца, за участие на самодейни състави във фестивали.

Десетките награди, спечелени от участията на нашите самодейци в ежегодни национални и международни фестивали и конкурси, спечелените проекти, както и ежеседмичните представления и концерти на нашата сцена, срещи с автори и творци, представяния на книги и изложби са показател за правилната посока, в която се движим.

Народно читалище „Развитие-1869“, Враца
Снимка: Лиляна Рашкова, БТА

Васил Новоселски, председател на Народно читалище „Никола Йонков Вапцаров-1866“, Благоевград:

Народно читалище „Никола Вапцаров-1866“, Благоевград, е основано през далечната 1866 г. в град Горна Джумая (дн. Благоевград) от родолюбиви българи, с главен инициатор учителят Димитър Бисеров-Окулията. През 1913 г. получава името „Съгласие“, а през 1952 г. е преименувано на „Никола Вапцаров“.

В основата на неговата дейност е читалищната библиотека, която започва в началото със скромните 300 гроша от дарения за книги, за да достигне днес 139 000 библиотечни единици, разпределени в една централна и пет филиални библиотеки в кварталите на града. В нейния „златен фонд“ се съхраняват множество ценни и старопечатни издания, най-старото от които ръкопис „Служебник“ от XVI век.

Читалището дава началото на всички културни институти в града. В него се създава първата театрална трупа, първият светски хор в Пиринския край, първата библиотека, първата детска музикална школа и много други. В момента в читалището работят 13 художествени колектива.

От 1954 г. започва дейността на Детската музикална школа, читалището е инициатор за провеждане на редица творчески конкурси. То е основен организатор на традиционни срещи на стари горноджумайски родове и бежански

групи на българи от Македония.

Сред проблемите на читалището е опазване на материалната база, а разширяването на дейността през последните години прави залите за репетиции и провеждане на читалищна дейност недостатъчни. Отнемането от читалището на кафе-клуба причини много неудобства при осъществяване на културни прояви.

Народно читалище „Никола Вапцаров-1866“ в Благоевград е единственото в България, което разполага в концертен орган. За съжаление, той стана неизползваем след теч наг инструмента, който не е отстранен и до момента, а това обезсмисля един по-се-

Васил Новоселски
Снимка: Красимир Николов, БТА

риозен ремонт от фирмата производител в Чехия.

За подпомагане на дейността си читалището редовно участва в разработване на проекти.

През 2026 г. Народно читалище „Н.Й. Вапцаров-1866“, Благоевград, ще отбележи достойно своята 160-годишнина. Неговите деца, самодейци, художествени ръководители, преподаватели, служители и гражданите на Благоевград заслужават това.

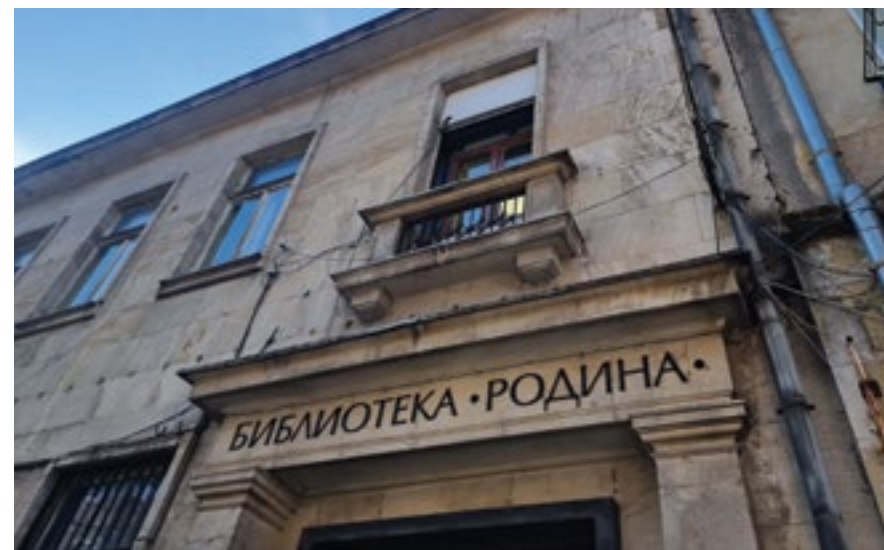
Народно читалище „Никола Йонков Вапцаров-1866“, Благоевград
Снимка: Емил Михайлов, БТА

Слава Драганова, директор на
Народно читалище „Родина-1860“, Стара Загора:

Отличителното в библиотека „Родина“, най-голямата читалищна библиотека у нас, на първо място е, че в своята 165-годишна история е успяла да запази и да пренесе за поколенията възрожденския дух на първооснователите си и приемайки предизвикателствата на професията в зората на глобализацията се свят, да е една от първите библиотеки, гръзнали да експериментират и да се развиват с помощта на съвременните информационни технологии и на глобалната мрежа. Днес библиотеката е по-близо от всякога до своите читатели при удовлетворяване на информационните им потребности в личен и в обществен план. С наложена визия в общественото пространство благодарение и на интензивната си работа по проекти тя остава трайни следи в културния живот на Стара Загора. С нейното лого се провеждат НМКП „Веселин Ханчев“, фестивалът „Четяща Стара Загора“ и Маратонът на четенето в града, множество вълнуващи срещи с едни от най-видните и четени представители на съвременната българска литература. Към децата, бъдещите читатели на библиотеките за тийнейджъри и възрастни, които са наша приоритетна грижа, са насочени редица програми за насърчаване на четенето и повишаване на информационната и функционалната им грамотност.

Проблемите са повече от един – недостатъчната материална база за 300-хилядния ѝ фонд, застаряващият екип поради ниските възнаграждения, малкото средства за нови книги, чиито цени растат ежедневно.

Мисля, че имаме основание да се гордеем с доста неща. Библиотеката ни е разпознаваема и ценена от читателите и от обществото като цяло. Пионер е в автоматизацията на библиотечно-информационните процеси, в издаването на електронни сводки, библиографски указатели, в цифровизирането на местното писмено културно-историческо наследство, в представянето на записи в Европейската дигитална библиотека и във въвеждането на електронни дистанционни услуги за потребителите си. Благодарение и на пълнотекстовите си бази данни в

Народно читалище „Родина-1860“, Стара Загора
Снимка: Павлина Дудева, БТА

Слава Драганова
Снимка: Павлина Дудева, БТА

интернет е сред най-цитираните източници в Уикипедия, а и не само там. Някои от иновативните ѝ практики са последвани и от други библиотеки в страната. Повод за гордост са наградите и отличията, присъдени ѝ от различни институции – принос в развитието и утвърждаването на читалищното и библиотечното дело в България, за иновации, управление, партньорство и утвърждаване на ролята ѝ в културния живот.

Горда съм с екипа си през годините – търсещи хора с идеи, които реализираме заедно. Благодаря им!

Десислава Димитрова, секретар на
Народно читалище „Развитие-1870“, Севлиево:

Отличителното при нашето читалище е достолепната сграда. Коридори, които носят в паметта си стъпките на стотици хора. Зали, чиято тишина е попила възторга на признателната публика. Съчетание на реалното с неуловимото – място, носещо специфичния привкус на годините и невидимата енергия на хората, създавали и създаващи изкуство. Място, наречено ЧИТАЛИЩЕ. Емблема и пътеводител – искрата, която запалва любов към културата и знанието.

Основано в далечната 1870 година от първия дипломиран лекар в града – д-р Стойчо Христов, по заръка на Апостола, севлиевското читалище се е утвърдило като един от ярките и значими духовни символи. Днес Народно читалище „Развитие-1870“ в Севлиево съчетава в себе си вековна история, традициите на възрожденското читалищно дело и ролята на съвременен културен двигател. В изпълнение на мисията си да бъде стожер на българщината, читалището съдейства за обогатяването на културния живот в Севлиево и общината, допринася за разширяването на знанията и интереса към изкуството, културата и науката, създава условия за развиването и изявата на творчески способности, поддържа, обогатява и развива народните обичаи и традиции, възпитава в дух на родолюбие, демократизъм и общочовешка нравственост.

Най-сериозният проблем пред читалището, което ръководя, е недостигът на финансови

средства за осигуряването на достойно възнаграждение на служителите. Ниското заплащане възпрепятства привличането и задържането на млади висококвалифицирани специалисти – преподаватели, художествени ръководители, технически сътрудници, което застрашава приемствеността в читалищните школи и състави. Хроничното недофинансиране на държавно делегираните дейности не осигурява стабилност и възможности за развитие, а напротив – прехвърля тази тежест върху собствените приходи на читалището и възможните алтернативни източници на финансиране. Държавната субсидия е крайно недостатъчна, за да покрие адекватно заплатите на персонала, режимните разходи, поддръжката на сградния фонд, осигуряването на съвременна материална база, нужната инвестиция в подкрепа и развитие на художествената дейност и култура. Дефицитът на финансови средства практически парализира дейността на народните читалища и е в абсолютен разрыв с фундаменталната роля на институцията като живо наследство – признание, получено от ЮНЕСКО с вписването в Регистъра на добрите практики за опазване на нематериалното културно наследство. Това застрашава способността на читалищата да функционират като устойчиви пазители на българската идентичност и дух.

Да носиш читалището в сърцето си, означава да бъдеш мост. Мост между прозорливостта на

Десислава Димитрова
Снимка: личен архив

предците ни и мечтите на нашите деца. Гордея се с изграденото от хората преди мен, с несломимия дух, който са вградили в тези стени, окрилени от вярата, че културата е пътеводител към бъдещето. Събудители са хората, с които продължаваме мисията, всеотдайни в нашата споделена лична кауза. Народно читалище „Развитие-1870“ е една от най-старите и авторитетни институции в страната – стълб на българското просвещение, културен еталон, пазител на паметта и традициите, туптящото сърце на Севлиево, което ни свързва с корените и ни задължава да пазим и да предадем този жив огън на матък. Вярвам и знам, че ще пребъде!

Народно читалище „Развитие-1870“, Севлиево
Снимка: Радослав Първанов, БТА

Борислав Господинов, временно изпълняващ длъжността на председател на читалище „Мечталище“ в София:

Отличителното в нашето читалище е, че то не е просто читалище, то е „Мечталище“ – МЯСТО ЗА СБЪДВАНЕ НА МЕЧТИ.

При основаването му в началото на 2024 г. си пожелахме „Мечталище“ да е читалище от ново поколение. Целта ни е това да е отворено пространство, в което да се организират всякакви и разнообразни събития за всички възрасти. Имали сме „Четене по пантофи“ (за деца 3-6 години); Писателски клуб за творческо писане; Работилница за керамика, Киноклуб, Турнир по табла, Бразилска вечер, Клуб „Дивата природа“ (градоо земеление), Семинар за AI, Куклен театър и още, и още. Даваме възможност на хора и организации да правят събития в „Мечталище“, да творят и да създават мечтите си!

Ние сме младо читалище и все още се организираме като място, екип, календар на събития, финансиране и прочие. Читалищната дейност до голяма степен е доброволческа! Всичко, което виждате, и всичко, което правим, е сътворено и организирано с доброволен труд, с отскубнато време, с много сърце, с много помощ от приятели, гарители и доброволци. Основното ни предизвикателство (не бих го нарекъл проблем) е как да го направим устойчиво: с интересни регулярни съби-

тия, със свободен достъп за местната общност, с добър и сплотен екип и с регулярно финансиране. Вярваме, че всичко това е постижимо и действаме, за да се случи.

Раздаваме се на всяко събитие, организирано в „Мечталище“. От идеята, през детайлите, след това разпространението, реализирането и отразяването и пак същия процес за следващото, и пак, и пак... Правим всичко възможно да се получават хубави, смислени, добре разпространени и добре посетени събития. На

Борислав Господинов
Снимка: Благой Кирилов, БТА

някои от тях правим видеа, които качваме в нашия канал в youtube. Имаме и много хубава библиотека, като част от нея функционира на принципа „размяна на книги“ – носиш някоя своя книга и вземаш друга, която искаш да прочетеш.

Читалище „Мечталище“, София
Снимка: Благой Кирилов, БТА

Яница Христова

ВЛАДИМИР ЗАРЕВ, ПИСАТЕЛ: ЩАСТЛИВАТА ВРЪЗКА МЕЖДУ РЕГИОНАЛНИТЕ ЧИТАЛИЩА И ТВОРЧЕСКИТЕ УСИЛИЯ НА БЪЛГАРСКИТЕ ПИСАТЕЛИ Е ОЧЕВИДНА

„Щастливата връзка между регионалните читалища и творческите усилия на българските писатели е очевидна“, казва в интервю за списание ЛИК писателят Владимир Зарев. Според него читалищата са прекрасни духовни средища, в които кипи интересен и богат живот и поддържат и възпроизвеждат духовната енергия на народа.

Владимир Зарев е роден през 1947 година в София. Изкушен е от литературата от ранна възраст – първият му публикуван разказ излиза на страниците на списание „Пламък“ през 1965 година. През 1972-ра завършва специалност „Българска филология“ в Софийския университет. Започва работа като редактор и през 1989 година става главен редактор на списание „Съвременник“.

Автор е на над 15 книги, сред които романите „Денят на нетърпението“, „Процесът“, „Объркани в свободата“, трилогията, която включва „Битието“, „Изходът“ и „Законът“, стихосбирката „Ако това е времето“, на сборника с повести „Така хубаво, мъчително, безкрайно“ и др. Сценарист е на филма „Този хубав живот“, а през 2013 година романът му „Битието“ е екранизиран в сериала „Дървото на живота“.

Текстове на Владимир Зарев са превеждани на немски, руски, ирански, хърватски и други езици. Сред отличията на писателя е Националната литературна награда на името на Елин Пелин от 2015 година, Националната литературна награда на името на Иван Вазов от 2015 година и държавната награда „Св. Паисий Хилендарски“ от 2017 година. За изключително големите му заслуги в областта на културата и изкуството през 2019 година получава орден „Стара планина“ I степен. Пред списание ЛИК писателят разказва моменти от историята на читалищата у нас, коментира как те подпомагат писателската дейност и как работата им оказва влияние върху четенето в миналото и днес.

„Най-важното качество на културата, която се осъществява в читалищата, е нейната неподправеност и автентичност“, споделя Владимир Зарев.

Владимир Зарев
Снимка: Никола Узунов, БТА

Господин Зарев, какъв е вашият поглед върху читалищата като специфичен феномен на българската култура? Познавате ли известните ни актьори, изпълнители, писатели, художници, които започват своя професионален път от читалищата в своя регион?

– Българските читалища са наистина специфичен национален феномен в българската духовност. Всяко читалище е типична обществена институция, която изпълнява не само различни просветителски функции, но и организира художествената самодейност. В читалищата се създават първите библиотеки, някои от тях разполагат с духов или симфоничен оркестър, смесен хор и фолклорен ансамбъл.

Първите подобни форми на народна самодейност възникват в далечната 1856 година – в Свищов, Лом и Шумен. На 30 януари 1856 година в Свищов е основано първото българско читалище, доколкото си спомням от Димитър Начович и неговите съмишленици. В своите спомени големият български фолклорист Димитър Маринов разказва, че още с отварянето на училището в Лом през 1848 година над една от вратите на училищните стаи, в които се намирала библиотеката, Пишурката поставил надпис „Читалище“. Постепенно в тази класна стая започват да прииждат и да заемат книги не само ученици, но и граждани. През

1856 година читалището се премества в собствена сграда и се нарича „Постоянство“. Същата година през пролетта Сава Доброплодни създава в Шумен третото българско читалище, което днес се нарича Народно читалище „Добри Войников-1856“. Така през Възраждането в страната активно работят над сто и тридесет читалища благодарение усилията на по-заможни, просветени и родолюбиви българи, които читалища повлияват върху опазването самоличността на българите.

По време на мъчителното турско робство, а и след това читалищата се превръщат в регионални патриотични центрове, в които се съхранява и осъществява духовната енергия на българския народ.

Доколко читалищата днес подпомагат дейността на съвременните писатели? И обратното – писателите подпомагат ли дейността на читалищата?

– Шастливата връзка между регионалните читалища и творческите усилия на българските писатели е очевидна. За жалост, нискочелата, направо ненавистна политика на българските политици към националната ни култура пречи на тези крехки духовни институции да осъществяват своята дейност. Съвременните читалища са силно недофинансирани, те нямат финансовата възможност да закупуват книги, да

следят съвременния литературен процес, в някои от тях книжният фонд завършва с романите на Ст. Ц. Даскалов.

Школите и кръжоците, които читалищата организират, подпомагат изграждането на общности. Колко е важно това за творците и за тяхната публика?

– Читалищата наистина са прекрасни духовни средища, в които кипи интересен и богат живот. Художествената самодейност например намира своята материална и творческа подкрепа най-вече в тях. Без салоните и сцените на разпръснатите из цяла България читалища фолклорните танцови ансамбли или аматьорските театрални състави едва ли щяха да бъдат възможни. Читалищата наистина са прекрасни културни институции, подценявани, за жалост, които поддържат и възпроизвеждат духовната енергия на народа.

Как читалищата влияят на акта на четене – в миналото и днес?

– Всяка книга е привидно един завинаги завършен, непроменлив във времето, застинал в себе си текст. Но при срещата на един роман например с различните читатели, той вътрешно се променя според възрастта, житейската опитност и духовните качества на тези читатели, романът губи от същността си, или обратно-

то – придобива нови различни и неподозирани качества, т.е. получава се невероятната на пръв поглед невъзможна ситуация... колкото различни читатели, толкова различни книги. Именно хората и тяхното духовно любопитство тиражират и умножават художествения текст. В това отношение читалищата подпомагат писателите някои техни произведения да постигнат невероятни, непостижими тиражи.

От друга страна, четенето на художествена литература стимулира и подпомага любознателния читател.

Помага му да изпита не само върховната духовна наслада от четенето, но и да съпreeживее десетки, стотици човешки живота, да участва с въображението си в тях, което прави самия негов живот по-интересен и несравнимо по-богат.

Приема се, че читалищата са най-разпространената и достъпна културна институция в страната. Какво е качеството на културата, която се прави в тях?

– Най-важното качество на културата, която се осъ-

ществява в читалищата, е нейната неподправеност и автентичност. За разлика от претенциозното съвършенство, което се изисква от професионалните артисти, дейността на читалищата се основава на непретенциозност и масовост, следователно тя дава възможност на участниците в тази дейност не само да консумират култура, човешка духовност, но и чрез себе си да ги създават, да участват активно във въдъхновяващия творчески акт.

София, 16 декември 2024 г.
Генералният директор на БТА Кирил Вълчев и съпругата му в компанията на писателя Владимир Зарев на събитие в Столичната библиотека.
Снимка: Минко Чернев, БТА

Читалищата в архива на Българската телеграфна агенция

В богатия архив на Българската телеграфна агенция се съхраняват хиляди новини, които разказват историята на читалищата в страната ни – някои от най-старите публикации са на повече от век. В списание ЛИК поместваме акценти от тях, които обрисуват развитието на тази специфично българска културна институция. Читалищата имат своите корени както в големите, така и в малките населени места. Чрез новините се разкрива ролята и значението им, което се развива и следва духа на времето. В хронологията на изданието може да се прочете информация за разнообразни конгреси, инициативи на самодейци, отличия, обогатяване на фондове и нови занимания на читалищна сцена, отбелязване на различни чествания и др. В едни от първите новини, поместени тук, се говори и как читалищата ни са популяризираны пред чуждестранни гости или в пресата на съседните ни държави.

1917

В публикация от 25 май се посочва, че министърът на народната просвета е получил по случай народния празник няколко поздравления. Едно от тях е от настоятелството на тулчанското българско читалище „Съгласие“. „Днес, при отпразнуването на народния празник „Св. св. Кирил и Методий“ в свободната българска Тулча, членовете на българското читалище „Съгласие“ отправят поздрав от северния кът на България. Това читалище е крепило народния дух и е дало борци за черковната, политическата и народната свобода“, се посочва в съобщението.

На 26 май е публикувано и съобщение от председателя на читалището в Кюстенджа: „Членовете на българското читалище „Извор“ в град.

Кюстенджа, чествувайки за първи път своето освобождаване с небивало тържество паметта на св. св. равноапостоли Кирил и Методий, въодушевени от неописуемо щастие на постигнатия свой идеал, считат за свой най-приятен дълг да поздравят във Вашето лице, Господин министре, неуморния труженик в полето на народната просвета, който, ръководен от висок патриотизъм, сте вложили и влагате всичката си енергия за възпитанието на младежта, на оная златна младеж, която, въодушевена от народни идеали, съумя да се жертвува пред олтара на Отечеството и с кръвта си, пролята по свещената добруджанска земя, дарува нам скъпата свобода“, пише в обръщението.

1925

„Избраният от пети редовен читалищен конгрес управите-

лен съвет на Върховния читалищен съюз се е конституирал, както следва: председател – С. Арзирев, подпредседатели – Я. Хлебаров и С. Чилингиров, секретар – В. Класанов, касиер – К. Д. Мутафов, и съветници: проф. М. Арнаудов, Ник. В. Ракитин, Ал. Паскалев, Н. Анков и С. Събев“, пише в новина от 1 декември.

В публикация от 1 декември четем, че на поздравленията, поднесени на НВ царя от осмия редовен читалищен конгрес, той отговаря със следната телеграма, адресирана до Илия Гудев, председател на конгреса:

„Благодаря сърдечно Вам и на всички делегати за изказаните ми приветствия по случай осмия редовен читалищен конгрес. Ценейки голямото значение на читалището в нашия културен и просветен живот, пожелавам от сър-

Свищов, 30 януари 1956 г. Пионери от II средно смесено училище „Димитър Благоев“, дружина „Никола Вапцаров“ на посещение в дома на Асен Димитров Паничков – най-стария читалищен деятел, му съобщават, че с указ е награден с орден „Кирил и Методий“ I степен. Паничков е приет за член през 1885 година. Участвал в хора, оркестъра и театралната трупа при читалището. Син на Димитър Паничков, който е бил печатар в град Браила, Румъния, и е печатал вестника на Христо Ботев. Той казва: „За мен читалището не е само културна нужда, но и свят бащин завет“.

Снимка: Пенчо Петров, БТА

це ползотворна дейност на конгреса Ви и все по-голямо преуспяване на читалищното дело у нас, като изпращам моя поздрав на всички читалищни дейци в страната.“

Министър-председателят г-н Ал. Цанков на поднесени му поздравления от конгреса отговаря с телеграма, която гласи: „Сърдечно благодаря за любезните поздравления. Моля Ви да вярвате, че правителството ще направи всичко възможно за преуспяването на вашето културно-просветно дело.“

Публикация от 10 декември разказва за състоялата се в аудитория №45 на университета в чест на славянски гости среща, на която присъстват представители на българската наука и българската мисъл. На срещата говорят г-н Сречко Киринов, А. Муха и И. Хайрет.

Г-н Киринов говори на хърват-

ски за културното сближаване на славянските народи. „Освободените славянски народи – казва той, – останаха след войната без вътрешна връзка. За да се дойде до тази връзка, нужно е културно общение помежду им без прикосновение на политически моменти. Загребското славянско г-во има отделни славянски секции, наскоро преднамерва да открие и българска такава. То поддържа редовни конгреси, има славянска школа за младежи, има свои читалища, дето се получават изданията от всички славянски страни (...) Членовете на това дружество, макар и хървати, до такава степен са се отдали на славянската идея, че са забравили даже задълженията към своята страна.“

1926

На 28 октомври следобед се открива IV редовна сесия на XXI обикновено народно събрание. НВ царят е посрещ-

нат с „Ура“ от народните представители и произнася тронно слово. „Господа народни представители, Вашата подкрепа в усилията на правителството за затвърдяване на реда, законността и мира в страната и Вашето просветно сътрудничество в мероприятията му за финансово оздравяване на държавата, за стопанско съвземане и социално успокояване на народа дават очакваните благодатни резултати“, казва той. Допълва, че през текущата сесия правителството ще предложи за обсъждане и одобрение няколко законопроекта, между които е и този за Народните читалища.

1940

На 21 октомври съобщават по телефона от връх Св. Никола: „Тази сутрин в 8 ч и 30 м пристигна на гара Казанлък германският министър на народното просвещение г-н Руст, придружен от пълномощния министър г-н К. Сарафов и аташираните към него лица. На гарата, обиклена със знамена и зеленина, г-н Руст бе посрещнат от кмета на града г-н Попдимитров, от началника на гарнизона г-н полковник Красновски, от околийския управител г-н Игнатов, от общински съветници и др. По патя за града г-н Руст бе поздравяван от учениците, строени по улиците, и от многоброен народ. Г-н министърът разгледа педагогическото училище и читалището „Искра“, след което за-

мина за Шипченския проход. По пътя г-н Руст бе сърдечно акламиран от мастното население.“

1942

„Г-н Шилиян Чилинзиров, председател на Съюза на българските писатели, който е на посещение в Загреб, говори снощи пред едно събрание на хърватските писатели за делото на българските читалища. Министърът на народното просвещение г-р Миле Старчевич дава вечеря в чест на българския гост“, посочва новина от 15 ноември.

1944

На 20 октомври се съобщава, че временната управа на Върховния читалищен съюз е решила тази година Денят на народните будители да бъде отпразнуван от народните читалища в цялата страна. Съюзът е издал нарочно окръжно до читалищата да уредят сказки, утра и вечери за народните будители.

1945

В новина от 30 април се съобщава, че по доклад на министъра на пропагандата г-н Димо Казасов Министерският съвет е одобрил Наредба-закон за народните читалища. Според този закон те са народни демократични организации за развиване всред народа на всестранна култура и просвета. Те са юридически лица с идеална цел.

В селища с население до

10 000 жители може да има само едно народно читалище. В по-големите селища може да бъдат открити и квартални читалища, като районите и числото им се определят от съответния Околийски читалищен съвет.

Мероприятията по читалищното дело се обсъждат и препоръчват от читалищния съвет при Върховния читалищен съюз.

Народните читалища и техните съюзи се намират под върховния надзор на Министерството на пропагандата. За издръжка на читалищата в годишния бюджет на общините се предвиждат задължително вноски за читалищата в размер най-малко на 5% от бюджета. Разпределението на тези суми става от читалищния съвет.

Всяка община отпуща задължително и безплатно по мотивирано искане на местното читалище подходящо място за постройка на читалище – на сграда с театрален салон и библиотека, и съдейства за изграждането ѝ.

„Подготовката за читалищния конгрес, който ще се състои на 24, 25 и 26 юни т.г., е започнала. Създадена е нарочна комисия за тази цел, която ще има за задача всеотпадно му подготовка: художественото оформяване на конгреса, настаняване на делегатите и гостите, посрещане на чужденци и пр.“, посочва публикация от 14 май.

Свищов, 30 януари 1956 г.
Първият устав на читалището в града.
Снимка: Пенчо Петров, БТА

Сутринта на 1 юни в театър „Балкан“ е открит XXI редовен и първи свободен конгрес на читалищата.

На тържеството присъстват регентът г-н Цвятко Бобошевски, министърът на пропагандата г-в Димо Казасов, представители на партиите, делегати от цялата страна и други граждани.

След като Железничарският хор изпълнява националния химн и химна на читалищата, председателят на Върховния читалищен съюз г-н Тодор Самодумов открива конгреса със слово, като приветства делегатите с добре дошли и им пожелава успех за правилното разрешаване на задачите, които се поставят пред конгреса. „Фашизмът остави тежко наследство на читалищата, но въпреки всичко в твърде скоро време ние въз-

становихме разрушенията, нанесени от фашизма. Ние сме в разгара на творчески градеж, който се поема от общите усилия на всички. Народът жадува за просвета и ние ще му я дадем. Народните читалища ще станат разсадник на култура и просвета и ще се борят за изкореняване неграмотността и малограмотността в страната. Народните читалища ще приучат народната младеж към критично четене и ще подпомагат самообразованието на младежта“, казва той.

След избора на делови президиум министърът на пропагандата г-н Димо Казасов от името на правителството поднася приветствие и изказва пожелание читалищата да станат изразител на всички културни почини: „Те трябва да движат културния живот – продължава министърът, – и да бъдат превърнати в едно вечно горящо духовно огнище, от което ще излизат лъчите на живота въздействие на народа за по-добър и смислен живот.“

През юни се съобщава, че според последните приблизителни данни броят на читалищата през 1944 година са 3000 с над 200 000 членове. Само половината от читалищата през миналата година са уредили 6270 сказки, 7397 представления, 170 различни курсове, 187 вечерни училища. 137 читалища имат собствена кина.

Общото имущество в книзи на читалищата възлиза на около 3 милиона тома.

В новина от конгреса през юни се споменава за телеграма, изпратена от министър-председателят г-н Кимон Георгиев до председателя на Читалищния конгрес. В нея той пише: „Сърдечно поздравявам делегатите на първия свободен конгрес на народните читалища от името на правителството и от мое име. Светилници на народна святост, наука и възпитание, нашите читалища са изградили огромна роля при развитието на българския народ.

Занапред в отечественофронтовска България те добиват още по-голямо значение като масови и демократически просветителски организации. Целият български народ следи работата на вашия конгрес с любов и уважение“.

Свищов, 30 януари 1956 г. Външен изглед на първото българско народно читалище.
Снимка: Пенчо Петров, БТА

На 26 юни приключва конгресът на народните читалища.

„С оглед на новия етап на мирно строителство, който настъпва след завършената война, необходимо е:

1. Не само УС на ВЧС, околийските читалищни съюзи, народните читалища, но и цялата ОФ общественост и държавната власт да осъзнаят голямата роля и значение на народното читалище и да дадат енергично своята подкрепа за провеждането на културно-просветната художествена дейност, която читалището развива сред народа.

За тази цел трябва да се установи единство в културните почини и действия. Трябва да се създаде материална база за разгръщането на читалищното дело, като се изградят читалищни домове, библиотеки, кина, създават се пътуващи кина и пр.“, пише в новината от деня. Сред набелязаните опорни точки е, че ежегодно ВЧС ще изпраща на бедните читалища гарени

книги в размер на 5000 лева.

Конгресът намира, че сред главните задачи на ВЧС, на околийските читалищни съюзи и отделните читалища е създаването на подготвени читалищни кадри – библиотекари, театрални, дириженти и т.н.

Част от точките е да се обърне сериозно внимание на борбата с неграмотността и невежеството, на усилената самообразователна работа и насърчението ѝ. Да се направи необходимото за масовото привличане на младежта в читалището и нейното дейно участие в читалищния живот. Да се направи всички възможно да се обхване най-вече неорганизираната и стояща извън всякакви организации младеж.

Списването на читалищния печат да се подобри – особено на списание „Читалище“.

На 1 и 2 октомври по покана на Върховния читалищен съюз се провежда съвещателна конференция на библиотекарите от цялата страна. Тя се открива от секретаря на съюза г-н Кондаров, след което г-н Кр. Вълков, член на съюза, изнася доклад за читалищните библиотеки и необходимостта да бъде въведена единна библиотечна система на читалищните библиотеки в страната.

Сутринта на 13 октомври в салона на Еврейския народен дом е открита втората национална конференция на читалищата в България, на която присъстват делегати от всички околийски читалищни съюзи. Конференцията е открита от председателя на Върховния читалищен съюз г-н Тодор Самогумов, а секретарят на съюза г-н Кондарев изнася доклад на тема „Предстояща дейност на народните читалища“. Предложен е план за културно-просветна дейност на съюза. На следващия ден е планирано конференцията да продължи работата си, като тогава ще бъдат изнесени доклади от Крум Вълков за „Единната библиотечна система“ и от Христо Димитров върху дейността на читалищните кооперации.

1946

На 13 януари в народното железничарско читалище „Освобождение“ се състои четене, на което присъства министърът на информацията и изкуствата г-н Димо Казасов, който изнася доклад на тема „Читалището е дом за самообразование“. Министърът прави обширен преглед на ролята, която читалището е играло в нашия политико-обществен и културно-просветен живот. Той изтъква, че всеки народ обладава духовни ценности, които съставляват неговото духовно богатство. Това духовно богатство у

нас все още не е напълно разпространено. Засега в страната има около 200 кина, 200 000 радиоабонати, около 1 милион и половина радиослушатели. Средно издадените книги се разпространяват в не повече от 5 хиляди екземпляра. И всичко това съвсем не е достатъчно за един народ от 7 милиона население. Тук именно има своето място читалището. Читалището е хранилище на книги. Но то не трябва да бъде само сборище на книги. Задачата на читалището е да тури в обращение своето книжно богатство.

Според министъра освен това задачата на читалището е чрез разпространение духовното богатство да влезе в по-тесен допир с широките народни маси, да ги обогати с познание и да подготви условията, щото природно надарените хора да бъдат изтъкнати, за да се отгадат на призванията си.

Казасов посочва, че втората задача на читалището е да култивира не само духовен и умствен интерес у своите членове, но също така и естетически.

Накрая министърът изтъква, че много чужденци, които са посещавали страната ни, са се удивлявали на неугържимия стремеж на българския народ към просвета и познание, на които много западни страни биха завидели. Читалището, казва г-н министърът, има върховен дълг да пази огъня на този стремеж на народа към всестранно развитие, защото той е най-големият капитал на един народ.

На 10 март е открита ЧИТКООП – кооперацията на читалищата в България.

Началото на тържеството е дадено от подпредседателя на кооперацията г-р Досков, който заявява, че „ЧИТКООП ще бъде в услуга не на отделни лица, а на просветните организации и на целия народ“.

В публикация от 9 юли пише, че при Върховния читалищен съюз е сформирен Централен комитет за честване на 90-годишнината от основаването на първите читалища у нас с участието на всички масови и културно-просветни организации.

Честването ще бъде всенародно и ще стане на 1 ноември тази година, ще бъде свързано с делото на народните будители, които са вложили големи усилия за изграждане на народните читалища в предосвободителната епоха.

Ще бъде издаден сборник със статии от видни наши учени, общественици и писатели.

Централният комитет за честване на 90-годишнината от основаването на първите читалища е разисквал върху подетата инициатива от Върховния читалищен съюз за популяризиране на народните читалища в другите демократични страни.

Лом, 23 ноември 1955 г. Сградата на Образцово народно читалище „Постоянство“. Симеон Ненов, БТА

1947

На 16 този месец, неделя, 10 часа преди обяд, в салона на Народното читалище „Славянска беседа“ (кино „Славейков“) ще бъде тържествено открит Народният славянски университет при Славянския комитет в България.

Академик Тодор Павлов ще изнесе доклад на тема „Приносът на българския народ в световната култура“, посочва новина от месец март.

Третият свободен конгрес на народните читалища се събира при нова обстановка на вътрешното и международното положение, която представлява изобилен материал за неотложна, належаща просветна работа сред народа, заявява председателят на ВЧС народният представител Тодор Самогумов, откривайки на 26 октомври

в салона на кино „Димитър Благоев“ конгреса на Върховния читалищен съюз, на който присъстват хиляди делегати и гости от цялата страна.

Приветствайки конгреса от името на Председателството на Народната република, подпредседателят на ВНС г-р Георги Атанасов подчертава голямата задача, която стои пред народните читалища, за идеологическото подготвяне на българския гражданин за условията на новата държава.

1948

На 8 юни е съобщено, че във връзка с организирането на бригадирски библиотеки по всички строителни обекти в страната главният секретар на ВЧС Никола Кондарев заявява: „ВЧС е поел шефството за организирането на бригадирски библиотеки по обек-

тите на младежките строителни бригади. Бригадирски библиотеки ще бъдат организирани както до националните строителни обекти, така и по местните околийски обекти и ще допринесат извънредно много за подпомагане и укрепване самообразованието на бригадирите, за тяхното културно издигане и за въоръжаването им със здрав научен, общественополезен и прогресивен светоглед.“ Разнасянето на книги ще става със специално призовани подвижни библиотеки-шкафове. Досега по обектите са изпратени над 300 такива подвижни библиотеки, всяко от които събира от 70 до 100 книги.

През юни председателят на Комитета за наука, изкуство и култура Вълко Червенков произнася реч при тържественото откриване на читалището-театър в село Козлодуйци, Добричко. В нея той казва: „Някога за нашето национално освобождение българските читалища изиграха значителна роля. Нашите читалища са, можем да кажем, самобитна българска рожба, която има дълбоки корени в народа.“

1949

В новина от 7 октомври се посочва, че Постоянното присъствие на Върховния читалищен съюз и Бюрото на ЦК на ДСНМ са взели съвмест-

Шумен, 2 октомври 1986 г. Напълно реставрираното и обновено Образцово народно читалище „Добри Войников“ в града. Снимка: Олег Попов, БТА

но решение за укрепване културно-просветната работа на читалищата и дружествата на ДСНМ.

Ръководствата на младежките дружества и на читалищата по места ще полагат общи грижи за укрепване на лекторските групи при читалищните съюзи. Околийските и градските младежки лекторски групи ще бъдат винаги на разположение на читалищата при провеждане на общонародни акции и тържества. Освен това дружествата на ДСНМ ще пропагандирват и подсибяват слушателите за урежданите сказки и беседи от читалищата.

1950

В новина от Букурещ от 22 февруари се разказва за вестниците, които са поместили данни за мрежата от библиотеки в България и за читалищната организация,

подчертавайки, че в България не съществува по-голямо селище, което да не притежава библиотека и читалище.

В новина от Букурещ от 29 март се посочва, че вестник „Румъния либера“ е поместил статия в свой брой върху историята, развитието и ролята на читалищата в Народна република България.

Новина от пролетта посочва, че народните читалища по места са изработили подробни програми по отпразнуването през настоящата година на 24 май – Деня на народните читалища и училищата в цялата страна. Народните читалища ще изработят стен-вестници, в които ще бъдат отразени годишните културни успехи на читалищата, и ще уредят изложби по случай

седмицата на книгата и печата. В художествената програма на 24 май ще вземат участие читалищните агитки, хорове, оркестри, танцови трупи и пр.

1951

Към 3000 народни читалища в страната развиват всеобхватна културно-масова работа в новогодишното читалищно културно съревнование, четем в новина от 20 ноември.

Околийските читалищни съвети в Русе, Хасково, Омуртаг, Търговище, Габрово, Асеновград, Бяла Слатина и Ямбол са закупили нови 2674 тома книги за обогатяване читалищните библиотеки и читални. Книгоносенето е въведено като нов метод в работата на народните читалища в Айтос, Бяла Слатина, Русе, Хасково, Горна Оряховица, Търговище и др. Уредени са и курсове за библиотекари в гр. Сталин, Русе и Тополовград. При Околийския читалищен съвет в Омуртаг е подготвена и театрална библиотека.

В периода на съревнованието лекторите от околийските и местните лекторски групи в страната са изнесли множество доклади, радиосказки и др.

Голяма дейност развиват и читалищните художествени самодейни колективи, които вземат участие в местните тържества и изнасят самостоятелни представления. Читалищните дейатели пола-

гат грижи за развитие на художествената самодейност и сред малцинственото население в страната.

Народните читалища участват активно и в организиране на занятията на курсовете за ограмотяване и изучаване на руски език. Околийските читалищни съвети в Търново, Провадия и други са поели шефството на курсовете по ограмотяване, а местните народни читалища в Беленско са взели участие в откриването на 32 курса за ограмотяване.

1952

На 12 януари в концертната зала „България“ започва заключителният спектакъл на селската художествена самодейност, уреден от Комитета за наука, изкуство и култура, Централния съвет на Съюза на народните читалища и Централния комитет на Димитровския съюз на народната младеж.

В прегледа участват 54 колектива с над 1400 изпълнители – първенци и отличници в окръжните прегледи на селската художествена самодейност. Най-добрите хорове, оркестри от народни инструменти, танцови групи и индивидуални изпълнители народни певци и инструменталисти показват своето майсторство в изпълнение на народни песни и танци. „Художествената самодейност увлече не само младите, а и старите. В танцовата група при читалището в с. Върбешница,

Врачанско, участва цяло семейство – баща, майка и син“, се посочва в публикацията.

Народните читалища в страна се готвят достойно да посрещат 8-годишнината на Деня на свободата – 9 септември, пише БТА дни по-рано.

Броят на читалищата от 2918 през 1944 година нараства до 4123. Увеличил се е многократно и членският състав. Развива се усилено и читалищното строителство. Бяха построени над 470 нови модерно обзаведени читалищни сгради. Читалищните библиотеки се обогатяват с много литература. Книжният фонд на библиотеките от 2 078 332 тома достига над 3 170 000. Расте постоянно и броят на читателите.

Нашироко се разраства към читалищата художествената самодейност. Досега в страната са изградени 1747 читалищни театрални трупи, 990 хорова колективи, стотици танцови групи, много оркестри, 12 оперетни колектива и една самодейна опера при читалище „Зора“ в Сливен.

Ежегодно народните читалища развиват широка дейност в помощ на селскостопанските кампании за прибиране на реколтата и предаване на държавните доставки.

1953

Народната власт полага големи грижи за културното издигане на турското население в околията, пише в новина от Айтос от 18 май. С помощта на околийския читалищен съвет и на служба „Просвета и култура“ при Околийския народен съвет през март и април са открити турски читалища в селата Соколец, Билка, Черна могила, Добра поляна, Снягово и Топчийско. С тях броят на турските читалища в околията нараства на 11. За снабдяване на новооткритите читалища с книги на турски език и с необходимия инвентар Околийският народен съвет отпуска необходимите суми.

В село Трънак към местното турско читалище е изграден първият турски самодеен художествен колектив в окръга, който взема участие в околийския и окръжия преглед на читалищната художествена самодейност.

Новина от 22 май разказва за заключителния концерт на градската читалищна танцова и художествена самодейност, който се провежда в театър „Балкан“. Концертът е открит с кратка реч от акад. Сава Гановски. Той изтъква, че наред с изгражданото на икономическите и културните основи на нашия народ бързо се развива и нашата художествена самодейност. Нашият народ все

по-активно се включва в изграждането на новата социалистическа култура. При Съюза на народните читалища има изградени над 2100 театрални трупни, над 1000 хорова колектива, 854 танцови групи, 231 оркестри, една самодейна опера в Сливен и др. с общо 90 000 самодейци. Той подчертава огромното значение на художествената самодейност като важно средство за възпитаването на нашия народ в комунистически дух.

1954

Читалището в Свищов има вече близо 100 години просветна и народополезна дейност, пише в публикация от 15 декември. Още в мрака на тежкото турско робство читалището е държало будно съзнанието на народа. След Освобождението десетилетия наред то е център на просвета и култура за населението в града и околията.

В новината от деня се посочва, че повече от 280 самодейци участват в ансамбъла, хора, театралния колектив, танцовата група, битовия оркестър и турската битова група на читалището. Особено оживена дейност развива театралният колектив. Самодейците представят вече девет пъти пред повече от 4500 посетители комедията „Големанов“, с която гостуват из околията и в Никопол.

През тази есен читалището открива детска музикална школа, която спомага за пра-

вилното музикално развитие на децата на трудещите се от града.

1956

На 17 януари в бюлетин „Пресбюро“ е публикувана статията „Славна стогодишнина“ на Петър Панев – секретар на ЦС на Съюза на народните читалища. „През този месец нашият народ ще чествува една бележитата – сто години от основаването на първите народни читалища. Честуването на тая славна стогодишнина ще бъде светъл, радостен празник на националната ни култура. Със заслужена гордост нашият народ ще изтъкне огромната дейност на своите читалища, които вече цял век осветяват неговия път с могъщия светлик на знанието и всеотдайно работят за културното му издигане и възпитание“, пише той. По думите му народните читалища в България възникват през епохата на Възраждането като самобитна нашенска културно-просветна и обществена организация. Те са рожба на пробудения стремеж у поробен български народ към свободен и културен живот. В тях намира ярък израз неутолимата народна жажда за знания и просвета. Тяхното появяване и развитие се обуславя от настъпилите през Възраждането дълбоки промени в живота на нашия народ, предизвикани от икономическото раздвижване в страната и от революцион-

ното надигане на народните маси против робията.

„През изтеклите сто години народните читалища се утвърдиха като ярки светилници на народната просвета и култура. Те будеха народната сваяст, разгаряха пламъка на познанието и родолюбие, бореха се срещу невежеството и мракобесието. Неоченими са техните заслуги за създаването и развитието на българската книжнина, на театралното и музикалното дело“, пише авторът.

Беззаветната културна и патриотична служба на родното читалище винаги е намирала дълбоко признание сред народа, у неговите най-добри синове. „Трябва да подчертая, че за една от най-важните обществени културни организации трябва да считаме нашите народни читалища – заявява Георги Димитров на 9 ноември 1946

година в беседата си с Управителния съвет на Върховния читалищен съвет. – Те имат исторически заслуги – дали са извънредно много за културното издигане на нашия народ и за самообразованието и възпитанието на нашата младеж. На тях предстои те първа да играят още по-голяма роля.“

Читалище „Бачо Киро“ е едно от най-старите селски читалища в страната, пише в новина от Бяла черква, Павликенско, на 24 януари. В нея се допълва, че то е създадено през 1869 година от народния учител и революционер Бачо Киро и в продължение на десетилетия е огнище на просвета и политическа пробуда за населението. През 1876 година над 100 белочерковци и селяни от съседните села

начело с пламенния читалищен деец Бачо Киро, се вдигат на въоръжена борба за освобождението на българския народ от петвековното робство. След Освобождението читалището още повече активизира своята дейност. Създаденият през 1870 година театър подготвя и изнася представления, а в библиотеката се уреждат вечерни и неделни четения. През 1905 година при читалището се основава кооперация „Защита“ с кредитен и търговски отдел. Организиран се курсове по лозарство, пчеларство, кошничарство, домакинство, курсове за машинисти и др.

Вярно не своите традиции, читалището „Бачо Киро“ и днес – пред 100-годишнината от основаването на първите български читалища, развива широка културно-просветна работа. Просторната и добре уредена читалня е любимо място за селяните. Над 800 читатели редовно посещават читалищната библиотека. Нейният книжен фонд достигна 7200 тома.

По случай 100-годишнината от основаването на първото българско читалище в Етнографския музей в града е открита изложба на вестници, снимки, портрети на читалищни дейци и други документи, свързани с живота на читалищата в окръга, четем в новина от Пловдив от 25 януари.

Голям интерес будят доку-

Велико Търново, 20 декември 1968 г. Читалище „Надежда“
Снимка: Симеон Ненов, БТА

ментите, които разкриват дейността на читалищата през турското робство. Едно от тези читалища е карловското, основано през 1861 година. То е било важно средище на българщината. В неговата летопис се четат имената на видни наши просветители и революционери като Ботев, Левски, Райно Попович и други. Изнасяните на читалищната сцена исторически пиеси „Иванко“, „Многострадална Геновева“ и други са поддържали будно съзнанието на поробения български народ. Към читалището се създава и едно от първите в окръга женски дружества.

Голяма дейност преди Освобождението са развивали и читалищата в Брацигово, основано от Петлешков, в Калофер, Панагюрище, Пазарджик и други. Със средства от пловдивското читалище са се издържали две училища

Свищов, 30 януари 1956 г.
Дарители на читалището в града,
внесли грошове на 23 януари 1856.
Снимка: Пенчо Петров, БТА

и е било основано в Одрин още едно българско училище.

* * *

На 27 януари е съобщено – Президиумът на Народното събрание постановява, че по случай 100-годишнината от основаването на първите народни читалища в България награждава за дългогодишна и неуморна културно-просветна дейност сред трудещия се български народ следните читалища и читалищни дейтели:

С орден „Кирил и Методий“ I степен:

1. Народно читалище „Елена и Кирил Д. Аврамови“ в гр. Свищов, основано през 1856 г.
2. Образцово народно читалище „Постоянство“ в гр. Лом, основано през 1856 г.
3. Образцово народно читалище „Добри Войников“ в Коларовград, основано през 1856 г.
4. Образцово народно читалище „Бачо Киро“ в с. Бяла черква, Павликенско, основано през 1869 г. – първото селско читалище

С Орден „Кирил и Методий“ II степен за заслуги в развитието на народните читалища е отличено списание „Читалище“, основано през 1870 г.

* * *

На 29 януари се навършват сто години от деня, в който учителите Емануил Васкидович, Георги Владикин и други будни граждани, вдъхновявани от величавата революционна борба за национално

пробуждане и свобода, слагат в Свищов основите на първото българско читалище. Честването на тази славна годишнина се превърна във възбуждащ празник, се казва в новината от деня.

Тържествено пременена в знамена, лозунзи, плакати и портрети на първите читалищни дейтели посреща през деня читалищната сграда дошлите за честването гости от страната, от град Зимнич (Румъния) и трудещите се от града.

Юбилейното тържество в салона на читалището е открито от председателя на комитета по честването Саботин Генов, първи секретар на ОК на БКП.

Доклад за едновековната дейност на читалището прави председателят на читалището Иван Гунев. Той изтъква, че новите проучвания, направени във връзка със стогодишнината, сочат като идеен вдъхновител за основаването на свищовското читалище родоначалника на нашата национална революция Георги Сава Раковски, който е поддържал връзки с близки съратници-свищовци и е пребивавал в града през 1853 и 1855 година. Първото българско читалище е възникнало в Свищов в резултат на икономическия подем на града тогава и на нарасналите културни нужди на будните свищовски граждани. Още в деня на основаването – 30 януари 1856 година, е бил съставен учредителен протокол и приет читалищен

устав, което говори за продължителна предварителна подготовка. Основателите и членовете на първото читалищно настоятелство, в което влизат близки сподвижници на Раковски, развиват още в самото начало основните форми на читалищната дейност. Открива се библиотека и читалня, изнасят се публични сказки, полагат се грижи за учебното дело, уреждат се неделни училища за неграмотни, издават се и се разпространяват учебници и книги. По-късно е създаден читалищен театър, в който художникът-възрожденец Николай Павлович изработвал декори и скици за костюмите. Тази разнообразна дейност, насочена към приобщаване на свищовското население към общия устрем на революционната борба, сочи, че първото българско читалище е било легална форма на революционна борба.

В деня на честването читалището е истинска народна организация с 3500 членове, с богата библиотека, център на оживена художествена самодейност, в която участват повече от 200 колективи. За активната си дейност читалището е провъзгласено за окръжен първенец – градско читалище.

Сърдечно приветствие поднася посланикът на Народна република Румъния в София Георге Велческу. Приветствие от името на Националния съвет на Отечествения фронт и Централния съвет на Съюза на народните читалища

поднася подпредседателят на Президиума на Народното събрание Георги Кулишев, който връчва ордените, с които Президиумът на Народното събрание награждава читалището и изтъкнати читалищни дейци от Свищов.

* * *

На 29 януари трудещите се от Коларовград (днес Шумен – бел. рег.) преживяват паметен ден. В двора, балюстрада и салоните на Образцовото народно читалище „Добри Войников“ цари необикновено оживление. Непрестанно прииждат празнично облечени хора и изпълват театралната зала на читалището. Те са дошли да присъстват на тържественото честване на 100-годишната народополезна дейност на тяхното близко, родно Образцово народно читалище „Добри Войников“.

Театралната зала на читалището блести в тържествена празнична украса. На сцената наред с художествено изработената емблема на народните читалища в красива плетеница са оградени портретите на основателя на читалището народния учител-просветител Сава Доброплодни и патрона на читалището Добри Войников.

С пламенно слово председателят на читалището-юбиляр „Добри Войников“ Крум Арнаудов открива тържеството. Доклад за едновековната народополезна дейност на читалището прочита старият читалищен

геец Стефан Станчев. Той изтъква, че през 1856 година под влияние на революционните идеи, проникнали от Русия, в стария Шумен се поставят основите на едно от първите читалища страната от известния книжовник Сава Доброплодни. През стогодишния си живот читалището е служило винаги вярно на народа и е допринесло за процъфтяване на нашата национална култура.

То е обединило около себе си патриотичната интелигенция и младеж, които с небивал устрем и вдъхновение слагат началото на редица културни инициативи, въздействащи върху ограничения мироглед на гражданите.

Още в началото на своето основаване читалище „Добри Войников“ свързва името си с първото театрално представление в нашата страна, като е била играна побългарената от Сава Доброплодни комедия „Михал“. Тук е създаден и първият български симфоничен оркестър.

След доклада министърът на културата Рубен Аврамов приветства юбилейното тържество от името на ЦК на БКП и народното правителство. Сред бурни аплодисменти министър Рубен Аврамов връчва орден „Кирил и Методий I степен, и грамота на Образцовото народно читалище „Добри Войников“ от името на Президиума на Народното събрание, след което раздава ордените на проявили се читалищни дейци от Коларовградски окръг.

Копривица, 25 декември 1959 г. Народното читалище в града чества своята 90-годишнина.
Снимка: Тодор Гарванов, БТА

На 29 януари Лом осъмва в празнично тържествен вид. Стоици читалищни и културни дейатели, представители на масово-политически организации и трудещи се от града, околията, Врачански окръг и от столицата се събират, за да отпразнуват 100-годишната народополезна дейност на читалище „Постоянство“. Гарата, пристанището и улиците на града са тържествено украсени. На фасадата на читалището се развяват червени и трибагренни знамена.

Тържественото събрание по случай 100-годишнината се състои в салона на читалището.

Доклад за едновековната му културно-масова и народополезна дейност прави председателят на читалището Ашер Левиев. По официални източници и дописката

в брой 304 на „Шариградски вестник“ от 1856 година ломското читалище „Постоянство“ е основано през 1856 година от учителя Кръстю Пишурка. Още през 1848 година той обзавежда в откритото от него училище стая с библиотека с надпис на вратата „Читалище“. В тази стая са изнасяни беседи, четени са книги, вестници и списания. Младото читалище развива широка културно-просветна дейност. То има самостоятелна сграда, библиотека и читалня. В него са се изнасяли беседи и театралните представления „Многострадалната Геновева“ и „Велизарий“. В читалището са работили най-изтъкнатите борци от този край в епохата на Възраждането и националноосвободителната борба, като Никола Първанов, Димитър Маринов, Димитър Ангелов и други.

След доклада от името не

ШК на БКП и Министерския съвет приветствие поднася министърът на просветата Демир Янев. По поръчение на Президиума на Народното събрание той награждава читалището с орден „Кирил и Методий“ I степен. С орден „Кирил и Методий“ I степен е награден и най-старият и заслужил читалищен деятел 88-годишният г-р Петър Кърджиев. За дългогодишна читалищна дейност са наградени с орден „Кирил и Методий“ II и III степен още 16 граждани от града и околията.

1957

Образцовото народно читалище „Добри Войников“ в града чества за столен път Деня на народната просвета и култура и на славянската писменост, четем в новина от Коларовград от 15 май. Продължавайки своята едновековно традиция, читалището издига още по-високо факела на просвещението. През годините на народната власт книжното му богатство нараства близо 4 пъти и сега библиотеката предлага на любознателните граждани над 55 000 тома художествена, политическа, научна и детска литература.

В Проектантската организация „Главпроект“ е изработен нов тип проект за строеж на читалище със зала за 250 човека. Този вид читалище е удобно да задоволява

културните нужди на селища до 3500 жители, четем в новина от 12 юни.

Читалището е с хубав външен вид, практично, удобно и струва значително по-евтино от читалищата, изградени по индивидуални планове. То ще има вестибюл, салон със сцена за театрални и кинопредставления, за събрания и увеселения и фойе с пушалня и бюфет. В читалището има и две зали за провеждане на кръжоци. Кръжочната стая в партера ще се използва за занимания по зоотехника, агротехника и други. При нужда тя може да се съединява със салона и по този начин той се разширява с още 70 места. Другата кръжочна стая може да се използва и като зала за шах, за музей или други нужди. В уютната читалня ще се влиза през отделен вход и по този начин се осигурява пълно спокойствие на читателите. Умело е разрешен въпросът с репетиционната зала, която се намира под сцената. Това помещение може да се използва и като младежки клуб и зала за събрания на масовите организации. Към читалището има лятна естрада, разположена в паркова обстановка.

В този тип проект са разрешени добре и въпросите за водопроводната и електрическата инсталация. Проектът предвижда напрана на озвучителна, звънчево-сигнална и телефонна уредба, както и инсталация, посредством която ще се дават необходимите повиква-

телни и командни сигнали през време на театралните представления.

Към този тип проект за читалище се проявява голям интерес.

1958

На 9 май е съобщено, че Президиумът на Народното събрание е издал указ за награждаване на Народното читалище „Заря“ в град Хасково с орден „Кирил и Методий“ I степен по случай 100-годишнината от основаването му и за неговата дългогодишна културно-просветна дейност.

„Обичан библиотекар“ – така е озаглавена статията от Бабук, Силистренско, публикувана на 22 май. „В добруджанското селце Бабук всички познават и обичат младия библиотекар Къньо Рашев. Вече пета година той върши с любов своята скромна библиотекарска работа“, пише в публикацията от гения.

Когато през 1953 година Рашев се завръща от казармата и му предлагат да стане библиотекар, читалището разполага едва с 500 тома литература. Но запаленият младеж решава, че хубавата книга трябва да проникне във всеки дом на родното му село. Той веднага търси помощта на партийната организация и Отечествения фронт и скоро успява да снабди читалището с най-новите книги. Сега библиотеката на читалище

„Дочо Михайлов“ разполага с повече от 3000 тома художествена, научна и специална литература.

През зимните дни по домовете, а лете по харманите и кооперативните блокове неуморният библиотекар обикаля хората, интересува се какви книги са им нужни и веднага ги набавя. За улеснение на кооператорите той е организирал малки библиотеки във всички ферми, в зеленчуковата градина и тракторната бригада. Шом дойде нова книга, Рашев веднага урежда изложба и сам съобщава на хората каква е тя. Неведнъж той е организирал обсъждания на интересни книги с кооператорите, а и те сами го търсят често да им разкаже нещо ново. „Благоговение на неуморимия библиотекар Къньо Рашев селяните от този изостанал в миналото край обикнаха книгата и я търсят като незаменим другар“, пише в новината от гения.

По случай 24 май – Деня на българската народна просвета и култура, на славянската писменост и българския печат, Изпълнителният комитет на Националния съвет на Отечествения фронт награждава със златната значка „Отличник за читалищна дейност“ писателите Ран Босилек, Марко Марчевски, Емил Коралов, Стоян Ц. Даскалов, Стефан Станчев и Атанас Душков.

От името на наградените писателят Ран Босилек изказва най-сърдечна благодарност на Изпълнителния комитет на Националния съвет на Отечествения фронт. „Няма по-голяма радост за нас – казва той, – да работим за своя народ. Ние ще продължаваме да работим от сърце, за да оправдаем доверието, което ни се оказва.“

Със значката „Отличник за читалищна дейност“ са наградени общо около 300 народни читалища и читалищни дейци в страната.

Самодейната работническа опера при читалище „Зора“ ще открие новия сезон със „Севилския бръснар“ от Росини, се казва в новина от Сливен от 17 септември. Постановката е на режисьора от Софийската народна опера Димитър Ченишев. В салоните на читалището оперните самодейци репетира всяка вечер. Стъкларят Васил Вичев е прекарал целия ден край горещите пещи на фабрика „Васил Коларов“, но пак намира сили до късно да пее партията на Дон Базилио. Рафаил Димитров, който ще изпълнява ролята на Фигаро, идва на репетиция направо от машиностроителния завод „Победа“. В ролята на Розита ще играе Мария Ангелова, а на граф Алмавива – текстилният техник Петър Кутулов. Музикалното ръководство на операта е от диригентите Георги Нешев и Мишо

Тодоров. Въпреки големите трудности оперният колектив решава да даде премиерните представление в края на октомври.

1959

„Привечер, когато кооператорите се завърнат от работа на полето, салоните на народните читалища се оживяват. От селските сцени прозвучават пламенни стихове, разнасят се звучни тракийски песни, отекват изгритите стъпки на хоропроводци...“, с тези думи започва статията „Зимни вечери на село“. В нея се разказва как през тези зимни дни 60 читалищни колектива в Бургаско подготвят театрални, хорови и танцови програми. Малък се оказва например читалищният салон в село Приморско, за да събере зрителите, които идват да гледат пиесата „Сребърният пръстен“, представена от драматичния състав на читалището.

В нашата страна всяка година се строят десетки нови читалищни домове, които се превръщат в истински огнища на просвета и култура. Само през 1958 година са в строеж 600 читалищни сгради, много от които вече са завършени, четем в публикация от 7 януари. „От освободението от турско робство до 9 септември 1944 година в страната имаше едва 485 читалища, а през годините на

всестранен културен подем – 1944-1957 година, тези светилници на мъдрост и знания се увеличили с още 1100“, пише в новината от деня.

1960

На 7 април е съобщено, че Президиумът на Народното събрание е издал указ за награждаване на читалище „Родина“ в град Стара Загора с орден „Кирил и Методий“ I степен по случай 100-годишнината от основаването му и за неговата културно-просветна народополезна дейност.

На 29 юли в Женева пристига софийският ансамбъл за народни песни и танци при читалище „Светлина“, който вечерта изнася първия си концерт. Един от най-големите летни театри в града – „Порт Житана“, разположен на брега на живописното Женевско езеро, събира повече от 600 души публика. На концерта присъстват представители на печата, радиото и телевизията, чуждестранни туристи, членове на Българското посолство в Швейцария и др.

На голям успех се радват бързите шопски танци и характерните тракийски и добруджански хора, както и изпълненията на солистите при ансамбъла К. Петров, Ст. Гьокова и Д. Атанасова.

Представителите на телевизията в Женева предлагат в неделя специален концерт по телевизията. Следващите

два концерта са планирани да бъдат изнесени пак в Женева, след което ансамбълът ще предприеме турне в най-големите швейцарски градове и курорти и в алпийската част на Франция.

„В центъра на града се издига голяма сграда, която всеки ден се посещава от стотици граждани. Повечето от тях идват тук, за да гледат най-новите постановки на народния театър и самодейната опера, да присъстват на тържествени събрания и концерти, други – да четат книги, вестници и списания в добре уредената библиотека с читалня, трети – да участват в репетициите на народния хор или в сбирките на литературния кръжок. Това е сградата на Народното читалище „Зора“, което от основаването си преди 100 години от група възрожденци

начело с поета Добри Чинтулов винаги е било център на богат културен живот“, четем в новина от Сливен от 25 октомври.

Публични беседи и сказки на научнопопулярни теми, активно участие в църковните борби и националноосвободителното движение, в укрепването и разширяването на учебното дело – такава е дейността на читалището в първите години след създаването му. Жадните за знания сливенски интелигенти, занаятчии и търговци намират в голямата за времето си читалищна библиотека най-новите книги от наши и чужди автори, различни списания, вестници и други печатни издания. На читалищната сцена още през 1860 година те гледат театрално представление – трагедията „Многострадалната Геновева“. С голям интерес се посрещат по-късно постановките на създадения през 1919 година

граматичен театър и на приказния театър, съществувал от 1930 до 1945 година.

Днес читалище „Зора“ е най-големият просветен и културен център в града.

На 29 октомври е съобщено, че Президиумът на Народното събрание е издал указ за награждаване на Народното читалище „Зора“ в град Сливен с орден „Кирил и Методий“ I степен по случай 100 години от основаването му и за неговата активна дейност в изграждането на нашата социалистическа култура.

„Скоро казанлъчани ще празнуват стотната годишнина от основаването на Образцовото народно читалище „Искра“, пише в новина от 26 ноември.

Цял век „Искра“ разпалва в сърцата на трудовете хора пламъка на просветата и културата, на любов към род и родина, на борбата срещу поробители и потисници. Сто години са изминали от оня ден – 27 декември 1860 година, когато се събират младежите от Казанлък и се уговарят да създадат „свато заведение не само за себе си, но и за целия народ“.

Основаването на читалището се свързва с името на народния учител Йордан Стателов. Първото театрално представление е постановката на пиесата

Хасково, 27 декември 1960 г. Усърдни занимания на курсистите от балетната школа при Образцово народно читалище „Заря-1858“.

Снимка: Петър Петров, БТА

„Многострадалната Геновева“, а след това идват „Райна Княгиня“ и „Иванко“. 300 книги е имала библиотеката в началото, а днес този столетен съветник разполага с 85 000 тома най-разнообразна литература. За големия празник се готвят и драматичните състави при читалището, и музикалният театър, и битовият състав, и симфоничният оркестър, и циганският ансамбъл.

„В една зимна вечер на 1851 г. група младежи, обхванати от пламъка на родолюбие, положили началото на габровското читалище, което по-късно беше наречено на името на големите български просветители Априлов и Палаузов“, се казва в новина от Габрово от 24 декември.

Сега читалището е център на целия културен живот в града. Докато при основаването си читалищната библиотека е притежавала едва 630 книги, набавени предимно от благотелянията на гражданите, сега книжният фонд на библиотеката е над 63 000 тома. Всяка година в хранилището на библиотеката постъпват по 9500 тома нови книги. Броят на читателите е повече от 7500 души. В града работят още 4 клона на библиотека. Добра дейност развиват и смесеният певчески хор при читалището, духовата музика, естрадно-сатиричният състав, а така също литера-

турният кръжок и кръжокът по изобразително изкуство. От тази есен читалищното ръководство организира 10 курса по немски, френски и английски език.

За тържественото отпразнуване 100-годишнината на читалището, което ще стане след няколко месеца, сега се готви цялата културна общественост в Габрово.

1961

На 24 май в село Смядово, Коларовградски окръг, се провежда голямо тържество, посветено на стогодишнината от основаването на Народното читалище „Братство“. В малка къщурка будни родолюбци, които обичали просвещението и свободата, поставят преди повече от един век началото на това просветно огнище. То е било опора на бедните селяни срещу душмани и изедници. Тук мало и голямо се е учело да тачи труда, книгата и отечеството...

На 28 май Шипка чества тържествено стогодишнината от основаването на читалище „Светлина“ в селото. В началото на 1861 година под влиянието на възрожденеца Захари Княжевски будните синове на Шипка гаскал Христо Караджов, Шиньо Попсимонов, Андрей Попсимонов и зографите Никола Поппавлов, Баю Поппавлов и Дечко Минчанов основават читалище-

то и създават към него библиотека с 200 тона книги, подарени от Захари Княжевски. Жадните за знания шипченци са посещавали всяка вечер читалището, където наред с книгите са четели и редица вестници като „Македония“, „България“, „Будилник“, издавани в Цариград и Румъния. Родолюбивото шипченско население начело с ръководството на читалището и учителите успява да събере средства и през 1871 година в селото е построена първата училищна сграда, метохът е бил превърнат в девическо училище. Читалището създава театрална трупа, която представя в училищния салон редица пиеси, като първата е била „Многострадална Геновева“, изграна до Освобождението б пъти.

Дейността на читалището от това време е свързана и с Апостола на свободата Васил Левски, който е минавал многократно във връзка с работата на революционния комитет в селото – първия революционен комитет, създаден в българско село през 1861 г., както пише Г. С. Раковски.

„Настане ли вечер, полетата край Струма и Места опустяват, в животновъдните ферми и стопанските дворове остават само дежурните. Големи групи млади и възрастни кооператори се отправят към читалищните домове“, с тези думи започва статия от 10 ноември от Благоевград, оза-

Самоков, 28 май 1964 г. Изглед от читалищната сграда-паметник в града
Снимка: Симеон Ненов, БТА

главена „Читалищните домове светят до късно“. В нея се посочва още, че повече от 480 самодейни колектива вече са започнали подготовката на новите си програми, с които през зимния сезон ще излизат пред своите съселани. Напреднали са вече в изучаването на нови песни, танци и рецитации съставите в Якоруда, Белица, Банско и др. Усилено репетираат и хоровите състави. „Навсякъде художествената самодейност е в подем“, пише в новината от деня.

1962

В новина от 21 януари от Карнобат се разказва как преди едно столетие група будни българи основават първото читалище в града. Начело с учителя Димитър Душанов то започва своята просветна дейност. Закупват се книги за библиотеката, създава се голям хор. Читалището става средище за издигане на национално-

то съзнание на българите. В него се взема решение за изгонване на пристигналия в града гръцки владица от град Анхиало. След Освобождението поради ограниченията на буржоазната власт читалището няколко пъти прекъсва своята дейност. След 1910 година то е изцяло под влияние на Българската работническа социалдемократическа партия и разгръща широка културно-просветна дейност сред трудовете хора. През годините на народната власт читалището заживява пълнокръвен живот. Броят на книгите му нараства на 27 хиляди тома, стотици самодейци влизат в хоровия, театралния и танцовия състав. За най-малките е създадена детска музикална школа и куклен театър. Най-голяма придобивка е построен нов читалищен дом, който носи името на видния наш поет Димитър Полянов, родом от същия град.

„И тук като във всяко наше родно село има читалищна библиотека. Книжният ѝ фонд надминава вече 3000 тома. До преди десетина години това вероятно би било голямо богатство. Но сега то е съвсем недостатъчно да задоволи нарасналите нужди, жаждата за книги у кооператорите в селото. За това говорят и създадените 312 лични библиотеки“, пише в новина от 29 януари от село Каменец, Плевенско.

„Ние сме направили списък на книгите в тези библиотеки – разказва раздавачката на книги в читалищната библиотека Йорданка Ангелова. – Той е твърде обемист и богат. Често се случва така, че нашите читатели желаят книги, които още не сме набавили, а в личните библиотеки ги има. Тогава ние ги отправяме към тях.“

За любовта на каменци към книгата говори и фактът, че щом дойде нова литература в селската книжарница, веднага се изкупува.

На 25 май се съобщава, че Президиумът на Народното събрание е издал указ, с който награждава Образцовото народно читалище „Съгласие“ град Ямбол с орден „Кирил и Методий“ първа степен по случай 100 години от основаването му и за неговата активна културно-просветна дейност.

Панагюрище, 25 октомври 1965 г. Изглед от читалище „Виделина“
Снимка: Симеон Ненов, БТА

„През 1862 г. в Ямбол е основано читалище „Съгласие“ от участника в габровското въстание гаскал Ради Колесов и група будни граждани. С немурната си просветителска и революционна дейност изтъкнатите в ямболския край революционери и читалищни дейци Ради Колесов, Георги Дражев, Драгия Терзиниколов и др. превръщат читалището в истински народен културен център“, пише в новина на БТА. В нея се посочва още, че през целия месец май трудещите се в Ямбол честват 100-годишнината на най-стария и най-големия културен център в своя град.

В мрачните дни на турското робство възрожденският художник и революционер Станислав Доспевски, писателят Константин Величков и други будни българи основават през 1862 година в Пазарджик Народно читалище „Виделина“. По време на Априлското въстание то става център на революционна дейност.

На 19 декември пазарджикската общественост чества при голяма тържественост 100-годишнината на читалището. Скъпи гости на тържеството са първият секретар на унгарското посолство и директор на Унгарския културен институт в София Шандор Сапора и директорът на Чехословашкия културен център в София Владимир Смирнов. За столетната прогресивна дейност на читалище „Виделина“ говори неговият председател Иван Минев. След като приветства събраниято, секретарят на Националния съвет на Отечествения фронт Ангел Шишков връчва на председателя на читалището от името на Президиума на Народното събрание ордена „Кирил и Методий“ първа степен, с който се награждава читалище „Виделина“ по случай неговата 100-годишнина.

През 1876 г. в Перуцица гаскал Петър Бонев Тошев, участник в легията на Раков-

ски и личен приятел на Васил Левски, отделя една стая от училището и основава читалище „Просвета“. Първата книжка, донесена в читалището, носи името „Горски пътник“. Оттогава до наши дни историята на читалището е тясно свързана с борбите на народа и партията. Сега читалището е настанено в един от най-хубавите домове в района на общината.

На 23 декември по случай 100-годишнината от създаването на читалището в селото се провежда голямо тържество, на което присъстват стотици кооператори, гости от Пловдив и околните села.

Секретарят на ИК на Националния съвет на Отечествения фронт Никола Джанков поднася приветствие и връчва орден „Кирил и Методий“ първа степен, с който се награждава читалището.

1963

На 11 май в село Дичин, Великотърновско, е празник. В навечерието на 1100-годишнината от създаването на славянската писменост кооператорите честват 120-годишнината на своето любимо училище „Кирил и Методий“ и 30-годишнината на Народното читалище „Зора“. За дейността на тези културни институти говори председателят на читалището Атанас Иванов. Приветствие поднася секретарят на бюрото на Националния съвет на Отечествения фронт Ангел

Шишков. Той връчва ордена „Кирил и Методий“ първа степен, с който Президиумът на Народното събрание награждава славните юбиляри – училището и читалището.

На тържествено събрание на 19 май е чествана стогодишнината на Образцовото народно читалище „Априлов-Палаузов“ в Габрово. В модерния салон на преустроената читалищна сграда се стичат стотици празнично облечени хора.

Посрещнат с продължителни ръкопляскания, приветствие поднася Енчо Стайков. В словото си той дава висока оценка на вековната народополезна дейност на читалището. Той прочита и Указа на Президиума на Народното събрание, с който читалището се награждава с орден „Кирил и Методий“ първа степен.

На съвещание в Националния съвет на Отечествения фронт на 22 ноември е учреден Съвет за работа с книгата при Върховния читалищен съвет. За целите и задачите на съвета за работа с книгата говори М. Разбойников – завеждащ сектор „Библиотеки“ при ВЧС. Той изтъква, че новият съвет е помощен орган на обществени начала по въпросите на библиотечното дело към сектор „Библиотеки“ и ще има за задача да обсъжда проблемни въпро-

си на читалищното библиотечно дело, поставени пред сектора, и ВЧС и да дава мнения и препоръки по тях, да поставя на широко обсъждане най-важните въпроси на читалищното библиотечно дело, да координира библиотечната теория и практика, да предлага най-прогресивни форми и методи на работа в читалищните библиотеки, да оказва помощ на околните читалищни съвети и народните читалища, да популяризира в периодичния печат опита на най-добрите библиотекари в страната и др.

На 23 декември в празнична обстановка в концертната зала на ЦДНА е открито първото разширено заседание на Върховния читалищен съвет.

Заседанието е открито от Енчо Стайков. В словото си той изтъква огромната дейност на читалищата в културното издигане на народа, голямата любов и уважение на трудещите се към читалищата – огнища на социалистическа култура и знания.

Доклад за по-нататъшното подобряване на дейността на народните читалища прочита председателят на Върховния читалищен съвет писателят Боян Балабанов.

На 26 декември свищовската културна общественост и хиляди самодейци отпразнуват славен юбилей – 95

години от създаването на първия български хор при първото българско читалище. Тази годишнина ни връща към 1868-а, когато свищовският учител по музика, възпитаник на Букурещката консерватория, Янко Мусаков създава първия български хор при читалище „Еленка и Кирил Аврамови“. Оттогава насам хорът непрекъснато разнася в страната и в чужбина българската революционна и народна песен.

1964

На 13 септември в Карлово е открит новият читалищен дом-паметник „Васил Левски“.

В словото си пред многолюдния митинг Дража Вълчева – първи секретар на Градския комитет на Партията в Карлово, споделя радостта на своите съграждани от издигането на тази модерна и красива сграда. Тя се спира на многолетната история на карловското читалище, в което са работили такива видни синове на нашия народ като гаскал Ботю Петков, Райно Попович, а от неговата сцена са излезли Васил Курков, народният артист Иван Попов и други.

Скъп гост на тържеството е и първият секретар на ЦК на БКП и председател на Министерския съвет Тодор Живков. В своето слово той подчертава, че величественият читалищен дом-паметник, който карловци са издигнали, съответства на патриотичния дух на града –

твърдина на българщината. Сред бурни ръкопляскания Живков прерязва трицветната лента и честити на карловци новия читалищен дом-паметник. Той е построен по проект на колектив от архитекти начело с проф. архитект Владимир Лазаров – има театрален салон със 700 места, въртяща се сцена и е снабден с климатична инсталация. Домът-паметник има още лекционна зала, библиотека, младежка зала, лятно кино, зала за изложби.

„Селските читалища отново оживяват“, гласи заглавието на статия от 20 ноември. „Светлина“, „Пробуда“, „Съгласие“, „Напредък“ – такива са най-често срещаните наименования на читалищата в нашите села, чийто брой е 4230. За тях сега настъпва най-благоприятният сезон за широка културно-просветна работа. Оживяват се техните библиотеки, които разполагат с над 8 милиона книги. Самодейните театрални колективи – над 3000 в страната, разучават и поставят нови пиеси, подготвят свои програми и над 1100 танцови състави, 1750 народни хорове, към 500 естрадни групи, към 400 оркестри и още много самодейни художествени колективи. В някои села има оперети, литературни кръжоци и кръжоци по изобразително изкуство, куклени театри, балетни школи. В 338 села са открити детски музикални

школи“, пише в новината от деня. Селските читалища организират и изнасянето на много лекции по различни въпроси. Особено добри условия за всестранна просветна работа имат читалищата, които разполагат със свои домове. От всички 1600 читалищни сгради в страната 1450 са в селата. До края на тази година ще бъдат открити още 150 домове на културата, основната част от които ще изгледят в села.

Върховният читалищен съвет обсъжда на свое пленарно заседание на 8 декември състоянието на художествената самодейност при народните читалища в страната. В изнесения доклад от председателя на съвета Боян Балабанов е изтъкнато, че България е на едно от първите места в света по броя

на самодейните художествени колективи, пропорционално на населението. В края на миналата година към читалищата са работили около 8600 колектива – театрални, танцови, хорови, естрадни състави, оркестри и други. По време на втория републикански фестивал през тази година са били изградени нови 805 колектива. Самодейците при читалищата са спечелили повече от половината от присъдените на фестивала златни, сребърни и бронзови медали.

Въз основа на предложенията в доклада и на разискванията, в които участват изтъкнати читалищни дейци, пленумът взема решение за по-нататъшното укрепване и развитие на читалищната художествена самодейност, за организационно укрепване на колективите, за издигане художественото ниво на техните спектакли, за подобряване репертоара им.

8 юли 1964 г. Танцовият състав на софийското читалище „Аура“ по време на Втория републикански фестивал на художествената самодейност. Снимка: Виолета Попова, БТА

1965

„Тютюнът е денкиран и предаден по складовете на „Тютюнева промишленост“, мелнишкото е прекипяло и оставено в избите за отлежаване, гъбите са обрани, полето е преорано още есента. До засяването на тютюневия разсад има още цял месец и дотогава жителите на най-малкия български град живеят с трепетите и възланията, които им дава изкуството“, четем в новина от Мелник от 5 януари.

Животът като че ли се е преместил в читалището, театралната група вече е изнесла втората си премиера; един смесен хор, два танцови състава репетират... почти няма човек от този град, който да не участва в художествен колектив. И затова всяка вечер тук е един малък празник. За около един месец самодейците са участвали в 24 спектакъла, а амбицията им е до края на зимния сезон тази цифра да бъде удвоена. Нека се знае, че зимният сезон в Мелнишко се закрива в началото на февруари.

И не само в Мелник. Сгрени от топлината на художественото слово, на песента и танца, текаят изпълнени с нови радости зимните вечери и в другите селища край старинния градец...

„Ежедневно стотици трудещи се от Пловдивски окръг посещават читалищните до-

мове в селата и вземат желаната книга за прочит или пък разтварят любимото списание и прекарват часове в добре уредените, уютни и затоплени читални. Само през тази година книжния фонд на библиотеките се е увеличил с 96 000 тома“, посочва публикация от Пловдив от 30 октомври.

В новината се посочва още, че наред с тази дейност читалищата се превръщат в пазители на народните обичаи, бит и култура. На прегледа на окръжната художествена самодейност, който се провежда в град Хисар, колективите се представят с над 50 новоиздирени и разучени народни песни и представят повече от 30 почти забравени народни обичаи и традиции.

1966

На 18 януари се съобщава, че един от малкото запазени досега оригинали на „Рибния буквар“ се намира в станкедимитровската читалищна библиотека. Книгата е подвързана с пергамент, на който има старобългарски текст. Това налага преди известно време букварът да пътува до столицата за изследване на текста.

Всички страници на този първи български буквар са напълно здрави и чисти. Тук се пазят също към 80 от най-старите издания, между които има и книги от първото десетилетие на българското книгопечатане.

Един ценен архив разтваря страниците си за поколението, съобщава новина от Видин от 14 февруари. В Образцовото народно читалище „Цвят“ в града е съхранена първата книга на изходящата кореспонденция на читалището. Тя съдържа оригинални копия на кореспонденцията от 1870 година, когато е образувано читалището, до 1886-а. Всичките номерирани 480 листа са изписани.

Прелиствайки книгата, човек попада на интересни писма, адресирани до видни духовни лица, книжовници, културни учреждения. В едно писмо до читалищното настоятелство в Цариград от септември 1870 година видинското читалище иска да бъде абонирано за излизаните в града вестници и списания „Македония“, „Право“, „Зорница“, „Читалище“ и др. С друго писмо от първите години на съществуването си читалищното настоятелство известява на Кръстю Пишурка в Лом, че са записани 33-ма редовни четци на книжката „Кудкудячка“. По-нататък е черновата на писмото до Христо Г. Данов, който се моли да изпрати за нуждите на читалището книгите „Райна Княгиня“, „Многострадалната Геновева“, „Изгубена Станка“ и редица други. Следват десетки кореспонденции в този дух.

Новината от деня припомня, че неотдавна е чествана

95-годишнината от учредяването на читалище „Цвят“ във Вудин. Толкова време се пази и първата му изходяща книга, която е още едно доказателство, че и в далечното минало читалището е било неуморим радетел за просвещението на народа.

* * *

От 5 до 10 юли в английския град Ланголен се провежда международен музикален фестивал. На него нашата страна е представена от хор „Родина“ при читалище „Зора“, Русе, с три състава – женски, мъжки и смесен, от детския радиохор и от самодейния танцов състав на читалище „Васил Левски“, София. На 8 юли в Комитета по култура и изкуство пристига първата радостна вест – женският състав на хор „Родина“ е получил високото отличие на фестивала – първа награда.

* * *

Новина от 14 юли разказва за завърналия се от Лондон хор „Родина“ при Образцово народно читалище „Зора“, който на международния хоров конкурс в град Ланголен печели три първи награди в категориите за мъжки, женски и смесени хоровете.

1967

Навършиха се сто години от основаването на Образцовото читалище „Зора“ в Русе, което развива активна

народополезна дейност, четем в новина от 18 февруари. В нея се посочва още, че с високи художествени постижения и отлично представяне на международния конкурс в английския град Ланголен се е прославил създаденият към читалището хор „Родина“.

По този повод президентът на Народното събрание е издал указ за награждаване на читалището с орден „Червено знаме на труда“, а хорът и неговият диригент Васил Арнаудов – с орден „Кирил и Методий“ първа степен.

* * *

„Вписали през повече от едновековното си съществуване златни страници в духовната летопис на България, народните читалища и днес са най-масовите и най-демократичните самодейни институти за разпространяване на знания, култура и изкуство сред народа. Благодарение на непрестанните грижи на партията и правителство тези незаменими културни институти у нас за 22 години народна власт се увеличили от 2900 на повече от 4500, в които членуват близо един милион трудещи се и цялата българска интелигенция. За този период са построени над 1100 нови читалищни сгради – истински социалистически дворци на културата“, пише в новина, публикувана преди Конгреса на българската култура на 9 май.

В нея се допълва, че сега в почти всички български села

с над 500 жители са обзаведени читалищни библиотеки. Книжният фонд в тях достига 17 милиона тома.

Неоценима е заслугата на художествените самодейни колективи при народните читалища за издигане естетическата култура на трудещите се, за разкриване и изява на народните таланти и дарования. В страната има повече от 3100 театрални състава,

2000 хора, 1250 танцови трупи, 330 оркестъра, 190 ансамбли, 640 естрадни състава, 600 детски музикални школи, много кръжоци, 20 опери и оперети, в тях участват повече от 700 000 самодейци.

За отразяване героичния дух на времето в 2100 читалища се пишат летописни книги. Към народните читалища са създадени и 164 музейни сбирки. Добро начало има фотолюбителското движение при читалищата. От литературните кръжоци към читалищата са излезли вече известни наши поети и писатели, затова те с право се смятат за люлка на литературни творци, пише в новината от деня.

* * *

На 18 декември в столицата тържествено е отпразнувана 100-годишнината на едно от най-старите у нас огнища на просвета и култура – читалище „Иван-Николаевич Денкоглу“. „В своята дългогодишна и бурна исто-

рия – изтъква в доклада си председателят на читалището Найден Райчев, – читалището е възпитало стотици жадни за знания родолюбиви българи.“ Днес то разполага с огромна библиотека, зали за лектории и репетиции на самодейните колективи, музикална школа, курсове за чужди езици.

Председателят на Върховния читалищен съвет Боян Балабанов прочита указа на Президиума на Народното събрание за награждаване на читалището с орден „Кирил и Методий“ първа степен.

1968

Новина от 20 март разказва за читалище „Надежда“ във Велико Търново, на което му предстои да отбележи столгодишнината си. „Вековната дейност на това културно огнище е свързана с титаничната борба на народа ни за национално осъзнаване, с популяризиране идеите за освобождение от османско робство. Читалището се превръща в център за разпространяване на българските революционни и с патриотично съдържание вестници, издавани в Браила, Белград и Цариград. Тук се изгряват с голям успех „Райна Княгиня“, „Покръстването на преславския дворец“, „Хернани“ от Виктор Юго, „Емилия Галоти“ от Лесинг и други“, пише в публикацията от деня.

В сградата на читалището през 1887, 1893 и 1912 година заседават Третото, Четвър-

тото и Петото Велико народно събрание. А през 1902 година читалището приема делегатите на Деветия конгрес на БРСДП, на който се поставя въпросът за разцеплението на партията и оформянето на партията на месните социалисти.

За честване на славното столетие е учреден юбилеен комитет под председателството на първия секретар на Окръжния комитет на партията Йордан Костов. Ще бъде издаден юбилеен вестник и сборник с най-ценните материали, свързани със столетния път на читалище „Надежда“.

* * *

Преди 110 години през месец май прогресивната хасковска младеж се събира в централното училище и създава едно огнище на родолюбие и национална гордост – читалище „Заря“. Повече от век то пръска светлина и просвета сред населението в този край, пише в новина от началото на юни. Негови първи ръководители са били Петър Берковски, Стоян Заимов, Мирчо Попов, Михаил и Георги Минчеви. Тези родолюбиви българи създават библиотека и читалня, устройват народен университет – трибуна на интересни сказки, учредяват фонд със сумите, с които издържат способни младежи – студенти в чужбина, купуват учебници на бедни ученици, основават театрална трупа. По инициатива на Петър Берковски

към читалището се създава и първото женско дружество, което развива похвална дейност. Освен като културно просветно средище читалище „Заря“ служи за център и на местния таен революционен комитет в Хасково, основан от Апостола на свободата Васил Левски.

Сега Образцовото народно читалище „Заря“ се помещава в нова сграда. То има най-хубавата библиотека в окръга, която притежава над 52 000 тома книги.

* * *

Малцина знаят, че в книгохранилището на библиотеката при плевенското образцово народно читалище „Г. Димитров“ се палят над 900 старопечатни книги, от които около 600 са оригинални, посочва новина от 20 ноември. Българската възрожденска книжнина обхваща период от близо 60 години преди освободителната война. Най-старата книга в библиотеката е „Различни поучителни наставления“ от Йоаким Кърчовски, отпечатана през 1819 година. Голяма ценност представляват книгите „Българска граматика“ от Неофит Рилски (1835), „Български разговорник“ от Константин Фотинов (1845), „Горски пътник“ от Раковски, „Моето пътуване по стара планина“ от Панайот Хитов, „Писменик“ от Сава Доброплодни, „Момина китка“ от Кръстю Пишурка. Тук се съхраняват също учебни-

ците на Емануил Васкидович, драмите на Добри Войников, историческите трудове на Марин Дринов, преводите на П. Р. Славейков – „Езопови басни“, „Робинзон на острова си“, „Цариградски потайности“, и много други.

Старопечатните книги в читалищната библиотека са събирани в продължение на много години. Голяма заслуга има бившият уредник в библиотеката Иван Данов, излязъл навремето с призив към гражданите да не унищожават книгите си, преди да ги предадат за презлед в читалището.

Много от старопечатните книги са единствени в страната.

1969

„Изминаха се 100 години от основаването на врачанското образцово народно читалище „Развитие“. През своята едновековна дейност то преминава през много трудности и борби, но неотклонно служеше на своя голям дълг за издигане културата на жителите от града“, пише в новина от Враца от 16 април.

За да посрещне достойно този едновековен юбилей, читалищното ръководство отрано подготвя голяма и разнообразна програма. Най-напред е възстановена една стара хубава традиция – изнасянето на сказки. Само от началото на тази година досега тук е изнесен цикъл от най-различни сказки, свързани с приноса на врачани в областта на културата, изкуството, науката и револю-

ционните борби.

Подготвя се и среща с български писатели, родени и живели във Враца, които също са започнали своята литературна дейност тук. Усилено се подготвя и специална програма за хумористична вечер, наречена „Весели страници из живота на врачани“, самодейната оперета вече е готова да представи „Хубавата Елена“ от Офенбах. Симфоничният оркестър, хорът, танцовата трупа и балетният състав от ансамбъла за песни и танци при читалището ще изнесат редица концерти.

На 19 април в Копревщица честват стогодишнината на Народното читалище „Яко Доросиев“. Един век то е огнище на свободолюбивия български дух, избор на култура и знание. Основано през пролетта на 1869 година и наречено „Неофит Рилец“, тъй като Неофит Рилски е бил учител в Копревщица, читалището има за свои дейтели видни народни синове като Тодор Каблешков, Найден Попстоянов и др.

Читалището е запазило над 500 тома старопечатни книги, съхранявани сега в книгохранилището на дирекцията на музеите.

„Повече от столетие културното развитие на българската нация е свързано с патриотичната и народо-

полезна дейност на народните читалища. Появили се като огнища на просвета и култура още в годините на петвековното робство, те имаха огромна роля за възкресяването на българския национален дух по време на Възраждането. С тяхната десетилетна история е свързано развитието на нашето театрално и музикално изкуство, на самодейността, в която намериха място за проявление много таланти“, пише в новина от месец май, озаглавена „Читалищата – самобитна форма на духовния живот“. В нея се посочва още, че от началото на 1968 година читалищата преминават под ръководството на Комитета за изкуство и култура. Това открива нови перспективи за проявление. Сега по-голяма част от народните читалища са истински центрове за разпространяване на социалистическата култура сред широките слоеве на населението.

Важен проблем за по-нататъшното развитие на читалищата е подготовката на квалифицирани кадри. През тази година Комитетът за изкуство и култура открива три полувисши института за подготовка на културно-просветни кадри – в Благоевград, Варна и Хасково. В тях се учат над 300 студенти. Към окръжните съвети за изкуство и култура са открити семинари, задочни школи.

В новина от село Мъглиж, Старозагорско, на 24 май се посочва, че борческото село ознаменува един бележит юбилей – 100-годишнината на Народното читалище „Димитър Благоев“. Едно от първите културно-просветни огнища, възникнали у нас като хранилище на българщината, то се превръща в извор на родолюбие за населението в този край.

На 25 май жителите на бугното старопланинско селище Градец, Сливенски окръг, тържествено отпразнуват стогодишнината на своето читалище „Надежда“, основа-

но от учителите родолюбци Христо Попфилипов, Атанас Стиговски и др.

Цял век читалището е незасващо огнище на просвета в селото. Сред дейностите му, които увличат млади и стари, са театралната трупа, народен университет и библиотеката.

През 1869 година група младежи основават Народното читалище в град Кисуря. В скоро време то сплотява цялото патриотично население и става огнище на просветата и българщината. По случай 100-годишнината на това народно светилище в града

на 27 май се провежда голямо тържество. На читалището е връчен орден „Кирил и Методий“ първа степен.

На 7 юни Велико Търново отпразнува вековната дейност на най-старото културно огнище в града – Образцовото читалище „Надежда“. В старинната сграда идват много граждани и гости от София и други градове на страната. За богатото минало на този факел на знанието и родолюбието говори председателят на читалището Стефан Стефанов.

Празникът завършва с богата концертна програма, изнесена от самодейните колективи на читалището.

Габрово, 1 август 1967 г. Изглед към Културния дом в града
Снимка: Симеон Ненов, БТА

На 4 декември трудовете хора от родния град на Христо Ботев – Калофер, тържествено честват 100-годишнината от създаването на местното читалище. Рогено през мрачните дни на робството, то се превръща в маяк, който пръска светлината на знанието и прогреса, обединява около себе си най-будните жители на града и им сочи за образец живота на своя патрон – пламенния патриот и гениален поет Христо Ботев, пише в новината от деня. В нея се посочва още, че истинска гордост за читалището е прочутата в цялата страна Калоферска гайдарска филхармония, донесла слава и много награди. На тържеството е връчено високо отличие, с което

Попово, 25 декември 1969 г. Уютно е в читалищната библиотека. Всичко там е подредено с много вкус и вещина. Затова е приятно да поседиш, да се поровиш във вестници и списания или да си избереш хубава книга. А свободният достъп до книгите улеснява всички.

Снимка: Атанас Панов, БТА

Президиумът на Народното събрание награждава читалището за столетната му народополезна дейност – орден „Кирил и Методий“ първа степен.

На 7 декември жителите на красивия планински град Тетевен празнуват едновековния юбилей на своето читалище „Съгласие“. Заместник-председателят на Комитета за изкуство и култура – заслужил артист Димитър Петков, поздравява от името на комитета присъстващите на тържеството и връчва на читалищното ръководство орден „Кирил и Методий“ първа степен, присъден от Президиума на Народното събрание на читалището за плодотворната му стогодишна дейност.

На 13 декември разградчаните тържествено честват 100-годишнината от създаването на своето любимо читалище „Развитие“, което от 1959 година прераства в окръжна методическа библиотека.

Другарят Пенчо Кубадински сърдечно приветства разградчаните по случай юбилея на тяхното читалище. Той говори за голямата народополезна дейност на читалището, което, създадено през мрачното османско робство, остава вярно на възрожденските идеали на своите

основатели. Цял век то е неугасващ център на културния и просветния живот в града и поддържа буден народностния дух.

На 28 декември в салона на Дома на народната армия в Пловдив е устроено голямо честване на стогодишния юбилей на първото българско читалище в града.

В своя доклад директорът на Музея на националноосвободителните борби Недялко Немски говори за богатата народополезна дейност и прогресивните традиции на читалището, което още в мрака на отоманското иго пръскало искрите на просвещението, обединявало будните българи и им сочело пътя на прогреса.

На 29 декември културната обществено в Кюстендил и окръга чества 100-годишния юбилей на образцовото читалище в града. Създадената от него библиотека се превръща в окръжна библиотека. В салона му развива дейност кюстендилският драматичен театър, читалището организира курсове за чужди езици, при него работи детска музикална школа, манголинен и симфоничен оркестър, новият ансамбъл „Дружба“ и други.

1970

На 3 януари заедно с новогодишните тържества жителите на село Свежен, Пловдивско, изживяват още една радост. С чувство на патриотична гордост те честват 100-годишнината от основаването на своето читалище, първото селско читалище в страната. На тържественото събрание присъстват и гости от Пловдив, София, околните села и други места.

По случай 100-годишната Президиумът на Народното събрание награждава читалището с орден „Кирил и Методий“ първа степен.

„Народните читалища – средища на самодейното изкуство“ е заглавието на статията от 2 февруари. Първостепенна роля за развитието на художествената самодейност изграят народните читалища, в които преди едно столетие се е зародило това най-масово изкуство у нас. През изминалата година в тях работят над 15 600 музикални, театрални, танцови и естрадни състави с над 120 000 участници. В повечето от 24 000 концерта те показват своето майсторство, обичат си към духовното ни богатство, запазено от векове. Най-многобройни са колективите в Пловдивски, Толбухински, Благоевградски, Плевенски окръг. След преминаването на народните

читалища към Комитета за изкуство и култура методическата помощ на самодейните колективи става по-целенасочена, по-действена и компетентна.

През 1870 година родолюбиви българи основават читалище „Братолюбие“, което със своята дейност играе важна роля за укрепване на свободолюбивия български дух, силен да се противопостави на гръкоманщината в града, заемала застрашителни размери по онова време. През 1899 година читалището се преименува „Дружба“ и приема нов устав, пише в новина от Харманли от 10 май.

По случай стогодишнината на читалището председателят на Окръжния съвет за изкуство и култура Васил Ѓоргаков прочита указа на Президиума на Народното събрание, с който се награждава читалището с орден „Кирил и Методий“ първа степен.

На 12 май в Свиленград се провежда тържествена сесия, посветена на 100-годишнината на читалище „Просвета“, носител на орден „Кирил и Методий“ първа степен.

Основано през 1870 година от прогресивни учители родолюбци, читалището разгръща кампания за събиране на волни пожертвувания, учебници и помагала за училищата от Свиленградска

и Черменска кааза (община), събира помощи за поддържане на ученици в Цариград. Годишните около Освобождението, а и след него, когато по силата на несправедливия Берлински договор Свиленград и други селища са отново откъснати от снагата на България, са доста тежки за читалището. Още по-тежко е положението и през следващите години, та до второто освобождение на града през 1913 година.

На 21 май в Севлиево по тържествен начин е честван стогодишният юбилей на Образцовото читалище „Развитие“.

Създадено в годините на най-тъмното отоманско робство, то става огнище на свободата и прогреса. Борческите и високохуманни традиции на тази светиня на народния дух в тукашния край продължават и днес.

На тържеството по повод са поднесени много поздравления и награди. Прочетен е и указа на Президиума на Народното събрание за награждаване на читалището с орден „Кирил и Методий“ първа степен.

На 23 май жителите на Лясковец с възторга на Деня на славянската писменост честват стогодишнината на местното читалище „Напредък“. Създадено преди един век, то става стожер на ре-

волюционните сили в града за освобождението на България. За втори път читалището е удостоено с орден „Кирил и Методий“ първа степен.

Образцовото народно читални „Отец Паусий“ в град Омуртаг отбелязва на 24 май своята бурна народополезна стогодишна дейност. На състоялото се по този случай тържество са връчени награди на 140 заслужили читалищни деятели.

Създадено през 1870 година от възторжени родолюбци, градското читалище „Диньо Сивков“ в Нова Загора е оставило ярка диря на духовно издигане и прогрес. Вековният му път е свързан с името на патрона му – възрожденския учител, секретар на основания от Левски таен революционен комитет в града.

На 6 юни членът на Президиума на Народното събрание Николай Георгиев връчва орден „Кирил и Методий“ първа степен, с който се награждава читалището юбилар.

„Читалищата – тези вечно млади столетници“ е заглавието на статия от брой 30 от месец юли на списание „Паралели“, издание на БТА. Тя започва с думите: „В деня, когато целият народ честваше делото на славянските пър-

воучители Кирил и Методий, жителите на балканския град Котел отбелязаха тържествено и 100-годишния юбилей на своето читалище „Съгласие-напредък“. Популярността му както в миналото, така и днес се корени в дълбоките просветни, културни и революционни традиции на града, изявени особено ярко през епохата на Възраждането. Още преди 1700 година тук е съществувало килийно училище. Взаимно училище било открито през 1836, а осем години по-късно започва да работи и девическо. Освен това Котел е родно място на мнозина български патриоти...“

В статията се посочва, че „само две десетилетия след основаването през 1856 година на първите читалища в Свищов, Лом и Шумен броят им надхвърлил 130. Твърде скоро (като се имат предвид неизменните трудности, съпътстващи една такава инициатива в условията на робството) се проявила и тяхната същинска роля – да бъдат трибуна на закъснелия, но затова пък бурно развиващ се български Ренесанс. Но читалищата били само форма, първа крупна проява на тази „културна революция“. Далеч по-показателен е фактът, че истинските нейни вдъхновители, организатори и осъществители били същите онези „прости орачи, копачи и занаятчии“, за които едно столетие по-рано е писал чутовният монах от Атон. Не само организаторски способности, но и непо-

дозиран за времето си изпълнителски талант показали те на първата театрална постановка „Многострадална Геновева“ (в която главната роля била изпълнявана от Кр. Пишурка) в ломското читалище през 1856 г., в първите концерти на създадения през следващата година в шуменското читалище самодеен оркестър.

Така с назряването на масовата революционна ситуация в страната читалищата постепенно и незабележимо били подготвени и за политическа дейност. Тъкмо сега те не изневерили на своето истинско предназначение – да принадлежат на народа, да служат на неговите стремежи за извоюването на независимост...“

На 24 ноември столичната общественост отбелязва един хубав юбилей – в Държавния сатиричен театър тържествено е чествана 100-годишната на най-старото българско списание „Читалище“. Доклад за столетния му път изнася неговият главен редактор Славчо Васев. Той проследява историческите периоди в развитието на списанието от неговото създаване на 1 октомври 1870 година досега и се спира на условията в епохата на Възраждането, в които се ражда и възмъжава списанието като истински будител за народно просвещение и самосъзнание.

Сега, когато оглеждаме сто-

годишното дело на списание „Читалище“, изтъква докладчикът, може по-ясно да се види, че то с целия си дух, програма и конкретна дейност отстоява прогресивни народни традиции и е носител на най-чист патриотизъм и родолюбие.

В новина от 23 декември пише, че подбудите на видинските общественици и просветители г-р Миркович, Драган Цанков, Михалаки Георгиев, Костаки Търновски, Сава Илиев, вдъхновители и основатели на читалище „Цвят“ през 1870 година, са били дълбоко родолюбиви и човеколюбиви. Още в първите години на своята народополезна дейност читалището намира широката подкрепа на прогресивната общественост, а руският консул в Русе дарява през 1871 година на библиотеката 174 книги.

На тържественото събрание председателят на читалището Цвятко Цветков изнася доклад за столетната дейност на народния светилник.

Прочетен е указът на Президиума на Народното събрание за награждаване на читалището с орден „Червено знаме на труда“.

1971

Появило се през тъмните годиш на робството, бобошевското читалище неуморно е възраждало националното съзнание на бобошевици. На състоялото се на 15 януари юбилейно честване на стогодишната дейност на читалището е връчен орден „Кирил и Методий“ първа степен.

В обстановка на един ориенталски турски град с преобладаващо мюсюлманско

население и заможна гръцка колония, при наличието на многолюдно и фанатично гърчещо се гагаузки население, българският елемент постепенно укрепва и се утвърждава. Във Варна през 1860 година е открито българско училище, а по-късно – българска църква, българска банка, българско търговско гружество, самостоятелно девическо училище. През 1870 година четирисесетина пламенни родолюбци поставят основите на първото българско читалище в града. Наред с книгите в библиотеката му 630 книги на български език и го назовават „Възрождение“.

За това говори на 17 февруари научният сътрудник Велико Тонев, уредник на Музея на Възраждането, пред присъстващите на тържественото честване на 100-годишнината на читалищната дейност в град Варна.

На 19 февруари обществеността в Троян чества едновековния юбилей на градското народно читалище „Наука“. По този случай в големия читалищен салон се състои тържество, на което е прочетен и указът на Президиума на Народното събрание за награждаване на читалището с орден „Червено знаме на труда“. Четирисет и двама читалищни деятели стават носители на значката „Отличник“ на Комитета за изкуство и култура.

Село Обнова, 11 юли 1966 г. Изглед от сградата на читалищния дом в селото. Снимка: Симеон Ненов, БТА

Първата българска музейна сбирка е създадена през 1856 година към читалището в Свищов, припомня новина от края на март. След Освобождението родолюбиви българи поставят основите на Археологическия музей в София и на музейните сбирки в Пазарджик, Кюстендил, Панагюрище, Шумен, Казанлък.

Възникнали като израз на родолюбиви чувства и стремение да се поддържа живо патриотичното чувство у българите, музеите се превръщат в центрове за изучаване историята и културата на България.

През последните години на робството, преди един век в Етрополе пламва родолюбивата искра на едно от първите културни огнища у нас – читалище „Напредък“. Рожба на стремителната жажда на българина към повече знания и просвета, вече цели сто години то е център на богат културен живот. Създадено по инициатива на учителя революционер Тодор Пеев, читалището е приют за поколения борци.

На 22 май в Етрополе завършват тридневните тържества, посветени на забележителния юбилей. Образцовото читалище „Напредък“ е награждено с орден „Кирил и Методий“ първа степен.

На 23 май жителите на младия средногорски град Стрелча преживяват голям празник. По тържествен начин тук е отбелязана стогодишнината на местното народно читалище „Просвещение“.

Прочетен е и указът на Президиума на Народното събрание за награждаването на читалището по случай 100-годишнината от основаването му с орден „Червено знаме на труда“.

На 11 декември трудещите се от Сопот – родния град на народния поет Иван Вазов, честват по тържествен начин едновековния юбилей на своето читалище, основано през годините на мрачното отоманско робство. То е дало богат жизнен материал

на патриарха на българската литература за написването на незабравими страници от безсмъртния му роман „Под игото“.

Дял за неговото укрепване и развитие има и Иван Вазов, който през 1921 година е представил бащиния си гюкян. От 1922 година след смъртта на поета сопотското читалище носи неговото име.

Дража Вълчева – първи секретар на ШК на БКП, поздравява с топли думи участниците в славния юбилей и връчва орден „Кирил и Методий“ първа степен, с който читалището се награждава за неговата активна народополезна и културно-просветна дейност.

1972

„Готов е идейният проект за Пантеона на възрожденците с читалищен дом

„Г. С. Раковски“, които в изпълнение на постановлението за развитие на Котленския край ще бъдат издигнати в центъра на Котел. Двата обекта са обединени амфитеатрално в оригинален комплекс в духа на типичната възрожденска котленска архитектура и нейната романтика“, посочва новина от средата на януари.

Читалищният дом на името на Раковски, оригинална и внушителна постройка, ще има просторна зала и помещения за един съвременен театър, библиотека с читалня и книгохранилище. Старото читалище, обединено функционално с новия дом, ще бъде преустроено в модерна кинозала.

Изграждането на комплекса ще започне през 1973 година със строежа на Пантеона на възрожденците.

На 6 май жителите на село Горско Сливово, Ловешки окръг, тържествено честват вековния юбилей на своето читалище „Развитие“. Основането му е свързано с името на народния будител Матей Преображенски-Миткалото, който през 1872 година, подпомогнат от местни жители, слага началото на това огнище за просвета и култура.

Председателят на изпълкома на Окръжния народен съвет Георги Шарков прочита указ на Държавния съвет за награждаване на читалището с ордена „Кирил и Методий“ първа степен.

На тържествено събрание в театър „Сълза и смях“ на 8 май столичната общественост отпразнува 90-годишнината от създаването на Народното читалище „Славянска беседа“ – първото читалище в София. Слово за богатата и разнообразна културна и изследователска дейност на читалището прочита неговият председател Славчо Васев – председател на Градския съвет за изкуство и култура. Той подчертава, че честването на този юбилей е един от големите празници на нашата култура. В своята почти вековна дейност Образцовото народно читалище „Славянска беседа“ е постигнало завидни успехи във всички области на културния живот на столицата.

Прочетен е указ за награждаването на Образцовото народно читалище „Славянска беседа“ с орден „Кирил и Методий“ първа степен за неговата активна народополезна и културно-просветна дейност по случай 90-годишния юбилей. Читалището е носител и на Почетния знак на столицата първа степен.

На 22 май е чествана тържествено 100-годишнината на Народното читалище „Никола Вапцаров“ в село Тръстеник. Основано през 1872 година от група будни млади хора начело с известния просветител и читалищен геец Нес-

тор Марков, читалището развива широка културно-материялна дейност.

Заместник-председателят на Окръжния народен съвет Никола Добрев връчва орден „Кирил и Методий“ първа степен, с който читалището се награждава от Държавния съвет.

В края на годината в Смолян са организирани тридневни културни празници по случай 100-годишнината на читалище „Димитър Благоев“.

На 24 декември в новата сграда на читалището се провежда юбилейно тържество. Председателят на изпълнителния комитет на Окръжния народен съвет Величко Караджов връчва на читалището орден „Червено знаме на труда“.

1973

Новина от 11 февруари разказва за най-малкият читател в Каварна. „Завеждащата детския отдел при Народното читалище „Съгласие“ Стоянка Германова е от тринадесет години сред малките приятели на книгата. На 16 ноември миналата година тя бе приятно изненадата, когато трябваше да открие читателски картон на... четиригодишния Вергил Вергилов Мавродиев“, посочва публикацията. В нея се допълва още, че оттогава синът на медицинската сестра Анка и на счетоводителя Вергил Мавродиев често посещава

Хасково, 25 февруари 1966 г. Новият културен дом в града
Снимка: Димитър Ангелов, БТА

библиотеката и настоява да му се даде нова книжка. Вече всички знаят, че Вили бил едва на три години, когато започнал да чете и да смята. Оттогава датира и любовта му към книгата. За по-малко от три месеца любознателното дете е прочело 80 книги. В това число не са включени книжките, които то взема скришом от батко си, който е второкласник.

Трудещите се и обществеността в Балчик отбелязват на 15 декември 100-годишнината на Народното читалище „Паисий Хилендарски“.

Слово за едновековната народополезна дейност на читалището юбиляр произнася неговият председател и дългогодишен просветен деец Жечо Боздуганов.

Първият секретар на ОК на БКП Димитър Димитров връчва ордена „Червено знаме на труда“, с който Държавният съвет награждава читалището.

1974

По инициатива на ръководството на Народно читалище „Пробуда“ в новия жилищен комплекс в Бургас „П. Р. Славейков“ е открит филиал на читалището. В него работи библиотека, която има 4000 тома детска, художествена, научна и политическа литература, четем в новина от 18 май. С разрастване на новоизграждащия се жилищен комплекс се предвижда фили-

алът да разшири своята дейност, книжният му фонд ще нарасне на 10 000 тома, ще се обзаведе читалня и ще започне изнасянето на лекции и беседи. С инициативата на Народното читалище „Пробуда“ се полага началото на създаването на филиали и от другите народни читалища в новите жилищни комплекси в черноморския град.

1975

На 29 март трудещите се от стария крайдунавски град Никопол честват двоен празник – 100-годишнината на Народното читалище „Васил Коларов“ и откриването на новия дом на културата.

Председателят на читалището Илчо Ангелов говори за едновековната културна и просветна работа в града. Приветствие поднася секретарят на Окръжния партиен комитет Здравко Иларионов, който прочита указ на Държавния съвет за награждаване на читалището с орден „Кирил и Методий“ първа степен.

Варна, 20 февруари 1966 г. Външен изглед на Дома на художествената самодейност в града. Снимка: Азоп Зеронян, БТА

„Ярко културно огнище“ е заглавието на статията от 5 юни. „Излизаният в Цариград вестник „Право“, издаване за народни, политически и книжовни новини, публикува на 7 септември 1871 година статия за тежненятия на родопското население, подписана от „Читалищно настоятелство“. Това е първият документ за съществуването и дейността на читалището в Смолян“, пише в новината. В нея се посочва още, че оттогава та до наши дни сегашното Образцово народно читалище „Христо Ботев“ е било ярко огнище на родолюбие, просвета и култура. Около 1885 година то учредява своя библиотека с книги, събирани като дарения или закупувани от издателство „Хр. Г. Данов“. През 1914 година така нареченото ученолюбиво дружество „Христо Ботев“ регламентира дейността си чрез устав, в който се казва, че неговата основна задача е „да буди у гражданите на

град Пашмакли интерес към четене и да способствува за тяхното научно, нравствено и естетическо развитие“. През 1917 година тук се поставя началото на театралното дело, а през 1920 година е сформиран хоров състав. Първият оперетен спектакъл е представен през 1927 година.

Сега в читалището работят 10 самодейни състава. Категоричен атестат за техните художествени постижения са извоюваните в републикански фестивали 39 златни, 57 сребърни и 24 бронзови медала. За високи творчески успехи в различни прояви у нас и в чужбина колективите на читалището са получили 124 грамоти и други отличия.

На 6 юли представителният хор „Дунавски звуци“ при Образцовото народно читалище „Ангел Кънчев“ – лауреат на български и международни фестивали, се завръща от Холандия.

В град Хага той е участвал в международния хоров фестивал. Русенските певци и певици са мерили сили с десетки хорови състави от 14 държави. Въпреки силната конкуренция мъжкият състав на хора се е класирал на първо място, а женският състав е заел второ място.

На 18 август от Италия

се завръща танцовият състав при Образцово читалище „Дружба“ в Харманли с ръководител Атанас Николов. Ансамбълът участва във фолклорния фестивал в град Месина. След фестивала самодейците са предприели 23-дневно турне в Южна Италия и са изнесли 17 концерта пред близо 150 000 зрители.

На 25 декември тържествено е отбелязана 100-годишнината от основаването на читалище „Съединение“ в град Съединение.

Доклад за вековната дейност на читалището като огнище на родолюбие и просвета прочита неговият председател Величко Дребчев. Основател на читалището и пръв негов секретар е бил даскал Еню Бекирски – доверен човек на Левски.

С указ на Държавния съвет читалището се награждава с орден „Кирил и Методий“ първа степен.

1976

Рождената дата на първото българско читалище е 11 февруари 1856 година. Създадено от будни родолюбиви българи в град Свищов, неговият пламък засиява чист и неугасим през годините на най-тежко изго. Оттогава изминаха 120 години. Образцовото народно читалище „Еленка и Кирил Аврамови“ се утвърди като авторитетен

културен институт с богат творчески опит, който служи за пример в цялата страна. То е наградено с орден „Кирил и Методий“ първа степен, четем в новина от 10 февруари. На тази дата по случай 120-годишния юбилей се провежда голямо общоградско събрание. В тържеството участват представители на различни културни институти и читалища от окръга и страната.

Новина от 10 март разказва за паметниците на будния и непреклонен български дух, които се пазят в село Михалци, Великотърновски окръг.

През 1870 година под активното въздействие на изтъкнатия деец на национално-освободителното движение и съратник на Васил Левски отец Матей Преображенски в селото бива построено най-голямото за района училище. Една от неговите стаи е определена за читалище, наречено „Съединение“. Тревненският майстор-резбар Венко изработва вечен календар, който грейва като слънце в коридора на училището. Тук е бил учител пламенният деец на нашето възраждане Тодор Лука Лефтеров от Велико Търново, завършил висшето си образование в Манчестър. Той дава силен тласък на просветния, културния и революционния живот в селото и района и реформира основно учебното дело. Като председател на читалището по

негова инициатива се изработва във Виена първият в страната оригинален печат с надпис „Народно читалище „Съединение“, село Михалци 1873 г.“, който и днес се използва от михалското читалище. След Априлското въстание книжното богатство и голяма част от инвентара на училището и читалището са унищожени и изгорени от турците, а сградата е превърната в конак.

„Сега училищната сграда, надписите над вратите на стаите: „Българско народно взаимно училище-1870“, „В Михалци българско читалище „Съединение-1870“ и вечният календар са възстановени“, пише в новината от деня.

На 20 юли от Австрия в Силистра се завръща представителният градски хор „Селянка“ при Образцово народно читалище „Доростол“, който взема участие в 13-ия международен хорова фестивал в град Шпитал.

Колективът печели още едно признание за родното изкуство, като завоюва първа награда в категорията за фолклор.

На 6 ноември от Франция в Толбухин се завръща представителният акордеонен оркестър при Образцово народно читалище в града „Йордан Йовков“, лауреат на Четвъртия републикански фестивал на ху-

дожествената самодейност и носител на златен медал.

Оркестърът е представил блестящо българското музикално изкуство на Четириннадесетия европейски конкурс на акордеонните оркестри, състоял се от 29 до 31 октомври в град Кан. В конкурса са участвали 24 музикални състава от Белгия, Испания, Италия, Франция и други страни. Под диригентството на Георги Господинов толбухинският оркестър е изпълнил с голямо майсторство освен задължителната програма на конкурса „Българска рапсодия“ от народния артист Панчо Владигеров и творби на съвременни френски композитори.

Толбухинските музикални изпълнители са станали носители на първата и на специалната награда на журито. Председателят на журито Адолф Депренс е връчил на оркестъра европейската купа за акордеон.

1977

Новина от 21 януари припомня, че първите археологически разкопки в България са били извършени през 1879 година на хълма Трапезица във Велико Търново. Те са били ръководени от г-р Васил Берон, който разкрил две църкви.

Идеята за създаване на археологическо гружество, което да се грижи за събиране и съхраняване на исторически сведения, свързани с живота на славния Търновград, възниква след основаването през

1869 година в читалище „Надежда“ в Търново. На 2 януари 1870 година читалищното ръководство взело решение „членовете да се грижат за събиране на древности, тъй щото с време да се състави един музей малък в читалището“. Идеята била подкрепена от проф. Марин Дринов и митрополит Климент (Васил Друмев). Те решили „да направят от Търново място, гдето да се събират всички старини, запазват от разрушения и по такъв начин старата столица, сама най-скъпа и интересна старина, трябва да стане средище, център на археологическата наука“.

Публикация от Велико Търново от 19 февруари припомня, че рождено то място на първото българско читалище е град Свищов и още с първите стъпки на своята народнополезна дейност свищовското читалище се оформя като пулсиращ културен център от национално значение. В един от броевете си през 1858 година „Цариградски вестник“ пише: „Подигнете очи и вижте, преклонете уши и чуйте как се славят Свищовград, как го наричат столица на учението в България.“ Тук идват много любознателни българи-патриоти, за да се поучат, да отпият глътка вяра в бъднините на народа и да отнесат после със себе си искри от първото българско огнище на народно просвещение и знание. Скоро примерът

на Свищов е последван от Елена, Велико Търново, Бяла Черква, Михалци, Лясковец, Сухиндол и още други селища.

„Великотърновският край се гордее, че има своите 15 читалища-столетници и че факелът, запален от тях, и днес свети ярък и чист. В окръга има 176 читалищни домове, сто от които са нови...“, пише още в новината от деня.

На 20 февруари БТА публикува новина със заглавие „Любопитно. Шрихи от София“. В нея се припомня, че първото читалище в София, наречено на името за Иван Николаевич Денкоглу, е основано през 60-те години на миналия век. След Освобождението от османско робство книгите на читалището са послужили за основа на фонда на създадената „Публична библиотека“. През 1879 година тя се превръща в Българска народна библиотека.

1978

Статия на Бойко Вътов, публикувана в бюлетина „Местен печат“ на 16 ноември, е озаглавена „За доброто на отечеството ни...“. Авторът припомня, че възрожденска дописка, поместена в българския „Цариградски вестник“ преди 122 години, отбелязва началото на „театрото“ в България. Това е пиесата „Многострадалната Геновева“, показана на сцената на читалището в Лом. През съ-

Карлово, 24 февруари 1966 г. Новопостроеният Културен дом в града. Снимка: Симеон Ненов, БТА

щата 1856 година у нас е открит и първият музей в читалището на Свищов... „Това са някои от заслугите на самобитните културни огнища на българите – читалищата, рожба на Възраждането в страната. Условието за тяхната поява са подготвени от двадесетгодишното съществуване на български училища и от десетгодишната дейност на българския печат. Но може би най-важното условие е Кримската война, събудила надеждите на народа за скорошно освобождение“, пише Вътов. Той допълва, че читалище е чисто българска дума с корен „чета“. Читалището – това не е просто читалня или библиотека, както в други страни, а самобитно културно-просветно средище. То отговаря на духа на времето, на борбите на родолюбивата българска интелигенция за народно просвещение, за събуждането на българския национален дух против ос-

манското робство и асимилаторските попълзновения на гръцкото духовенство в България.

Предшествениците на читалищата у нас се появяват 8-9 години по-рано. Първа е „общата стая“ в тревненското училище, създадена през 1847 година. В стаята имало 59 книги под списък, които тревненските учители давали за прочит на възрастните. „Читалище“ се е наричало и едно от помещенията на училището в Лом, където учителят Кръстю Пишурка събирал на разговор своите по-големи и по-будни ученици.

Първото същинско читалище отваря врати през януари 1856 година в Свищов. Заслуга на родолюбивите българи от този дунавски град е както наименованието – „Народно читалище“, така и неговият първи устав, в който се регламентират ръководството, организацията на работата и целите на читалището.

1979

В новина от 10 януари се посочва, че са се навършили сто години от основаването на читалище „Слънце“ в Ихтиман – едно от най-старите просветни огнища в Софийски окръг. Негов създател е учителят Цвятко Панев, подкрепен в народополезното си дело от ихтиманците Йордан Колев, Гьоне Милчев и Ангон Шопов.

Главна цел на читалищните дейци в годините след Освобождението е да запознаят гражданите с произведенията на нашата и чуждестранната литература, да ги приближат до културните ценности на напредналите европейски държави.

Голямо събитие за града е купуването на първата киномашина през 1928 година.

През 1928-1932 година в читалищното е организиран и народен университет, който се посещава от прогресивната младеж.

На 22 юни в салона на първото българско читалище „Еленка и Кирил Аврамови“ в Свищов е чествана 110-ата годишнина от създаването на първия български хор, който достойно носи името на своя създател и първи диригент Янко Мустаков.

За своето високохудожествено майсторство хорът е носител на орден „Кирил и Методий“ първа степен, на два златни медала, лауреат е

на четвъртия и петия републикански фестивал на художествената самодейност.

Хорът открива своя юбилеен концерт с песента „Хубава си, матковино“. В програмата са включени песни, изпълнявани през първите години от създаването на хора по музика на Мустаков.

На 3 ноември жителите на село Осенец, Разградски окръг, отпразнуват 100-годишнината от основаването на своето читалище. През 1879 година учителят Върбан Панов организира просветно дружество „Мравка“, от което няколко години по-късно възниква и читалището под името „Съгласие“. Първите стъпки на читалищните дейци се изразявали преди всичко в организирането на училищни утра, коледни елхи, театрални представления. Купуват се и много книги. През 1934 година е купен и първият в селото радиоапарат за читалището.

По случай 100-годишнината читалището е наградено с орден „Кирил и Методий“ първа степен.

1980

В зората на нашето освобождение – на 24 май 1880 година, се поставят основите на първото в столицата ни Народно читалище „Славянска беседа“. Още в началото на своето съществуване то се превръща в огнище на българския дух, в опора на

българската общественост, радетел на славянското единство. Или както много наши видни политици, общественици, дейци на изкуството и науката, свързали своята дейност и творчество с него, го наричат „рожда на националния ни гений“. Почетни членове на читалището са били такива известни личности като Граф Игнатиев, Аксаков,

Сенкевич, Шросмайер, Иван Вазов. Тук нашият Алеко Константинов поставя началото на кръжока „Весела България“. На сцената на читалището Димчо Дебелянов рецитира в присъствието на Фердинанд „Елате ни вижте“. На същата тази сцена се раждат първите самодейни театрални представления. Именно тук щастливо бива открит талантът на Агрина Бudevска. И няма звезда на нашия театър, която да не свързва своя творчески път и развитие със сцената на „Славянска беседа“.

За огромната културна и просветителска дейност на читалището през изминалото столетие говори и фактът, че започнало с книжен фонд 500 книги, днес то притежава над 100 000 тома и се посещава дневно от 460 души, а неговите читатели са повече от 8000, посочва новина от 13 май.

А в новина от 19 май четем, че Държавният съвет е издал указ за награждаване на Образцовото народно читалище „Славянска беседа“ в София с орден „Георги Димитров“ за

неговата активна народополезна културно-просветна дейност и във връзка със 100 години от основаването му.

Образцовото народно читалище „Трезвеност“ в Сухиндол има вече своята 110-годишна история, пише в новина от 1 август. В неговото книгохранилище са запазени ценни старопечатни книги, ръкописи и преводна литература, които представяват библиографска рядкост. Сред тях се съхраняват ръкописи на Тодор Влайков, Алеко Константинов, Иван Вазов и Вела Благоева.

Историята за постъпването на тези ръкописи е свързана с 25-годишния юбилей, който читалището чества през 1895 година. По този повод възниква идеята да бъде издаден юбилеен сборник – читалищното ръководство поканва за участие в сборника изтъкнати литературни дейци. В ръкопис до читалището Тодор Влайков изпраща статията „Няколко думи за селските библиотеки“, Вела Благоева – разказа „Баберки“, Алеко Константинов – „Дружество „Въздържание“, а Вазов – стихониз „Не съм се питал“.

„Тези ръкописи са изключително скъпи за нас – споделя пред кореспондента на БТА във Велико Търново – Петранка Димитрова, секретарят на сухиндолското читалище Христо Вачков. – Ние ги съхраняваме вече 85 години. Гордеем се, че в Сухиндол е

издаден първият в България читалищен сборник, в който със свои материали участват още Димитър Полянов, Цанко Церковски и Иван Андрейчин. Той разкрива душевното богатство и родолюбивия пламък на нашите изтъкнати писатели и общественици.“

1981

„Преди 125 години будни свищовски граждани поставят началото на голямо похвално дело – основано е първото българско читалище, което засиява като ярка звезда по пътя на националното самосъзнаване и духовното пробуждане на народа“, пише в новина от 13 февруари. За да отгадат почит и признателност на първосъздателите на читалищното дело – това неповторимо и самобитно народно творение, тук се събраха хиляди хора.

Първият секретар на Окръжния комитет на БКП във Велико Търново Никола Василев прочита поздравителното писмо на първия секретар на ЦК на БКП и председател на Държавния съвет Тодор Живков. „Най-сърдечно ви поздравявам по случай 125-годишнината от основаването на първото българско читалище и награждаването му с орден „Георги Димитров“. Свищовското читалище е първото от хилядите културно-просветни огнища, осеяли за повече от столетие страната ни. А заслугата на първите е, че те проправят пътя, от тях се учат и ги следват.

Вашето читалище е станало такъв заразителен пример, последван много скоро и от други будни български селища“, пише Живков.

„Най-оригиналната читалищна сграда“ е заглавието на статия от 22 април. В нея се казва, че през 1898 година до стария шуменски площад „Араста“ издига като по чудо снага новата сграда на едно от първите български читалища. Тя е построена по проект на френския архитект Мерсие, като голяма част от материалите – конструкции, греди от валцована стомана, цветни глазирани тухли, керемиди, машини за газово осветление и климатично отопление, са доставени от Австрия, Германия и от други страни. Художествената изработка на кулисите и завесата е дело на виенски майстори.

Новата читалищна сграда е построена само за три години и четири месеца. За тогавашното време тя е най-красивият и оригинален читалищен дом в страната, с който шуменци се гордеят – постройката е сред хубава градина с мраморен паметник пред нея на известния училищен благодетел Начо Попович.

На 24 април шуменската общественост тържествено отбелязва 125-годишнината от създаването на едно от

първите читалища в страната. „Държавният съвет е издал указ за награждаване на Образцовото народно читалище „Добри Войников“ в Шумен с орден „Георги Димитров“ за дългогодишна активна народополезна културно-просветна дейност и във връзка със 125 години от основаването му“, пише в новина от деня.

На 29 май населението в Лом тържествено чества 125-годишнината на своето читалище.

Първият секретар на Окръжния комитет на БКП в Михайловград Анастас Първанов прочита поздравителното писмо на генералния секретар на ЦК на БКП и председател на Държавния съвет Тодор Живков.

„Най-сърдечно ви поздравявам по случай 125-годишния юбилей на читалище „Постоянство“ и удостоява-

нето му с високата награда – орден „Георги Димитров“! Законна гордост буди тази достойна годишнина на най-старата културна институция – родолюбивото българско читалище, от самото си създаване станало благодатна почва, върху която са похлввали чисти пориви, подхранвали неуморно борбите за национално самосъзнание, за свобода и независимост, за просвета и култура.“

1982

На 21 май жителите на град Кула отбелязват 100-годишнината на Образцовото народно читалище „Васил Живков“. Основано преди едно столетие от учителя Нено Корманов и патриотични граждани, читалището развива оживена културна и просветителска дейност. Повечето от художествените му състави са лауреати на редица фестивали и носите-

ли на държавни отличия. На състоялото се тържествено събрание е прочетен указ на Държавния съвет, с който читалището се награждава с орден „Кирил и Методий“ първа степен.

„Изминаха сто години от деня, в който стремежът към красота и знание създаде едно от най-старите културно-просветни огнища в Търговишки окръг – Народно читалище в Попово“, пише в новина от 10 декември. По този повод тук се провежда юбилейно честване.

В новина от деня се посочва още, че Държавният съвет е издал указ за награждаването на Образцово народно читалище „Кирил и Методий“ в Попово с орден „Народна република България“ първа степен за дългогодишна активна народополезна културно-просветна дейност и във връзка със 100 години от основаването му.

1983

На 2 април в Благоевград започва преустройството на сградата на Образцовото народно читалище „Никола Вапцаров“. То се намира на площад „Македония“ в старата част на града и след като бъде осъществен проектът за разширяването му, то ще приюти и камерната опера. Бъдещата сграда ще намали площта на площада, но за сметка на това ще има по-голяма зрителна зала, повече

помещения за репетиции, читални и изложбени салони. Обновлението на читалището, което ще бъде база и на камерния оперен театър, трябва да завърши в много кратък срок – една година, посочва новината от деня.

На 1 юни обществеността в Ботевград тържествено отбелязва 100-годишнината на Образцовото народно читалище „Христо Ботев“. Десетилетия читалището съхранява богатите културни традиции на населението от този край, средище е на духовна, просветна и културна дейност. С гордост ботевградчани си спомнят за видните българи Стамен Панчев, Никола Ракитин, акад. Стоян Романски, проф. д-р Асен Златаров, Трифон Христовски. На тържеството по повод юбилея е обявен указ, с който читалището се награждава с орден „Червено знаме на труда“.

1984

Най-голям дял в културния живот на общините имат народните читалища, пише в публикация от средата на януари. По-голямата част от тях са в селата и там те са център на духовен живот. На техните сцени гостуват професионални състави, извяват се самодейци, в тях се правят прожекции, помещават се библиотеки. Традицията и сегашните процеси на

децентрализация на културната дейност предопределят важната роля на читалищата. Те ще се развиват като цялостни центрове на духовния живот в селищните системи.

На Четвъртия конгрес на българската култура и на съвещания след него е анализирана работата на читалищата и са набелязани пътищата, които ще превърнат тези културни институти в ръководители на културния живот в селищните системи. На читалищата се възлага грижата така да организират дейността си, че да задоволяват духовните интереси на населението. Те ще създават условия и за осъществяване и развитие на творческите заложби на хората. Читалищата ще съхраняват и ще развиват културните традиции на своя край. Очаква се да въвличат трудещите се и младежите в управлението и насочването на културните процеси.

За да могат читалищата да изпълняват новите си задачи, ще се вземат мерки за осигуряване на добри материални и технически условия, за снабдяване с аудио-визуални средства. Много читалища ще бъдат реконструирани. Предвижда се да се изгради и обществен съвет по читалищно дело.

Предстои Народно събрание да разгледа проекта за нов закон за народните читалища. На 2 февруари

Советът на представителите на обществените организации към Комитета за култура, председателстван от главния секретар на комитета Стефан Ганев, обсъжда проектодокумента, който предстои да бъде внесен в Народно събрание. Той ще бъде разискван и от други обществено-държавни органи. Загълбочената предварителна работа и участието на културни и обществени дейци в нея съответства на важните задачи, които се поставят пред народните читалища, отговаря на процеса на демократизиране на управлението на духовния живот.

На съвещанието е съобщено за създаването на дирекция „Народни читалища“ към Комитета за култура. Представителите на обществените организации и движения посочват, че тя би могла да работи в сътрудничество с един обществен орган по този въпрос към комитета. Те предлагат в проектозакона да се предвиди създаването на обществен съвет на читалищата, което отговаря на обществения им характер.

1987

Почти всички културни институти, с които се гордее сега окръжният град Габрово, са все рожба на Образцовото народно читалище „Априлов-Палаузов“. Под неговата стряха някога са направили първите си плахи стъпки по пътя към изкуството днешният драматичен театър

Село Хърсово, 13 февруари 1958 г. Сградата на читалището, паметник от 1872 г.
Снимка: Тодор Гарванов, БТА

„Рачо Стоянов“, професионалният камерен оркестър, окръжната библиотека, гържавният куклен театър, габровският духов оркестър...

Затова 125-годишният юбилей на читалището на 27 март е честван като голям празник на целия работнически град, припомняйки дългия и многолик път, извървян от ветерана на културния живот в габровския край, председателят на Управителния съвет на читалището Иван Иванов посочва, че и днес то е истински факел в похода на габровци за знания и духовна красота.

На читалището юбиляр тържествено е връчен орден „Народна република България“ първа степен.

С признателност към патриотичното дело на Константин Величков, г-р Илия Матакиев, Станислав Доспевски и цяла плеяда други народни просветители обществеността в Пазарджик отбелязва на 22 декември 125-годишнината от създаването на читалище „Виделина“. Новината от деня припомня, че в него е заседавал революционният комитет, тук комитите разгръщат над книгите знамето „Свобода или смърт“. Негови дейтели са почти всички ръководители на въстанието в Четвърти революционен окръг: Кочо Честименски се подготвя на сцената му за подвига си, Петър Бонев вдига перушцен-

ци, Петър Горанов повежда батачани, Васил Петлешков – брациговци, Иван Соколов е начело на панагюрските въстаници, а Георги Консулов предвожда въстаниците в Пазарджик.

В рамките на тържеството на колектива на читалището е връчено високото отличие – орден „Народна република България“ първа степен, заслужена награда за съхраняването на традиции в този дом на родолюбие.

1988

„Читалища и архиви“ е заглавието на статията от Хасково, публикувана на 15 май. В нея се коментира, че самотно дело в историята на духовния живот в този край е създаването на народните читалища. Най-напред – през 1858 година, е основано хасковското читалище „Заря“. Последват 20 читалищата в Харманли, Свиленград, Ябълково. До 9 септември 1944 година техният брой е 157. Създаден през 1924 година, Окръжният читалищен съюз е първият в страната. Той има и свой печатен орган – вестник „Читалище“, излизал до 1928 година.

Интересни документи за тачените от всеки българин културни огнища се пазят в хасковския гържавен архив. Тук се намират учредителни протоколи, устави, отчети, писма, членски книжки, юбилейни листове. Запазени са доклад от 1939 година за наличието на съветски книги в

библиотеката в Свиленград, решение на настоятелството в Харманли за организиране на детско-юношеска читалня. Архивите разказват за увлекателните сказки на именития хасковлия Асен Златаров, за любителски театрални трупи, народни университети, вечеринки и концерти. Читателят намира данни за прожекции на съветски филми и кинопрегледу през 1938 година.

1989

Обновителните процеси в националната ни художествена култура засягат и читалищата, пише в новина от 20 януари. Досега тяхната дейност се развива на основата на наредбата-закон за народните читалища от 1945 година. Новото административно-териториално деление на страната, условията на самоуправление, наличието на много други културни институти поставят нови, по-високи изисквания към работата и ролята на тези традиционни центрове за духовен живот.

Сега се обсъждат организацията и управлението, съдържанието и дейността, взаимоотношенията на читалищата с обществените и стопанските организации, с народните съвети и кметствата.

Предвижда се техен висш ръководен орган да бъде общото събрание, а управителният съвет да бъде организатор на дейността, да регулира бюджета и да вли-

за в договорни отношения с други организации. Обществено-гържавното начало като утвърден метод в културната практика у нас ще бъде използвано при създаването на общинските съвети по читалищно дело, които на всеки пет години ще избират национален съвет.

Коментираният идеи ще послужат за основа на нов закон, който ще отговаря на новата социална роля на българските читалища.

Предстои да бъде публикуван за всенародно обсъждане законопроект за народните читалища, той има за цел да утвърди ролята на тези културни средища в цялостното обновление на нашето общество, съобщава новина от август.

Комисиите по духовно развитие, общинските ръководства на Отечествения фронт, на българските професионални съюзи, на комсомола ще осигурят възможности за широко участие на обществеността в дискусията по тези проблеми. Предвижда се да бъдат организирани срещи, творчески разговори, временни приемни, а предложенията на гражданите ще постъпват в законодателната комисия на Народното събрание, но те може да се изпращат и до средствата за масова информация, до Комитета за култура, до други компетентни органи. Особено внимание ще

бъде отделено на мнението на специалистите, работещи в повече от 4000-те читалища в цялата страна.

1991

Тази година дейността на Образцово народно читалище „Никола Вапцаров“ в Благоевград преминава под знака на 125-годишнината от неговото основаване, четем в новина от 15 май. На 24 май – Деня на славянската писменост и на българската просвета и култура, който е и празник на народните читалища, са посветени поредицата от изяви на творчески колективи и групи към благоевградското културно огнище.

Читалището отваря врати

година след първото в пиринския край, създадено в Неврокоп (днес – град Гоце Делчев). В началото то се е помещавало във възрожденския квартал „Вароша“ и за неговите нужди вечер деятелите му са ползвали класните стаи на светското българско училище. След освобождаването и на този край на България от турско робство през 1913 година читалището заема сградата на централната турска гжамия в Горна Джумая. Тя се е намирала на същото място, където и днес се издига основно реконструираната и съвременно обзаведена негова сграда. Читалището дели сега покрив с благоевградската камерна опера. В големия салон се намира и един от малкото

Шумен, 26 януари 1987 г. Старопечатният фонд и библиотеката на дарителите към читалището разполага с над 6000 книги на бележити шуменци и над 500 старопечатни книги. Сред най-известните от тях са „Неделник“ на Софроний Врачански, „Игономия“ на Сава Доброплодни и „Аделаида“ на Кръстю Пишурка.

Снимка: Руслан Донеф, БТА

органи в България, монтиран преди няколко години.

1993

Читалище „Пробуда“ в селистренското село Калипетрово е сред двадесетте български читалища, включени в изследване на ЮНЕСКО по програмата „Синият Дунав“. Читалището е включено в изследването по препоръка на Експертния съвет по читалищно дело при бившето Министерство на културата, четем в публикация от 21 март.

Тридесет и два въпроса има в изпратената до калипетровци анкета. Те обхващат всички възможни дейности на един културен институт, качествения състав на работещите в него, източниците на приходи, връзката с културни центрове от страната и чужбина. Сред сериозните въпроси в анкетата се открояват тези за целите на читалището и за мястото му при решаването на проблемите на местното население.

1995

Националният съвет на Съюза на народните читалища (СНЧ) заседава на 13 май по законопроекта за народните читалища. Документът е подготвен от обществен комитет и ще се предложи на колегиума на Министерството на културата за внасяне в Министерския съвет.

Различни варианти на закон

за читалищата се работят от 20 години, припомнят участници в дискусията.

Читалищни дейци настояват при задачите на читалищата в проектозакона да бъде записано и утвърждаването на национално самосъзнание и родолюбие. Предлага се възможност за сдружаване на отделни читалища за защита на интересите им.

Спорове предизвиква предвиденият в проекта Национален читалищен съвет към Министерството на културата, който да осъществява държавен контрол заради бюджетното субсидиране на читалищата. Предлага се внимателно съвместяване на автономията с държавното начало. Двата органа – Съюзът на народните читалища и Националният читалищен съвет, не трябва да припокриват функциите си, смятат представителите на читалищата.

* * *

85-годишнина празнува Съюзът на българските читалища, пише в новина от 22 май.

Законопроектът за народните читалища е подготвен и имаме обещанието на парламентарната Комисия по културата да го включи в лятната сесия на 37-ото Народно събрание, казва председателят съюза на Гиньо Ганев на пресконференция.

Съюзът на българските читалища съвместно с Министерството на културата и много фондации организи-

ра национална конференция „Ролята на читалищата в България в националните ни революции“, съобщават на пресконференцията. Тя ще се проведе през октомври и след нея ще бъде издаден сборник с прочетените материали на тема „140 години български читалища“.

* * *

С договора за сътрудничество и взаимодействие между Министерството на културата и Съюза на народните читалища се поставя началото на Национален център за читалищата, казва на подписването му на 16 октомври министър Георги Костов. Според документа двете институции ще си сътрудничат при разработването на статута и съставя на националния читалищен съвет. Те ще настояват до края на тази година Народно събрание да приеме вношения от Министерския съвет проектозакон за народните читалища.

Според председателя на Съюза на народните читалища Гиньо Ганев сключеният договор ще даде тласък за възраждането и развитието на читалищата като центрове за културно-просветна дейност и ще подобри взаимодействието между областните и общинските органи на културното министерство и регионалните и общинските съвети на съюза.

1996

Научно-практическа конференция на тема „Българските читалища в условията на гражданско общество и пазарно стопанство“ е открита на 30 септември в столицата.

Форумът е посветен на 140-годишнината на читалищното дело у нас. В него участват около 100 читалищни дейци, представители на Министерството на културата, Светия синод, творчески съюзи. Сред обсъжданите теми са българските читалища в условията на преход, пътища за допълнителното им финансиране, както и ролята и историческия принос на читалищата за разпространяването на националната ни култура и традиции. Проявата се организира от СБЧ и Министерството на културата с финансовата помощ на фондация „Развитие на гражданското общество“.

* * *

Министерството на културата ще създаде фонд „Читалища и читалищно дело“ за финансиране на културни програми и проекти на читалищата, съобщава на пресконференция на 25 октомври заместник-министърът на културата Георги Константинов. Той припомня, че Законът за народните читалища влиза в сила от този ден. Според Константинов това е първият цялостен закон в областта на културата, приет след 10 ноември 1989 г., и пър-

вият сериозен акт за разгръщане в тази сфера.

Сред главните предимства на закона е регламентирането на самостоятелната стопанска дейност на читалищата и освобождаването ѝ от данъци и такси, казва председателят на парламентарната Комисия по културата Иво Атанасов. Става дума за езикови и художествени школи и други, присъщи на читалищата дейности, уточнява той. Според него важно е също, че е предвидено читалищните сгради да не се използват за политическа и религиозна пропаганда. Министерството е разработило Стабилизационна програма за развитие на народните читалища, информира г-н Константинов. Подготвят се правилник за приложение на закона и други нормативни актове и регистър на читалищата. Ще бъде създаден и Национален съвет по читалищно дело като консултативен орган, допълва заместник-министър Георги Константинов.

1997

Министерството на културата не се отказва от грижата за читалищата. Вedomството обаче ще се стреми да привлече и други структури и организации за тази цел, се казва в съобщение, разпространено от пресцентъра на министерството на 7 април.

Съвет по читалищното дело ще е експертно-консултативният орган на Министерството на културата.

Прекият отговорник за дейността на читалищата ще бъде възстановеният отдел „Библиотеки и читалища“, се казва в съобщението.

За набирането на средства за финансиране на културни програми и проекти предстои и създаване на фонд „Читалища и читалищно дело“. С това според министерството се оформят основните институции, които ще помагат на читалищното дело в България.

Писмото на пресцентъра е в отговор на негативни отзиви от закриването наскоро на Центъра за читалища, библиотеки, любителско творчество и регионална културна политика. Според огласеното от пресцентъра мнение централизираното управление е най-малко оправдано в сфера като тази, в която по традиция хората се сдружават свободно и демократично.

* * *

Проект за подпомагане на българските читалища подписват на 23 април в Министерството на културата министър Емил Табаков и г-н Антонио Виджиланте, представител у нас на Програмата на ООН за развитие (ПРООН).

Осемнайсетмесечният пилотен проект на стойност 315 хиляди долара започва през януари 1998 г. Той ще обхваща пет читалища в различни части на страната, които ще бъдат определени с конкурс.

Целта на проекта е да се създаде възможност за оцеляване на читалищата в кризисна ситуация, като се ангажират с дейности, които им носят приходи. При добри резултати в проекта на ПРООН постепенно ще бъдат включвани и други читалища.

Повечето от 4000-те читалища в страната ще бъдат закрити, тъй като не могат да извършат служебната си регистрация, заявява на пресконференция на 1 септември председателят на читалище „Славянска беседа“ Жорето Бахметев.

За регистрацията на всяко читалище е нужен устав, приет от две трети от всички членове, според приетия през 1996 година Закон за народните читалища. Нашето читалище има над 1000 души членове, които не можем да съберем на събрание и такъв кворум е невъзможен, казва г-н Бахметев. Това важи и за повечето читалища в страната, уточнява той.

Читалище „Славянска беседа“ е изпратило през юли писмо до г-жа Емма Москова, министър на културата, с молба да внесе в Народното събрание проект за изменение на закона. 22 октомври е крайният срок за регистрация. Ако проектът не бъде внесен преди тази дата в пленарната зала, читалищата ще трябва да затворят врати, уточнява Жорето Бахметев.

В новина от 17 октомври се посочва, че в началото на заседанието си депутатите приемат единодушно изменение в Закона за народните читалища, според което до края на 1997 година читалищата трябва да се регистрират по този закон.

1998

50 артисти, танцьори и певци от казанлъшкото читалище „Искра“ ще тропат български хора и ръченици и ще пеят възрожденски песни точно на трети март на голямата сцена на увеселителния парк на младостта в провинция Гуангжоу, Китай, пише в новина от 24 февруари.

Спектакълът ще трае час и половина. Той е посветен на 120-годишнината от освобождаването ни от турско робство и затова от града на розите за Китай вчера са изпратили и такъв брой български трикоълори. Те ще бъдат поставени на сцената, съобщава специално за БТА Васил Самарски, председател на казанлъшкото читалище „Искра“.

Самодейците са заминали през ноември миналата година за Китай, след като сключват едногодишен трудов договор за участие в международен мегаспектакъл на американски режисьор. В групата са включени и шестима ученици. Те са наети да изпълняват „Фолклорна илюзия“ на Съби Събев, да изграт шест хора от различни райони на

страната и да изграт в букет от танци на народите. Казанлъчани са първите българи, които изграт в увеселителния парк „Гуангжоу“, който се намира на площ от 80 кв. км. В парка има обособени зони, които пресъздават атмосферата на големи европейски културни центрове, уточнява за БТА Васил Самарски.

Първото българско читалище „Еленка и Кирил Аврамови“ в Свищов е отличено с наградата на Френския културен институт в Париж за участие в европейски конкурс, посветен на 50-ата годишнина от приемането на Всеобщата декларация за правата на човека, посочва публикация от 14 ноември.

По този повод читалищното ръководство е получило покана за участие в юбилейните тържества от 7 до 10 декември в Париж, когато ще се състои и церемонията по награждаването на премираните проекти. Френският посланик у нас Марсел Тремо връчва поканата от името на президента на Франция Жак Ширак и на премиера Лионел Жоспен, съобщава пред БТА Милена Богданова, завеждащ „Връзки с обществеността“ в читалището.

„Авторитарно мислене и човешки права“ е наименованието на наградения проект. Той включва поредица от семинари по проблеми на гражданското общество, ученически конкурси за рисунка, есе

Благоевград, 23 ноември 1987 г. Изглед от напълно обновената централна част на града и сградата на читалище „Никола Й. Вапцаров“.
Снимка: Олег Попов, БТА

на тема „Аз съм свободен човек“ и други прояви в Свищов.

1999

Дванадесет български читалища от малки населени места са финансирани в първата част на проекта „Повишаване активността на гражданското общество в България“, съобщават на 31 март от Министерството на културата.

Това е съвместна програма на българското културно министерство, правителството на Кралство Холандия и Програмата на ООН за развитие (ПРООН). Проектът разполага с бюджет от 520 000 щатски долара и обхваща 45 читалища, разделени в две групи.

В резултат на подпроектите на програмата през изминалата година са били създадени седем нови центъра: два клуба интернет в Свищов и Дупница, два консултантски кабинета по земеделие и жи-

вотновъдство, информационен туристически център, център за социални консултации в Самоков и занаятчийска работилница.

Услугите на новите центрове са ползвани от 5500 клиенти, 1060 души са получили допълнителна професионална квалификация, а 630 души – индивидуални консултации. Създадени са 21 нови работни места и е била осигурена временна работа на 317 души.

В пловдивското село Брестовица е планирано на 1 октомври да бъде открит новосъздаденият център за професионална квалификация и обучение към местното читалище „Съзнание“. Той е плод на участието на читалището в пилотен проект на програмата за развитие на ООН за България, информира секретарката на читалището Мила Начкова.

В центъра ще се обучават млади хора и безработни. Те ще могат да придобият компютърна грамотност и чуждоезикова подготовка. Специално внимание ще бъде отделено на усвояването на селскостопански специалности – лозарство и зеленчукопроизводство, които са традиционни за Брестовица. В центъра ще се работи и по програма за социално приобщаване на ромското население.

В първите курсове за обучение по различни специалности желание да се включат са изяви на над сто души, повечето от тях млади хора, казва Мила Начкова. Амбицията на читалищното ръководство е центърът да приема за обучение и професионална квалификация безработни и млади хора не само от село Брестовица, но и от цялата Община Родопи.

„Перспективи за развитие на Брайловото писмо и Брайловата книга в България“ е темата на семинара, който организира през октомври в Столичната библиотека Националното читалище на слепите „Луи Брайл“.

„Новите подходи за развитието на Брайловото писмо в България“ е темата на доклада на доц. Владимир Рагулов от СУ „Св. Климент Охридски“.

Производството на Брайловите книги и списания у нас и тяхната читателска аудитория ще представи Димитрийка Стефанова

от Народната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“. Тема на дискусиите ще бъде и читалищното дело в областта на Брайловото писмо и информацията за незрящи.

2000

По време на Руско-турската война през 1877-1878 г. търновски първенци за първи път лансират идеята за създаване на редовна българска армия. За това свидетелства протокол от състоялото се на 25 юли 1877 г. в читалище „Надежда“ събрание. Документът се съхранява във фонда на отдел „История на България XV-XIX век“ на историческия музей във Велико Търново и е представен за първи път в експозиция в навечерието на националния празник 3 март.

Според документа събра- нието решило да се отпра- ви молба до княз Черкас- ки, началник на граждан- ското управление в българ- ските земи, да разпоре- ди издаването на Закон за създаването

на народна войска. За нейното въоръжение да бъдат закупени 20 000 пушки със заем в името на българския народ, е записано още в протокола на събранието.

Иван Стоянович заедно с учителите Тодор Шишков и даскал Атанас Иванов изпращат на 20 март 1860 година писмо до църковната община на гр. Железник, по-късно – Стара Загора, в което молят за разрешение да открият читалище и библиотека. На 28 март преди 140 години новият духовен и просветен център се открива в една от стаите на килийното училище при храм „Свети Николай“, припомня новина от емисията на БТА.

Сред първите спомоществателни членове са търговецът на книги от Пловдив Христо Г. Данов и Петко Р. Славейков, по-късно и първи кмет на града след Освобождението.

Основано с 51 книги, читалището завършва първата си годишнина със 758 тома.

В библиотека „Родина“ сега готвят юбилейна експозиция, на която ще бъдат представени най-ценните книги, както и инкриминирани след 1944 година 20 тома, част от които са съхранени само в Стара Загора.

По повод юбилея възниква- никът на читалище „Родина“ Стефан Вълдобрев подготвя нова интерпретация на „Многострадалната Геновева“, в която ще участват и 10 старозагорци, които сега изграят на столични сцени.

Алеко Константинов пеел в хора на читалище „Славянска беседа“ и осем години бил заместник-председател на читалището, посочва новина от 11 май.

Авторът на „Бай Ганьо“, Иван Вазов, Иван Шишманов, Марин Дринов, Стоян Михайловски, Пенчо Славейков, Иван Евстратиев Гешов, Антон Безеншек, Иван Брожка, Георги и Богдан Прошек, Самуел Ярослав Захей, Иван (Ян) Мърквичка са сред забележителните личности – от България и други славянски страни, основатели и дейатели на културното средище.

Факсимилета с подписите на някои от тях в Паметната книга на читалището и с новогодишното приветствие от 1908 г. от тогавашния председател на „Славянска беседа“ известния комеди-

ограф Ст. Л. Костов може да се видят на фотоизложбата „120 години огнище на духовността“. С откриването ѝ през май и с концерт на хор „Димчо Дебелянов“ започват тържествата за юбилея на читалището.

В началото на юни в Шумен се провежда XXIX конгрес на Съюза на народните читалища в България. За председател е преизбран Гиньо Ганев, съобщава пред журналисти Юрий Аврамов – председател на шуменското читалище „Добри Войников“.

Едно от решенията на форума е да се изготви предложение за промени в Закона за народните читалища от 1996 година с цел актуализацията му. Да се провеждат регионални конференции с представители на Министерството на културата за координиране действията и дейността на читалищата е друго решение, гласувано от делегатите, казва г-н Аврамов.

353-ма делегати, представляващи 404 читалища в страната, присъстват на конгреса. Шумен е третият град след Казанлък и Плевен, в който се провежда конгрес на съюза извън столицата.

Смесеният хор „Славянско единство“ при читалище „Напредък“ в Горна Оряховица спечели голямата награда на световния конкурс „Музи-

кален свят“ в град Фивицано, Италия, съобщават на 4 юли за БТА от ръководството на читалището.

Горнооряховските певци с диригент Донка Копринкова се състезавали за наградата с хорова състави от 34 страни. „Славянско единство“ е отличен и с първо място в конкурса за камерни формации, а в нагнпреварата за най-добри мъжки хор и дам- ска формация е класиран на второ място.

Българските читалища имат бъдеще в новото време, което очаква България, казва президентът Петър Стоянов на откриването на националния семинар „Бъдещето на читалищата в България“ на 24 октомври в резиденция „Бояна“.

Според министъра на културата Емма Москова читалищата може да се адаптират успешно в новите условия. Това са доказали читалищата, участвали в тригодишен проект на Министерството на културата и Програмата за развитие на ООН.

2001

Общо 2 475 000 долара ще бъдат отпуснати безвъзмездно за модернизирването на 300 български читалища през следващите 3 години. Това предвижда проектът „Гражданско развитие и участие чрез мрежата на читалищата“ на Министерството на културата,

подкрепен от Програмата за развитие на ООН (ПРООН), Американската агенция за международно развитие и програмата „Матра“ на холандското правителство. Министърът на културата Емма Москова и постоянният представител на ПРООН за България Антонио Виджиланте подписват на 30 май договор за изпълнението на проекта.

Целта е да се засили обществената роля на читалищата като традиционни културни и просветни центрове в България и да се предложат модели за тяхното модернизиране и участие в развитието на местната общност.

Осем ромски музиканти от формация „Върбица“, която работи от миналата есен към местното читалище, ще излезе на пазара с първия си албум от 12 песни под заглавието „Върбишки ритми“, пише в новина от 23 септември. Според секретаря на върбишкото читалище „Пробуда“ Димитър Шалев предстои създаването на школа за даровити роми музиканти, за което е представена концепция пред Министерството на културата.

От години Върбица се слави със своите роми музиканти, но никой от тях няма музикално образование и различа само на слух. Необходимо е професионално обучение и създаване на школа, за което читалището участва по

София, 24 октомври 2000 г. Президентът Петър Стоянов открива в резиденция „Бояна“ националния семинар „Бъдещето на читалищата в България“. Снимка: Мартин Георгиев, БТА

проект за развитие на гражданското общество, сподели секретарят.

В 25 български читалища ще бъдат създадени центрове за обучение по информационни и комуникационни технологии по проекта „Читалища“ на Програмата на ООН за развитие (ПРООН), съобщава на пресконференция на 9 октомври Робърт Люис, ръководител на отдел „Образование и обучение“ в Сиско системс – партньор на ПРООН по проекта.

Освен оборудването на стойност 45 хиляди долара, дарение за трите регионални центъра, програмата включва теоретичен материал, практически занятия, тестове за придобитите знания. Програмата е онлайн, лекциите се четат през интернет и се актуализират на всеки 90 дни.

2002

„8-годишно българче спечели специалната награда от Втория световен конкурс за детски рисунки в Токио, Япония. Картината на Зорница Иларионова от Плевен бе избрана и отличена от международното жури сред изпратените за конкурса 16 000 рисунки от 63 държави“, четем в новина от 9 февруари.

Малката художничка е възпитаничка на известната плевенска школа „Колорит“ при читалище „Съгласие“ с ръководител Майя Ананиева.

Творбата на Зорница „Деца-

та се грижат за природата“ ще бъде представена през март в погредената изложба с най-добрите творби от конкурса в сградата на Генералната асамблея на ООН в Ню Йорк.

От 4600 през 1996 година сега в страната работят 2851 читалища, съобщава председателят на Парламентарната комисия по култура Стефан Данаилов на заседанието на 12 март. Той пояснява, че са закрити предимно читалища в малки населени места. 2 475 000 хиляди долара са отпуснати през последните две години за читалищата от международни организации, казва Данаилов. Той съобщава, че на 26 март в зала „София“ на Народното събрание ще започне всенародно обсъждане на законопроекта за народните читалища.

В Стара Загора днес се роди идеята за възраждане на читалищата и обогатяване на библиотечните фондове с българска литература. Това е градът, в който от 15 години за първи път не се руши, а се създава култура, обявява на пресконференция на 20 май президентът Георги Първанов, който присъства на откриването на нова градска галерия. Първанов призовава да се съберат средства за попълване на фондовете с българска литература за

2000-те библиотеки в цялата страна с класика и съвременна българска литература. „Ако делото на Кирил и Методий е успяло, не е заради ентусиазма, а заради държавната политика по времето на цар Борис, цар Михаил. Това е първият урок, който трябва да научим днес“, казва Георги Първанов.

Три хиляди са в момента читалищата в България, казват за БТА от Министерството на културата по повод техния празник на 24 май.

Читалищата са място за разпространяване на просвещението, за умствено и нравствено усъвършенстване и за съхраняване на националната ни самобитност. Това казва в статия във вестник „Македония“ от 2 август 1869 година поетът Петко Рачов Славейков.

До 1940 година са били издигнати 3000 читалища с патриотични имена като „Пробуда“, „Просвета“ и др. През социализма се оформя нова архитектура, където читалище, кметство и поща делят една сграда.

От 1990 година досега читалищата са подложени на системна ликвидация, като до 2000 година са закрити около 1000. Повечето от 3620-те тогава не могат да провеждат пълноценна дейност.

През 1997 година Програмата за развитие на ООН (ПРООН) и холандското посолство у нас стартират програма

за насърчаване на духовните центрове, където се подпомага и местното предприемачество, туризъм, възраждане на традиционните занаяти и достъпът до интернет. В този проект в момента са включени 300 читалища.

Забрани за отдаване на читалищни помещения под наем за хазартни игри, нощни заведения, политически клубове и клубове на религиозни секти се въвеждат с промени в Закона за читалищата, одобрени на 29 август от кабинета.

Сред промените, които се предвиждат, е в съвета по читалищно дело към министъра на културата да има представител на Института по фолклор при БАН.

Комисията по култура ще предложи на Народното събрание да приеме на първо четене два законопроекта за изменение и допълнение на Закона за народните читалища. Това решава комисията на редовното си заседание на 22 октомври.

Единият от законопроектите е внесен от Стефан Данаилов и група народни представители. Той е изготвен след допитване до читалищни дейци от страната, представители на публичната власт, неправителствени и обществени организации. Данаилов е поискал и становището на министъра на културата.

Законопроектът регламентира взаимоотношенията на читалищата с общините, като са определени и възможностите за допълнително финансиране чрез стопанска дейност, културни инициативи и чрез включването им в списъка на туристическите обекти. Въведени са правни норми за постъпващите средства по донорски програми. Запазен е надзорът и финансовият контрол от страна на културния министър.

Според втория законопроект, внесен от Министерския съвет, читалищата се определят като културно-просветни граждански сдружения, които са под надзора на общините. Предвидени са правни възможности за допълнително финансиране на читалищата. Законопроектът не регламентира работата по донорските програми.

В новина от 17 декември се посочва, че над 200 български читалища от понеделник имат нов виртуален обединителен център – портален сайт на читалищата www.chitalishte.bg. Той е създаден по тригодишния проект на Програмата за развитие на ООН (ПРООН) и на Министерството на културата, който обхваща 300 български читалища. Целта му е да засили обществената роля на читалищата и да предложи модели за тяхното модернизиране и участие в развитието на местната общност.

Редакторът на порталния сайт Мария Кондакова се надява към инициативата да се присъединят и останалите 3000 читалища в страната.

2003

Деца от 6 до 15 години ще се учат да тъкат традиционните чипровски килими по проект, финансиран от български и чуждестранни организации, съобщават през януари от читалище „Петър Берон“ в Чипровци.

Проектът „Да бъде и след нас дори“ е получил одобрението на програма „Гражданско развитие и участие чрез мрежата на читалищата“. Според координаторката на проекта Христина Димитрова целта е да се съхрани, да се развие и да се обогати килимарството като традиционен за Чипровския край занаят.

Пилотен проект на Европейския съюз „Пробуждането на българските читалища към европейската интеграция“ се прилага от началото на тази година в първото българско читалище „Еленка и Кирил Аврамови“ в Свищов, пише в новина от 16 февруари. В програмата, финансирана от Европейската комисия, се предвижда читалището да участва в обмена на информация по проблемите на евроинтеграцията.

В поредица читалищни бюлетини ще бъдат публику-

вани отговори на най-често задаваните въпроси от гражданите. Читалището ще осигурява справочници с информация къде и как младите българи могат да пътуват за туризъм и образование в страни, членки на ЕС.

Българските институции трябва да намерят сили и ресурс, за да съхранят читалищата – уникално явление и традиция за България, заявява в Павел Баня на 26 май президентът Георги Първанов. Той присъства на честването на 100-годишния юбилей на читалище „Напред“ в града. Държавата да отдели финансови ресурси за дейността на читалищата, са поискали на среща с президента читалищни дейци, според които държавната субсидия сега е недостатъчна.

На церемония на 30 май председателят на Общинския съвет Страшимир Дочков е планирано да връчи почетния знак на Община Пловдив на читалище „Н. Й. Вапцаров“. Високото отличие институцията получава по повод 75-ата годишнина от основаването и за съществен принос в развитието на културата и просветата.

Министър-председателят Симеон Сакскобургготски

поздравява участниците в юбилейния концерт на Националното читалище на слепите „Луи Брайл“, с който беше отбелязана 75-годишнината от създаването му. Това съобщават на 9 декември от правителствената информационна служба. „Убеден съм, че подобни форуми помагат за утвърждаването на вашето право на равнопоставеност и усилват вярата, че не сте сами в действията си за независим живот“, се казва още в поздравителния адрес.

Павел Баня, 27 май 2003 г. Президентът Георги Първанов присъства на 100-годишния юбилей на читалище „Напред“ и 125-годишнината на града и засажда сибирски кедър, дар от Русия.
Снимка: Светлозар Недев, БТА

2004

Представителна кукерска и фолклорна група от Разлог заминава в събота, 21 февруари, за провинция Бреша, Италия, съобщава на БТА секретарят на разложкото читалище „15 септември 1903 година“ Катерина Харизанова.

Групата ще участва в международен маскараден фестивал на 24 февруари в град Бреша. По време на престоя на Апенините до 26 февруари разложките изпълнители ще посетят дом за стари хора и инвалиди, ще се представят

с програма пред студенти и ученици. Предвидена е и среща с журналисти и с ръководството на Бреша.

В групата са включени кукери от седемте квартала на Разлог. Подбрани са най-хубавите и характерни за Разложкия край костюми и маски, обяснява Катерина Харизанова.

Ограничаването на държавната субсидия за читалищата е неизбежно, но държавата и общините нямат право да се отказват напълно от ангажимента си към народните читалища, заявява на 21 май съпругата на президента Зорка Първанова при откриването в Горна Оряховица на Първата национална среща на читалищата столетници. За повече от век и половина българското читалище изминава пътя от публичните читални, създадени да задоволяват жаждата на българина от знания, до съвременните интернет центрове, призвани да помогнат на малките общности да се интегрират в глобалния свят, казва Зорка Първанова. По нейните думи читалищата, където са написани важни страници от националната културна история, и днес остават уникален модел на новото гражданско общество в България. Според Зорка Първанова бъдещето е в проектите по различни програми на ООН и редица европейски донорски организации, които създават условия читалищата да се превърнат

в съвременни информационни центрове. Без съмнение това е и пътят към привличането на младите хора в тях, заявява съпругата на държавния глава. Под нейния патронаж преминава срещата на дейци от над 50 читалища със столетна история от цялата страна.

Представители и партньори на българските читалища се събират на Национален форум „Посока Читалище“ под патронажа на президента Георги Първанов на 26 май в Зала 7 на НДК, съобщават организаторите. Форумът е официалната заключителна проява на тригодишния проект „Читалища“. Официални гости на форума ще бъдат министърът на културата Божидар Абрашев, посланикът на САЩ в България Джеймс Паргю, постоянният представител на Програмата на ООН за развитие Нийл Буне и съветникът в посолството на Холандия Кармен Гонсалес.

Близо двестата представители на читалища, на държавната администрация и местната власт, на неправителствени организации и на академични институции – партньори на читалищата, ще участват в срещата.

Три тематични дискусии ще очертаят посоките в развитието на традиционните културни институти, които се превръщат в центрове за граждански инициативи. Ще бъдат представени примери

за партньорства с бизнеса и за интеграция на етнически общности и групи в риск. Участниците ще дискутират как уникалната българска институция заема ново място в съвременното общество и става съавтор на социалната промяна.

По време на форума ще бъде премиерата на документалния филм „Посока Читалище“, в който режисьорите Станимир Трифонов и Иван Трайков и продуцентът Мария Василева разказват за многото лица на промяната чрез мрежата на читалищата.

2005

Списание „Читалище“ получи наградата „Оборище“ за принос в съхраняването на българската национална идентичност. По традиция връчването на приза става по време на поклонението в историческата местност „Оборище“, пише в новина от 2 май.

Наградата е учредена от Сдружението на възрожденските градове и за първи път тази година се присъжда като колективно отличие. Проф. Иван Лалов връчва статуетката на Боян Ангелов, председател на фондация „Читалище 1870“, която издава отличеното списание.

Списание „Читалище“ е създадено през 1870 година като орган на цариградското читалище, а през 1911 година става издание на Съюза на народните читалища в България. Списанието е определено като най-дълголетното

родолюбиво патриотично изгнание, изразител на общобългарското самобитно читалищно дело.

Изключителен успех за фолклорния ансамбъл към читалище „Гео Милев“ в Момин проход, Община Костенец, бе отбелязан на Международния фестивал за планински фолклор в Закопане, Полша, който се проведе между 19 и 27 август, съобщават от общината в Костенец за БТА.

Фестивалът, 37-и по ред, е най-старият в Европа, се посочва в съобщението. Ансамбълът печели първа награда – „Златна брадва“, в категорията автентичен фолклор, с представянето на обичая „Сватба“. Групата има първа награда за индивидуални изпълнители – „Златен звънец“ за дуото Юлиян Одажиан и Николай Николов, и „Сребърен звънец“ за солово изпълнение на Силвия Кръстева.

Прецедент за фестивала е получаването на три награди от една група. Официален гост е бил полският министър на културата, допълват от общината.

На 5 ноември президентът Георги Първанов открива в град Стралджа възстановената сграда на местното читалище „Просвета“. „Аз съм изключително радостен да открия тази сграда, защото през последните 15 години в

Стралджа, 5 ноември 2005 г. Президентът Георги Първанов открива обновената сграда на местното читалище „Просвета“, което е опожарено преди десетина години от повреда в електрическата инсталация.
Снимка: Юрий Игошин, БТА

страната преди всичко се рушеше, а вие сте съградили този храм на духовността, който ще остане за поколенията“, заявява пред жителите на града Георги Първанов. Сливенският митрополит Йоаникий призовава стралджанци да отворят душите за слънцето на знанието и духовността.

Министърът на културата проф. Стефан Данаилов приема поканата на Съюза на народните читалища и е избран за председател на Националния инициативен комитет за честване на 150-годишнината на читалищното дело

в България, съобщават на БТА от пресцентърът на Министерството на културата през ноември.

Честването на юбилея е под патронажа на президента Георги Първанов и на патриарх Максим. В Националния инициативен комитет са включени министри, кметове, изявени учени, общественици, писатели, журналисти, художници, музикални дейци, творци, педагози, бизнесмени.

С решение на Управителния съвет на Съюза на народните читалища в България тържествено ще бъде отбелязана 150-годишнината на читалищното дело у нас. В рамките на юбилея се обединяват честванията на

150-годишнината на първите читалища в Свищов, Лом и Шумен, на 135-годишнината на списание „Читалище“ и на 95-годишнината на Съюза на народните читалища.

Юбилейните чествания започват на 24 ноември тази година и ще продължат и през 2006 година. Те ще завършат с голям национален читалищен събор.

2006

Всички институции, местната власт и неправителствените организации да подготвят и да пристъпят към реализацията на цялостна комплексна програма за възраждането на българското читалище, апелира президентът Георги Първанов на 18 март. Държавният глава говори пред участниците в тържественото честване на 150-годишнината на читалищното дело в България и 30-ия конгрес на Съюза на народните читалища. Честването в зала „Света София“ на Народното събрание е организирано от национален инициативен комитет и е под патронажа на президента.

Основната цел на програмата е превръщането на читалището в съвременно средище на всички поколения българи, в средище за културна самодейност и за патриотично възпитание на младите хора, допълва Първанов. По думите на президента програмата трябва да съхрани самобитността на читалището, както и да помогне

за осъвременяването му.

Според президента във времето на глоболизиращия свят и на присъединяването към ЕС читалището трябва да бъде опора на културната идентичност, но трябва да работи и за културното интегриране. За да се ангажира младото поколение, трябва да се създадат минимум прилични условия в българското читалище и вратите му да се отворят по-широко за новите технологии.

Шуменското народно читалище „Добри Войников“ беше удостоено със специалната награда на Шумен по случай 150-годишния му юбилей, четем в новина от 28 април.

Призът се присъжда за първи път от общинския съвет заради изключителния принос на читалището в културния и просветния живот на града.

На 30 май президентът Георги Първанов посещава Лом. Той поднася цветя пред паметника на родения в града възрожденец Кръстю Пишурка, а също и пред паметниците на борците срещу фашизма и на този на репресираните в годините на тоталитаризма.

Първанов участва в честванията по повод 150-годишнината на местното читалище „Постоянство“ и заявява, че българският народ е оцелял, защото ги е имало трите сто-

жера на българското духовно възраждане – училището, читалището и църквата.

На 16 юни президентът Георги Първанов връчва Почетния знак на държавния глава на читалище „Пробуда“ в Никола Козлево, което празнува 100-годишния си юбилей.

Българските читалища са запазили като нация със своята училищна и читалищна дейност, казва Георги Първанов и допълва, че държавата е длъжна да поддържа своите читалища.

Трябва да се позволи на всяко дете, дори и в най-отдалеченото място, да се образова. Преди 100 години държавата не е била по-богата, но е намирала начин да поддържа своите читалища, които са били и училища, заявява президентът.

„Вярвам в мисията читалищата да бъдат стожери на съвременното гражданско общество и продължители на делото на будителите“, пише министърът на културата Стефан Данаилов в поздравително писмо до народните читалища и до всички читалищни дейатели по случай Деня на народните будители – 1 ноември. Писмото е представено на БТА от пресцентъра на министерството.

„С почит и гордост всяка година празнуваме Деня на народните будители. Този

Лом, 30 май 2006 г. Президентът Георги Първанов участва в честванията на 150-годишнината от основаването на местното читалище „Постоянство“. Държавният глава поздравява гайдаря бай Трифон, който изпълнява възрожденски песни.
Снимка: Цветомир Цветков, БТА

общобългарски празник е изстрадан и утвърден като призив за възземање на националното ни самочувствие, като повод да се поклоним на видните ни възрожденци и родолюбци, вградили своя дух в темелите на съвременна България. Този ден е връзка между миналото, настоящето и бъдещето, защото с традициите и примера на будителите българската духовност има своите високи съвременни постижения“, посочва министър Данаилов.

2007

Близо 200 читалищни съставя за автентичен и обработен фолклор, за градски песни, класически и модерен балет ще се представят на Общобългарски събор на читалищата, който започва на 9 май в Горна Оряховица. Съборът е посветен на 170-ата годишнина от рождението на Васил Левски и за участие в него са поканени и читали-

ща от цялата страна, които носят името на Апостола.

В рамките на проявата ще се състои Четвъртата национална среща на столетните читалища, която се организира в града под патронажа на съпругата на президента Зорка Първанова. Наред с възраждането на читалищата като средища на традициите и съвременната култура, акцент в творческата дискусия ще бъде мястото на българските читалища на европейската сцена.

Над десет хиляди души се очакват на 12 май на шествие на читалищните дейци, съобщават организаторите от Съюза на народните читалища и Столичната община.

Дефилето ще започне от храма „Света Неделя“, ще мине по булевард „Витоша“ и ще завърши пред НДК, където в Зала 1 ще има концерт.

Участници в проявите са

над 120 читалища от София, Лом, Свищов, Русе, Сливен, Велинград, Кюстендил, Монтана, Нова Загора, Перник.

2008

Състави за автентичен фолклор от читалищата в девет села на Община Ловеч ще бъдат номинирани за участие в Националната програма „Живи човешки съкровища“, съобщават на 19 януари от дирекция „Хуманитарна политика“ на общинската администрация.

Програмата се координира от Министерството на културата и Института за фолклор при БАН със съдействието на комисията на ЮНЕСКО в България. Живите човешки съкровища са хора, които притежават необходимите умения, познания и възможности да интерпретират елементи от националното ни културно наследство като свидетелство за запазените културни традиции на народа ни.

Новата мисия на читалището е да бъде не само културно-просветен, но и информационен, а защо не и социален център, заявява заместник-министърът на културата Надежда Захариева на среща с читалищни дейци в Добрич на 19 март. Читалището трябва да разширява кръгозора на хората и да помогне да спрем този изкуствен поток към столицата.

Хората трябва да живеят добре и по родните си места, казва още тя.

2009

Правителството одобри проект на закон за изменение и допълнение на Закона за народните читалища, съобщават на 26 март от правителствената информационна служба.

Новите текстове дават право на читалищата да развиват и допълнителна стопанска дейност, свързана с предмета на основната им дейност. Приходите от нея ще бъдат използвани за определените в устава им цели. Ограниченията са свързани със забрана за предоставяне на собствено или ползвано от читалищата имущество за хазартни и нощни заведения, за дейност на нерегистрирани религиозни общности, за постоянно ползване от политически партии и организации. С оглед избягването на конфликт на интереси право да ползват имуществото няма да имат също председателят, секретарят, членовете на настоятелството и на поверителната комисия, както и техните семейства.

С останалите предложения се прецизира уредбата, касаеща читалищните сдружения: учредяване, подлежащи на вписване обстоятелства в регистрите на съда и в регистъра, който се води към министъра на културата, загачи и т. н. Прецизирани са правомощията на ръковод-

ните органи на читалищата. Предвидени са и текстове, целящи подобряване начина на отчитането на средствата, предоставени на читалищата от държавния и от общинските бюджети, както по отношение на разходването им, така и по отношение на изпълнението на предвидените задачи.

Министърът на културата Стефан Данаилов ще помага на читалищата и като гражданин. Той казва това на 11 май, след като получава Голямата годишна награда на Съюза на народните читалища на името на проф. Иван Шишманов.

„Четири години работихме много добре, наистина се почувства някакво раздвижване. Бяха възстановени над 350 читалища, увеличиха се значително субсидиите. Читалищата могат да кандидатстват за средства с проекти – за събори, чествания и т.н.“, казва министър Данаилов пред репортери след церемонията.

„Читалищата не са отживелица. Работят много активно и най-много награди за тях съм подписал“, казва Стефан Данаилов в отговор на репортерски въпрос.

Голямата награда „Проф. Иван Шишманов“ – статуетка и грамота, е присъдена на министър Стефан Данаилов за изключителните му заслуги за развитието на читалищното дело в България. Отличието му е връчено от председателя на Съ-

юза на народните читалища проф. Стоян Денчев. Церемонията – в деня на църковния празник на светите братя Кирил и Методий, е пред техния паметник пред Народната библиотека.

Наградата се връчва за четвърти път. Предишните ѝ носители са президентът Желю Желев, омбудсманът Гиньо Ганев и премиерът Димитър Попов.

Генералният директор на НДК Христо Друмев е обявен за почетен член на Съюза на народните читалища и получава почетния знак на организацията. Той казва, че приема наградата от името на „най-голямото читалище“ – НДК, и се надява то още дълго да служи на българската просвета и култура.

В бюджета за 2010 г. Министерството на културата иска повече средства, за да може да подпомага и дейността на читалищата, а тяхната работата трябва да стане по-ефективна. Това посочва министърът на културата Вежди Рашидов на 6 октомври на среща в министерството с Управителния съвет на Съюза на народните читалища, съобщава пресцентърът на ведомството. На срещата присъства и заместник-министърът на културата Димитър Дерелиев. На разговора са обсъдени основните приоритети в съвместната работа на МК и съюза. Българските читалища

трябва да се модернизират, да заработят активно за популяризирането на българска култура и да си върнат нишата на уникални духовни средища, като станат привлекателни и за младите хора и децата, казва министър Рашидов. Председателят на УС на Съюза на народните читалища проф. Стоян Денчев и членовете на ръководството са посочили необходимостта от усъвършенстване на правнонормативната база за работата на читалищата и читалищните библиотеки, за собствеността и състоянието на сградния им фонд и механизма на взаимодействие с общините.

Регионална библиотека „Михалаки Георгиев“ и 14 читалищни библиотеки от Област Видин са препоръчани за първата фаза на програма „Глоб@лни библиотеки – България“, съобщава на 5 ноември Дора Дончева, директор на видинската библиотека. Те ще се считат за включени в програмата след подписване на Споразумение за сътрудничество.

В Министерство на културата е обявен основният списък на библиотеките, които са предложени за включване в първата фаза (етап 2009) на програма „Глоб@лни библиотеки – България“. Списъкът съдържа 455 обществени библиотеки от 234 общини на страната. Програмата цели да насърчи модернизиранието

София, 11 май 2009 г. Председателят на Съюза на народните читалища проф. Стоян Денчев на тържествена церемония връчва отличия на изявени културни дейци и общественици. На събитието присъства и министърът на културата Стефан Данаилов. Снимка: Владимир Шоков, БТА

на библиотеките в цялата страна, за да подпомогне приобщаването на българските граждани към глобалното информационно общество. Библиотеките, включени в програмата, ще получат достъп до интернет, компютърно оборудване и периферна техника за ползване от посетители и обучение за своите служители, обслужващи посетителите. Така се очаква библиотеките да разширят обхвата на предлаганите услуги, да станат по-привлекателни за хората и да играят по-значима роля в развитието на местните общности.

Библиотеката към читалището в Белоградчик е включена в програмата на ООН

„Българските библиотеки – място за информация и комуникация за всеки“, съобщават през декември от ръководството на читалището. По програмата библиотеката ще получи като дарение четири компютъра.

В изградения интернет център към библиотеката хората ще ползват интернет услуги и ще могат да влизат в глобалната библиотечна мрежа.

Предстои подписването на споразумение за включване в програмата между община Белоградчик и Министерството на културата до 20 януари 2010 година, съобщава кметът на Белоградчик Емил Цанков.

2010

На 6 май г-жаз формацията „Роял дикси бенд“ при великотърновското читалище „Надежда“ гостува в Българския културен институт „Дом Витгенщайн“ във Виена с концертна програма за Гергьовден. Репертоар, съставен предимно от български композиции, е включен в програмата на търновските музиканти пред нашите сънародници в австрийската столица, до 9 май те ще имат и участия в местни г-жаз клубове.

Съюзът на народните читалища организира конгрес, на който присъстват делегати, представляващи повече от половината от регистрираните народни читалища, предвиждат гласуването на второ четене промени в Закона за народните читалища, посочва новина от 9 юни. Досега изискването беше за не по-малко от две трети от читалищата. Парламентът прие срокът за свикване на конгрес от съществуващия управителен орган на съюза, след влизането в сила на измененията, да бъде една година. В случай че той не се спази, форумът се свиква от министъра на културата в тримесечен срок. В двегодишен срок от влизането в сила на този закон регистрираните читалища и читалищни сдружения при-

веждат уставите си в съответствие с изискванията му.

Президентът Георги Първанов ще посети в петък Община Тунджа, съобщават на 27 октомври от прессекретариата на държавния глава. Държавният глава ще участва в честването на 100-годишния юбилей на Народно читалище „Просвета 1910“ в село Тенево и откриването на реконструираната сграда на читалището.

2011

Министърът на културата Вежди Рашидов ще награди с

почетни грамоти и с наградата на Министерството на културата „Златен век“ три народни читалища, учредители на Съюза на народните читалища (СНЧ) – „Зора-1860“, Сливен, „Виделина-1862“, Пазарджик, и „Развитие-1870“, Севлиево. Церемонията е планирана за 3 февруари. Тогава министър Рашидов разговаря и с ръководството на СНЧ – поводът е предстоящото честване на стогодишния юбилей на съюза, едно от най-значимите обществени събития през 2011 година в България по думите на Рашидов. На срещата той казва, че разчита на сътрудничеството на Съюза на народните читалища за подготовката

Село Тенево, 29 октомври 2010 г. Президентът Георги Първанов участва в честването на 100-годишния юбилей на Народно читалище „Просвета-1910“ и откриването на реконструираната му сграда. Снимка: Величко Димитров, БТА

на промените в Закона за читалищата.

„И досега партньорството ни е добро, важно е да направим работни групи, за да решаваме конкретните проблеми“, казва министър Рашидов.

„Читалищата са уникална българска традиция, важно е отново да ги направим културни центрове, своеобразен народен парламент и особено да ги модернизираме, за да са привлекателни и за младите хора“, казва той.

Министърът на културата Вежди Рашидов награждава най-старото българско читалище – „Еленка и Кирил Д. Аврамови-1856“ в Свищов, със „Златен век“ – най-високото отличие на Министерството на културата. Отличието ще бъде връчено от заместник-министър Митко Тодоров на 24 февруари на празничния концерт в Свищов по повод на 155-годишния юбилей от основаването на читалището, съобщават от пресцентъра на министерството.

Митко Тодоров ще приветства гостите на концерта с поздравителен адрес от името на министър Рашидов и ще награти от негово име читалището с плакет, грамота и „Златен век“ за изключителен принос към съхраняването и популяризирането на българската култура. Заместник-министърът ще връчи и дарение от минис-

терството – нови книги за попълване на библиотечния фонд на читалището.

Американският посланик у нас Джеймс Уорлик връчва грамота на Илиана Петрова, секретар на читалище „Развитие“ в търговищкото село Стража. Отличието е за присъдената специална награда в направление „Изобразително изкуство“ на националния конкурс „Мечтите на една гора“, съобщава Петрова на 7 април.

Читалището участва в станалия тази година национален конкурс с рисунки на 14 деца от първи до осми клас. Те работят към клуба „Млад творец“ под ръководството на секретаря на културната институция. „Приемаме наградата със задоволство. Тя е признание за възможностите на нашите деца и е стимул за бъдещи творчески изяви“, казва Петрова.

София, 3 февруари 2011 г. Министърът на културата Вежди Рашидов отличава с почетни грамоти и с наградата на Министерството на културата „Златен век“ три читалища – учредители на Съюза на народните читалища. Снимка: Петър Кръстев, БТА

На 100-годишнината на Съюза на народните читалища в България е посветен новият, 34-ти брой на Кирило-Методиевския вестник „За буквите – О писменех“, издаван от Университета по библиотекознание и информационни технологии. Вестникът по традиция ще излезе на 11 май, съобщават на БТА от екипа.

Учредяването на съюза през април 1911 година е представено с информация от списание „Читалище“, реч на неговия първи председател проф. Иван Шишманов в Народното събрание, имената на всички председатели на читалищния съюз, автограф на цар Борис III, избран през 1936 година за почетен председател. Сегашият председател на съюза проф. Стоян Денчев разказва за неговото днешно и бъдещо битие.

На 10 юни президентът Георги Първанов и кметът на Община Попово Людмил Веселинов прерязват лентата и откриват обновената сграда на Народното читалище „Св. св. Кирил и Методий“ в града. „Тук съм, защото винаги съм осъзнавал изключителната роля на читалищата в националното развитие на българите“, казва в обръщението си към множеството президентът Първанов.

Министерският съвет одобри Закон за изменение и допълнение на Закона за народните читалища, съобщава в края на септември пресслужбата на кабинета.

С предложените със законопроекта изменения и допълнения правителството цели да се регламентират функциите на министъра на културата и на органите на местното самоуправление.

С измененията в чл. 3 са преразгледани основните дейности на читалището, като същевременно се цели съответствие с разпоредбите на Закона за обществените библиотеки и Закона за културното наследство.

2012

Две известни дами с габровски корени – президентът на Бразилия Дилма Русеф и създателката на първата „Хлебна къща“ в България Надежда Савова, се срещат на 30 януари в град Камасари на бразилския щат Баия, съобщава за

БТА младата българка.

Надежда Савова, която е председател на Международния съвет на самодейните средища – мрежа от културни центрове в над 50 страни по света, пристига в Бразилия като участник в световния конгрес по екология в град Салвадор. Необичайният повод за срещата е плакат, забелязан от 2-жа Русеф в тълпата. На него Надежда е написала „Поздрав от града на вашия баща“.

Надежда Савова разказва на Дилма Русеф за инициативата си да покани представители на бразилските читалища, наречени „точки на културата“, на специална конференция в Хърватия през септември тази година. Там ще бъдат представени и българските читалища като модел за социално развитие чрез изкуство. Двете габровки обсъждат идеята мрежата от български читалища да се свърже с бразилските „точки на културата“ чрез културен обмен и сътрудничество.

Ячо Хлебаров – член на настоятелството на читалище „Съгласие-1869“ в Плевен, купил със собствени средства първата киномашина в града. Фактът е съобщен на 8 март от секретаря на читалището Маргарита Лазарова.

Тя открива фотоизложба, посветена на 125 години от рождението на известния в миналото културен деятел.

Хлебаров не само купил киномашината с лични пари, но веднага я подарил на читалището, а спечелените от прожекциите средства използвали за обогатяване на читалищната библиотека, допълва Лазарова. И днес книгохранилището е едно от най-богатите у нас, а сбирката от редки и старопечатни книги е с голяма историческа и документална стойност, посочва тя.

Народното читалище „Съгласие-1862“ ще бъде удостоено с „Наградата на Ямбол“ по време на празника на града 4 юни – Свети Дух, съобщава през май кметът на общината Георги Славов.

Читалището е най-старата културна институция в града, основано е преди 150 години от ямболския възрожденец и учител Ради Иванов Колесов. Всички днешни културни институти в Ямбол са произлезли от читалището, което продължава своята будителска роля за духовното израстване на гражданите, се посочва в мотивите за взетото от общинския съвет решение.

На 1 ноември министърът на културата Вежди Рашидов връчва наградата „Златен век“ на председателя на Съюза на народните читалища Николай Дойнов. Най-високото отличие на Министер-

ството на културата се присъжда на Дойнов за големия му принос в развитието и популяризирането на българската култура.

Ако българският народ е оцелял, това е благодарение на културата и духа си. В този смисъл читалищата и днес продължават да стоят в основата на тази културна пирамида, заявява министър Рашидов на награждаването. Той отбелязва, че след тригодишни усилия е постигнато увеличение на заплатите в сектора.

Не се е случвало скоро министър на културата да награди читалища, коментира Николай Дойнов и изтъква, че през последните три години нито едно не е затворило врати. Виждам светлина

в тунела не само защото ще има увеличаване на средствата, а защото дейността на читалищата се обогатява. Те знаят, че трябва да направят своята вътрешна реформа, казва Дойнов.

Министър Рашидов отбелязва още, че трябва да се работи и за осъвременяване на читалищата, да станат модерни и привлекателни за младите хора.

На 23 и 24 ноември представителният китаро-мандолинен оркестър „Пирински звуци“ към Народно читалище „Никола Й. Вапцаров-1866“ в Благоевград ще отбележи 80-годишнината от своето основаване, съобщават

по-рано през месеца от читалището.

Началото е поставено в далечната 1932 година на миналия век, когато в сладкарница „Кокиче“ в тогавашния град Горна Джумая се събират няколко ентусиазирани любители на музиката с перо – мандолинисти и китаристи, и създават група, която наричат „Карбонари“, припомня секретарят на читалището Марияна Анастасова. Те свирят за удоволствие към Възгържателното дружество в града и едва ли са предполагали, че слагат началото на един 80-годишен творчески път, изпълнен с много любов към струнната музика и с участия на големи музикални сцени в България и по света.

Китаро-мандолинният оркестър „Пирински звуци“ е лауреат на фестивали на художествената самодейност и е носител на званието „Представителен“. През 1982 година по случай своя 50-годишен юбилей е награден с орден „Св. св. Кирил и Методий“ – най-високото държавно отличие в областта на културата. Носител е на първа награда и на златен медал от XI световен музикален конкурс на струнните оркестри през 1989 година в Керкраге (Холандия), е записано още в творческата му биография.

2013

Награди за принос към народното читалищно дело, подкрепя на културата и духовния живот и по повод 135

години от Освобождението на България получават на 7 март кметът на Кюстендил Петър Паунов и председателят на ОбС в града Иван Андонов. Наградите връчва председателят на Съюза на народните читалища в България Николай Дойнов.

Наградите се връчват за първи път и само в Кюстендил, посочва Дойнов. Той допълва, че отличията са по повод превръщането на Кюстендил във фестивален център, даващ възможност за изява на различните видове изкуства и подпомагащ българската култура.

Музикалното училище в град Ниш, Сърбия, и Кюстендилското читалище „Братство“ ще осъществят общ проект по мотото „Красотите на Балканите – историческо и културно наследство“ в рамките на една година. Това съобщава на 9 март председателят на читалището в Кюстендил Иван Андонов.

Проектът е на стойност 92 596 евро и по него ще бъдат създадени балкански младежки симфоничен оркестър, младежки фолклорен ансамбъл, онлайн музикална библиотека.

Предвидени са и изложби на млади художници от Кюстендил и Ниш, чието съвременно изкуство ще бъде популяризирано в двата града. В проекта е заложено и организирането на туристическа борса и заснемането на филм

за културното и историческото наследство в двата региона.

Музикалното училище и читалището вече имат един успешен проект, осъществен през миналата година – създаването на Музикалната академия „Музика без граници“.

2014

Плевен се подготвя да отбележи 60-годишнината на първата читалищна балетна школа у нас – в читалище „Съгласие-1869“, съобщават от културния институт. На 20 януари започват репетиции на юбилейната постановка „Приказка за грамофона“.

Балетната школа в Плевен е създадена през 1954 година от известния български балетмайстор Александър Манолов и е считана за най-старата читалищна школа за балет у нас. За изминалите години в нея са се обучавали на танцово изкуство над 6 хиляди деца, предимно момичета. Нейни възпитаници са лауреати и носители на медали от конкурси и международни фестивали, някои са станали професионални танцьори и постановчици. Школата и Плевенската филхармония периодично имат съвместни балетни спектакли, с които обогатяват културния афиш на Плевен.

Българските читалища са самобитно огнище на духовност и родолюбие и са част

от европейската културна политика, казва вицепрезидентът Маргарита Попова, която приветства делегатите на 33-тия конгрес на Съюза на народните читалища на 11 май, съобщават от прессекретариата на държавния глава.

В Деня на светите равноапостоли Кирил и Методий Маргарита Попова нарича читалищата „люлка на българското самосъзнание“. „Със силата на националната памет и на духа присъстваме в Европа и в света, а силата на нациите и на народите се измерва преди всичко с духа и с националното самосъзнание“, заявява вицепрезидентът пред форума. Попова припомня, че редом с училището и църквата читалищата са едно от трите самородни огнища на българското общество от епохата на Възраждането.

Конгреса на Съюза на народните читалища е уважен от министъра на културата Петър Стоянович, ръководителя на Представителството на ЕК у нас Огнян Златев, както и от президента на Европейската мрежа на културните центрове (ENCC) Габриеле Гербазис.

Добруджанска тройка – гайда, хармоника (старинен инструмент, подобен на акордеон) и добруджанска гъдулка, с групов носител фолклорно трио към читалище „Йордан Йовков- 1870“ – Добрич, е един

София, 1 ноември 2012 г. Министърът на културата Вежди Рашидов връчва наградата „Златен век“ на председателя на Съюза на народните читалища Николай Дойнов. Най-високото отличие на Министерството на културата се присъжда на Дойнов за големия му принос в развитието и популяризирането на българската култура.
Снимка: Христо Касабов, БТА

София, 11 май 2014 г. Вицепрезидентът Маргарита Попова приветства участниците в 33-тия конгрес на Съюза на народните читалища.
Снимка: Асен Тонев, БТА

от новите пет елемента в Националната представителна листа на нематериалното културно наследство. Новите съкровища в листата са представени на 24 юни от министъра на културата Петър Стоянович на церемония в галерия „Средец“ на Министерството на културата. Стоянович връчва на носителите им отличието „Златен век“ печат на Симеон Велики.

На „въздушен“ стан се изработват коланите, тъкани „на кори“ – навремето от дърво, а сега заместени с картончета, защото занаятът не е предаван от баби и прабаби, а е възстановен от етнографи и фолклористи, обяснява пред репортери майсторката Софка Димитрова, представена от читалище „Пробуда-1958“ – Шумен.

Останалите три нови елемента в листата са „Лазаруване в село Старо село“,

представен от читалище „Възраждане-1940“ в селото, Община Тутракан, Област Силистра, „Хъдрелез – алиански карнавални игри от село Бисерци“, читалище „Стефан Караджа-1928“ в селото в Община Кубрат, Област Разград, и „Дервишов ден в Лесичово“ – читалище „Отец Паусий- 1890“ в селото в едноименната община в Област Пазарджик.

„Така в листата вече са 20 елемента – по пет са вписвани в кампаниите на регионално и национално ниво, и през 2008, 2010 и 2012 година“, казва Венцислав Велев от Министерството на културата. Той отбелязва, че неслучайно церемонията е на Енбовден – празникът е обявен за Ден на нематериалното културно наследство на България.

Кметът на Търговище Крассимир Мирев получава Почетния знак на Съюза на народните читалища за принос към читалищното дело. Поводът за връчването на приза е отбелязването на 150 години от създаването на Обединеното народно читалище „Напредък-1864“ в областния град.

На тържествен концерт за честване на юбилея в навечерието на Деня на народните будители Мирев получава приза от председателя на читалищното настоятелство Димитър Алексиев. Кметът благодари и казва, че „търговищкото читалище е тази светла дия, която прави днешния облик на Търговище“.

В категориите „Активна читалищна дейност“ и „Високи творчески постижения“ през годините са отличени 14 читалищни деятели, сред които председателят на настоятелството Димитър Алексиев, секретарят на културната институция Галина Кръстева и други заслужили търговищенци. Те получават своите грамоти от заместник-кмета по културата Диян Дечев.

Най-успешните читалища за годината в общината ще бъдат отличени в Търговище. Официалната церемония се провежда за втора поредна година, съобщават на 27 ноември организаторите от Община Търговище и народните читалища в региона.

Идеята на връчването на

годишните награди е да се популяризира дейността на читалищата като културен и просветен център, да се отдаде уважение към полаганите от тях усилия за духовно пробуждане и разнообразяване живота на хората в малките населени места, съобщава Янета Димитрова, експерт в отдел „Читалища“ към администрацията.

Номинирани са 28 читалища от развиващите дейност общо 38 в Търговищка община. Номинациите са разпределени в седем различни категории читалищна дейност. Определена е и годишна награда за творчески постижения през 2014 година. На церемонията за първа година ще бъдат връчени допълнителни награди, осигурени от местния бизнес.

За първи път ще прозвучи и Химнът на читалищата. Той е определен чрез конкурс, в който се включиха автори на текстове и музика от цялата страна. Специална комисия е отличила най-запомнящия се и завладяващ текст, отговарящ на изискването да представя читалищната институция като хранителница за българския дух и ценности. Авторът на химна ще получи специален приз и ще впише името си в историята на Търговище. За творбите, класирани на първите три места, организаторите са осигурили парични награди.

Церемонията ще бъде на 28 ноември в Драматичния театър в областния град.

2015

Банка за вицове открива Народното читалище „Стефан Караджа-1943“ в силистренското село Средище по случай 1 април. Според секретаря на читалището Снежана Атанасова банката предлага „усмивки на доверие и хумор на кредит“. В банката ще се събират представени от жителите на селото вицове, автентични смешни случки. Със събраните материали в края на април читалището ще издаде брошура.

На 29 май Община Сливен подписва договор за партньорство със Съюза на народните читалища, съобщават от пресцентъра на общинската администрация.

Подписи под документа полагат кметът Кольо Милев и Николай Дойнов, председател на Съюза на народните читалища. Инициативата е част от празничните прояви, свързани с отбелязването на 25-ата годишнина от възстановяването на Съюза на народните читалища. По този повод в Сливен се провежда и Национален форум „Читалища в развитие“. Негов домакин е едно от най-старите читалища в страната – сливенското народно читалище „Зора“, откърдето през 1910 година се заражда идеята за национална организация на читалищата в България. Участниците обсъждат развитието на българските читалища в 25-годишния преход на страната.

Празничната програма завършва с тържествен концерт на Смесен хор „Добри Чинтулов“ при читалище „Зора-1860“. Съюзът на народните читалища е удостоен и с почетен знак на президента на Република България.

Народно читалище „Бъдеще сега-2006“ е лауреат на Гражданската награда на ЕП за 2015 година, съобщават от Информационното бюро на ЕП в България, цитирано от БТА на 4 юни.

Наградата, която се присъжда всяка година, ще бъде връчена на читалището за принос към по-добро взаимно разбирателство, както и по-тясната интеграция в областта на културата и образованието. Народното читалище „Бъдеще сега“ в село Гудевица в Родопите, Област Смолян, обединява екип от професионалисти в сферата на неформалното образование.

През септември Наградата за европейски гражданин на ЕП за 2015 година ще бъде връчена на Народното читалище „Бъдеще сега-2006“ на официална церемония в София, организирана от Информационното бюро на Европейския парламент. Общо 47-те лауреати от 28-те държави-членки ще участват и в общеевропейската церемония в Брюксел на 14-15 октомври.

Президентът Росен Плевнелиев поздравява всички българи по случай 1 март. Пожеланията за Първа пролет са отправени по време на среща с представителите на Съюза на народните читалища в България по повод отбелязването на 160-годишния юбилей на общонародното дело у нас, чийто патрон е държавният глава, съобщават от прессекретариата на президента.

„Чрез вас пожелавам на българите здраве и много радост през цялата година. Нека все по-често да посещават читалищата, които са храмовете на българската духовност и традиции. Честита Баба Марта! Радвам се, че сме заедно на този наш празник“, казва президентът Плевнелиев.

Държавният глава посочва, че българските читалища са уникални със своята духовна и хуманна мисия, която трябва да бъде подкрепяна и съхранявана. „Българският народ трябва да е отворен към света, но и да помни нашата история. Благодаря ви, че като духовни центрове съхранявате и развивате богатите ни традиции“, казва президентът Плевнелиев. Той изтъква, че читалищата са пазители на мъдростта на народа, на заветите, оставени от предците ни.

Президентът и представителите на читалищата обсъждат програмата за честванията на 160-годишния юбилей на общонародно-

то дело у нас, който ще бъде отбелязан със събития в цялата страна през тази година. Дискутирани са актуалното състояние и проблемите на читалищната дейност. Като израз на благодарност към българската държава за помощта ѝ при съхраняването и развитието на читалищното дело държавният глава получава икона на св. Иван Рилски – закрилник на България, както и Кристалния символ, който ще е емблемата на юбилея.

* * *

Министърът на културата Вежди Рашидов ще участва в тържественото заседание на Националния комитет за отбелязването на „160 години общонародно читалищно дело“. Събитието е на 12 април в аулата на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, съобщава пресцентърът на министерството.

Планирано е на събитието да бъде представена официалната програма за честванията на „160 години общонародно читалищно дело“. Вежди Рашидов – като председател на Националния комитет на честването, ще приветства участниците и гостите в началото на заседанието.

* * *

Кметът на Павликени инж. Емануил Манолов е получил почетния знак на Съюза на българските читалища, съоб-

щават от общинската администрация на 10 май. Наградата му е връчена от председателя на организацията Николай Дойнов по повод 160-годишния юбилей на общонародното читалищно дело и за изключителната подкрепа за читалищната дейност, която Община Павликени оказва при дофинансирането на дейността на читалищата. От общината припомнят, че за новия програмен период са подготвени проекти за ремонт на читалищата в град Павликени и селата Караеу-сен, Долна Липница и Неган.

* * *

Областният управител на Разград Манол Кившанов и кметът Валентин Василев са удостоени с почетния знак „160 години общонародно читалищно дело“ на Съюза на народните читалища. Отличията са връчени от председателя на съюза Николай Дойнов по време на тържествения концерт, който се провежда през септември в залата на Общинския културен център.

Отличията се дават за оказваната подкрепа и добра съвместна работа през годините за съхраняване на народностните традиции в Област Разград и изграждането на новата визия на българското читалище.

Почетен знак за активна творческа дейност и грамота получава председателят на Общинския съвет Надежда Радославова и кметът на

Лозница Айхан Хашимов, а с медал за активна читалищна дейност е удостоена Даниела Петрова – ст. експерт от РЕКИЦ „Читалища“.

* * *

На 21 октомври председателят на Съюза на народните читалища Николай Дойнов и председателят на Общинския съвет в Плевен Мартин Митев откриват бюст-паметник на поета Никола Ракитин. Той е издигнат от бял мрамор пред читалището, което носи името на Ракитин, след дарителска акция за възстановяване на монумента. От читалище „Ракитин“ припомнят, че предишният паметник е бил гръзко откраднат през април.

След тържеството Мартин Митев е удостоен с Почетен знак и грамота на СНЧ за активната подкрепа от общината на читалищната идея и по повод 160 години общонародно читалищно дело.

* * *

Три читалища от Община Стара Загора – „Родина-1860“ и „Св. Климент Охридски-1858“, Стара Загора, и „Развитие-1878“, село Дълбоки, са отличени с грамоти за творчески постижения от Министерството на културата. Това съобщават от пресцентъра на общината на 26 октомври. Грамотите са изпратени по повод 160-ата годишнина от създаването на

София, 1 март 2016 г. Президентът Росен Плевнелиев на среща с представители на Съюза на народните читалища в България по повод отбелязването на 160-годишния юбилей на общонародното дело у нас, чийто патрон е държавният глава. Снимка: Валентин Николов, БТА

първото българско читалище. Националната инициатива „160 години общонародно читалищно дело в България“ ще бъде отбелязана от Община Стара Загора с веществено-документална изложба и празничен концерт с участието на изявени певчески и танцови читалищни формации на 29 октомври, в навечерието на Деня на народните будители.

2017

Пътуващото читалище „Бащино огнище“ ще гостува в Ловеч на 2 март, съобщават от общинската администрация. Експозицията е за втори път в люляковия град, но тази година е обновена. Пътуващото читалище ще бъде разположено пред катедралния храм „Св. св. Кирил и Методий“. Експозицията, която е подредена в автобус, е част от програмата на Об-

* * *

щина Ловеч за Трети март. В нея е показан периодът на Руско-турската освободителна война. По предварителна информация ще има и изложба на фотографа Асен Великов, който представя портрети на българи в народни носии. Привечер е предвидена и прожекция на филм, допълват от администрацията.

Създатели на читалището са телевизионният водещ Ивайло Шопски и неговите приятели.

Национален фолклорен събор „Читалището – храм на българския дух“ ще се проведе за 18-и пореден път в димитровградското село Крепост идната събота и неделя, съобщава пресслужбата на Община Димитровград на 18 май.

След откриването му в двора на училище „Христо Ботев“ програмата ще започне с концерт на представителния

хор към местното читалище „Селска пробуда-1927“ и ще продължи с конкурсната програма за самодейни колективи. От 19,30 часа също е предвиден концерт на оркестър „Южни ритми“ с участието на Тодор и Донка Кожухарови.

Преди продължението на конкурса в неделния ден с водосвет ще бъде открито паното „Свобода или смърт“ на сградата на училището. Живописната творба е поредно дарение за селото от художника Христо Панев. Програмата ще завърши с награждаване на отличилите се участници и с концерт на фолклорния клуб „Багреница“ от читалището.

Вярвам, че читалищното дело е национален приоритет и вие имате изключително отговорна мисия – просветителска, и да продължавате да работите в дух на родолюбие, в дух на патриотизъм и отвореност към света, казва президентът Румен Радев в поздравлението си към участниците в 34-ия конгрес на Съюза на народните читалища на 20 май. Той благодари на читалищните работници, че продължават да поддържат духа на националната идентичност и на прогреса. Имате моята съпричастност и подкрепа в тези ваши благородни усилия, допълва Радев.

Преди повече от 160 г. с възрожденски ентузиазъм нашите деди решават да работят за духовното изви-

София, 20 май 2017 г. Държавният глава Румен Радев и Николай Дойнов на 34-тия конгрес на Съюза на народните читалища в театър „Сълза и смях“. Снимка: Минко Чернев, БТА

сяване на българския народ и създават тази уникална, самобитна, изконно българска културно-просветна институция – българското читалище, посочва държавният глава. От своите първи стъпки читалищното дело е изминало огромен път. То изиграва ключова роля за формирането на нашата нация и е един от стълбовете на българския дух и на нашето национално самосъзнание, казва Радев.

През ноември парламентът приема на първо четене промени в Закона за народните читалища и в Закона за обществените библиотеки.

В доклада на Комисията по културата и медиите се посочва, че целта на промените в Закона за народните читалища е създаването на законово правомощие за издаване на подзаконов нормативен акт,

с който да се уреди редът за вписване в публичния регистър на народните читалища и читалищните сдружения. Предвижда се изискванията към читалищата и читалищните сдружения да бъдат максимално облекчени с оглед на възможностите за служебно събиране на информация от публичните регистри.

Целта на промените в Закона за обществените библиотеки е да се създаде законово правомощие за издаване на подзаконов нормативен акт, с който да се уреди редът за вписване в публичния регистър на обществените библиотеки. С наредба на министъра на културата се предвижда да бъде регламентиран редът за вписването им.

Два дни след вписването на мартеницата в Представителния списък на елементите

на нематериалното културно наследство на човечеството Междуправителственият комитет за опазване на нематериалното културно наследство е приел решение в Регистъра на добрите практики да бъде вписано и народното читалище. Така българската институция получава международно признание. Досието по номинацията е с основен автор г-р Силва Хачерян, съобщават от Министерството на културата, пише в новина от 8 декември.

2018

Съюзът на народните читалища започва кампания за възстановяване на кино-салоните в страната. Това съобщава на пресконференция в Благоевград на 14 март председателят на Върховния читалищен съвет на съюза Николай Дойнов. От началото на годината по тази инициатива се водят разговори с представители на Министерството на културата и Националния филмов център.

Село Долно Белево, 19 ноември 2017 г. Жителите на хасковското село със собствени сили и средства създават етнографска музейна сбирка в Народно читалище „Светлина-1929“ от носии, предмети на бита, инструменти за работа, тъкачен стан и дори мярка за вино, характерни за региона на Тракия и долното поречие на река Марица. Снимка: Ники Матанов, БТА

„Идеята е да възстановим киносалоните, които бяха затворени през 90-те години на миналия век след ликвидиране на „Кинефикация“, а това лиши хората от населените места от достъпа до кино. Необходима е нова регулация, нова техника. Идеята е, че едно ново кино може да акумулира допълнителни доходи за читалищата, но по-важен е културният ефект, който ще възпроизведе върху хората“, заявява Дойнов.

В Благоевград се провежда изнесено заседание на Върховния читалищен съвет на Съюза на народните читалища. Планирано е в рамките на форума да има практически семинар на тема „Стратегическо планиране на читалищната дейност. Актуални правни проблеми“.

На 19 май кметът на Хасково Добри Беливанов открива паметна плоча на загинали за родината членове на читалище „Заря-1858“ от 1915 до 1919 година, съобщава пресслужбата на общината. Монументът е изработен по повод 160 години от създаването на читалището.

В словото си на тържествения концерт кметът заявява, че чувства този празник като личен, защото самият той е бил осем години председател на читалищното настоятелство.

Кюстендилското читалище „Братство“ е получило грамота от Министерството на културата за принос в опазването и популяризирането на нематериалното културно наследство и Европейската година на културното наследство. Това съобщава на 18 юни председателят на читалището Иван Андонов.

Отличаването се случва на церемония за отбелязване на десетата годишнина от въвеждането на Националната система „Живи човешки съкровища – България“. По време на церемонията са отличени музеите и читалищата с вписан елемент в Националната представителна листа на нематериалното културно наследство.

Новината от деня припомня, че националната система

Плевен, 17 април 2018 г. Премиерата на балета „Ледената кралица“ – продукция на първата в България читалищна балетна школа, създадена в читалище „Съгласие-1869“ в Плевен преди 64 години.
Снимка: Малин Решовски, БТА

„Живи човешки съкровища – България“ е въведена през 2008 година и нейното попълване през изминалите пет издания се осъществява с активното участие на местните общности, подкрепени от музеите и читалищата в страната. Националната система цели съхраняване на знанията и уменията за културно изразяване, които имат важно културно, историческо и художествено значение за България, и тяхното предаване на следващите поколения.

2019

Фолклорният ансамбъл „Бизонез“ се завърна с лауреатско звание от международен фестивал на детското творчество в Подолск, Русия, съобщават от пресцентъра на Община Каварна на 23 април. В четвъртото издание на

форума в града – побратим на Каварна, са участвали близо 2500 млади таланти.

Представителният ансамбъл „Бизонез“ при читалище „Съгласие-1890“ в Каварна, който има дълголетна творческа история, завладява публиката с танци от Добруджа, Тракия, Шоплука и други етнографски области в България. Младите танцьори са получавали признание и на международни фестивали в Гелеен, Холандия, в Кортоната и в Агридженто, Италия, в Егер, Унгария, и на други европейски сцени, посочват от читалището.

Ще бъде постигнато балансирано решение относно законите промени, засягащи читалищата. Това заявява на 23 май в Сливен министърът на културата Боил Банов, помолен за

коментар относно готвените промени, които предвиждат регистрацията на читалищата като търговски дружества.

През следващата седмица ще бъде иницирана среща в Министерството на културата, на която ще бъдат поканени читалищни дейци, представители на културното и финансовото министерства. Ще бъде търсено единно становище на базата на логиката, посочва министърът.

Над 40 дейци и институции бяха отличени за приноса им към развитието и популяризирането на българската култура. Церемонията се състои на 5 ноември в Министерството на културата, а призове са връчени от министър Боил Банов. „Тази година отличихме много читалищни дейци, преводачи, библиотекарки, хора, които са важни за духа на нацията – казва Банов. – За мен е голяма чест да връча тези награди по повод Деня на народните будители и да поощрим съвременните будители – те са хората, които ни водят напред.“

Председателят на Съюза на народните читалища Николай Дойнов благодари специално на министъра на културата за осигурените тази година 2 милиона лева за книги за българските читалища.

2020

На 1 март паметна плоча по случай 150-годишнината

на читалището в Свиленград е открита от кмета арх. Анастас Карчев и председателя на читалищното настоятелство Васил Василев. Тя е осветена от архиепископския наместник отец Константин. Мраморният знак е изработен и дарен на читалището от свиленградчанина Христо Карамфилов.

Паметната плоча е разположена на фасадата на „Червеното училище“. Там на 1 март 1870 година от местни първенци и учители е създадено първото читалище в Свиленград и региона и едно от първите в България.

Примата на българската естрада Лили Иванова гари книги на библиотеката при Народно читалище „Св. св. Кирил и Методий“ в родния си град Кубрат, съобщават от общинската администрация на 1 ноември.

Исперих, 12 октомври 2019 г. По повод Деня на българската община на сцената на читалище „Съзнание-1891“ в града богат концерт-спектакъл изнесе фолклорният ансамбъл „Тракия“ от град Пловдив.
Снимка: Мехмед Азиз, БТА

Стоотици томове литература от личната колекция на примата на българската естрада са предоставени на културната институция със заръката читателите и нейните съграждани да се докоснат и да се запознаят с нови заглавия и тенденции в литературния свят.

Дарените издания са от различни отрасли на знанието – художествена, светска, справочна, модерна и друга литература.

Произведенията са доставени със съдействието на кмета на Кубрат Алкин Неби, който изказва благодарности към Лили Иванова, подчертавайки нейния безценен принос за общината през годините.

Ръководството на библиотеката също изказва своята признателност и благодарност за жеста на най-голямото име в българската поп музика.

Концерт под мотото „Заедно“ в подкрепа на медиците, които са на първа линия в борбата срещу Ковид-19, организира на 5 ноември Народно читалище „Родина-1860“. Това съобщават от пресцентъра на читалището. Програмата ще бъде представена в двора на Клиниката по инфекциозни болести в Стара Загора. В нея ще участват деца с поп изпълнения на Вокална студия „Усмивки“ и оперни бисери от Дуо Addict – Нели Петкова и Теодор Петков, оперни артисти, ръководители на новата Оперна студия в читалището.

2021

На 1 март Българската телеграфна агенция получава най-високото отличие на Съюза на народните читалища – специалната „Златна звезда“. Отличието е връчено на генералния директор на БТА Кирил Вълчев от председателя на Съюза на народните читалища Николай Дойнов.

„Връчваме специалната „Златна звезда“ на БТА за съпричастността ѝ за отстояването на висотите на българския дух и за забележителната 165-годишнина на читалищното дело“, обяснява Николай Дойнов при награждаването в Националния пресклуб на БТА.

За БТА е чест да получи „Златната звезда“ на Съюза на народните читалища, казва генералният директор на БТА Кирил Вълчев. Той припомня приетите преди дни промени от Народното

събрание в Закона за БТА, които предвиждат председателите на народните читалища да имат достъп за разпространяването на съобщенията за дейността им, като няма да плащат за тези съобщения. Има едногодишен срок, в който БТА ще трябва да направи технически промени, за да може да се поеме този очакван голям наплив от информация от народните читалища, обяснява Кирил Вълчев.

Той казва, че ще разчита на ръководството на народните читалища да помогнат за осигуряването на нещатен кореспондент във всяка българска община. Целта е да се осигури системна информация от всяко населено място, в което има народно читалище. Естественият съюзник на БТА са народните читалища, защото там работят писмовни хора, които са образувани и имат жив интерес към това, което се случва в тяхното населено място, казва генералният директор на БТА.

Трябва да намерим модела, по който през следващите години БТА и Съюзът на народните читалища да работят, за да може най-малко всяка седмица да има по едно съобщение от всяко населено място с народно читалище, обяснява Кирил Вълчев. Той отбелязва, че българите трябва да знаят какво се случва във всяко населено място не само на избори.

Сега народните читалища в страната са 3600, казва Николай Дойнов. „Това би означава-

ло 3600 съобщения седмично или 15 000 съобщения месечно от всички населени места на България, в които има народно читалище, за да се разказва какво се случва в това населено място“, казва генералният директор на БТА.

* * *

Българското читалище е уникално явление за света, когато в България нямаше още държава, когато беше още в робство и нямаше още институции, тя създаде най-важната духовна институция – българското читалище, казва президентът Румен Радев на тържественото отбелязване на 110 години от основаването на Съюза на народните читалища на 24 май.

От това читалище излезе искрата, която запали стремежа към просвещение, към осъзнаване и към стремеж за нашето свободно бъдеще, към независима и свободна България, отбелязва държавният глава. Той нарича хората, работещи в българските читалища, „възрожденци“, отбелязвайки, че те и днес продължават тази мисия.

* * *

Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ е удостоена с почетния знак „Златна звезда“ и грамота на Съюза на народните читалища, съобщават на 26 май от пресцентъра на висшето училище. Високото признание е за изключителен принос в съвре-

менния диалог за развитие на българската култура и читалищното дело, както и за ползотворното партньорство и обучението на читалищни дейци по икономика и мениджмънт.

Ректорът на академията проф. д-р Марияна Божинова получава отличието по време на тържествената церемония в София по повод 110-годишнината на Съюза на народните читалища. Гост на церемонията е и президентът Румен Радев, който награждава председателя на съюза д-р Николай Дойнов, който е и председател на Съвета на настоятелите на Свищовската академия.

* * *

На 23 юни БТА получава плакет за добро партньорство от Народното читалище „Бяла Анаста-2016“ в Ловеч по случай пет години от създаването на културната институция. Това става на празничен концерт на площада „Екзарх Йосиф Първи“ в люляковия град. Българската телеграфна агенция е медиен партньор на читалището.

В знак на благодарност за подкрепата и съвместната работа председателят на Народно читалище „Бяла Анаста“ Кристиан Костов връчва плакети и на други институции, партньори и спонсори.

* * *

Община Монтана е удостоена с най-високата награ-

да на Съюза на читалищата в България – „Златна звезда“, съобщава на 7 септември кметът Златко Живков. Наградата е връчена лично от председателя на Върховния съвет на Съюза на читалищата Николай Дойнов. Община Монтана е единствената българска община, получила това признание. То се присъжда за изключителен принос в отстояване височините на човешкия дух.

* * *

На 29 декември женската певческа група „Високо пеене“ при читалището в Сатовча е отличена за вписването в Представителния списък на ЮНЕСКО на елементите на нематериалното културно наследство на човечеството, съобщава за БТА областният управител на Благоевград Николай Шушков.

София, 1 март 2021 г. В националния пресклуб на БТА се провежда пресконференция на Съюза на народните читалища на тема „165 години общонародно читалищно дело и 110 години Съюз на народните читалища“. Председателят на СНЧ Николай Дойнов награждава БТА със Златна звезда. Тя е връчена на генералния директор на агенцията Кирил Вълчев. Снимка: Асен Тонев, БТА

Певците от Сатовча и Долен са получили грамоти от кмета на Община Сатовча Арбен Мименов, а областният управител е връчил на представителките на певческата група поздравителен адрес и почетния знак на областната администрация

2022

Приключи ремонтът на кино „Влайкова“, финансиран от Столична община. Това е най-старият действащ читалищен киносалон в България, уточняват от общината на 13 юни.

Образцово народно читалище „Антон Страшимиров-1926“, в което се помещава емблематичното за столицата кино „Влайкова“, посреща зимата с ремонтиран покрив и фасада. За проекта са отпуснати 50 000 лева през юни миналата година с решение на

Столичния общински съвет.

Новината от деня припомня, че като любителка на филмовото и театралното изкуство Мария Влайкова – съпруга на писателя и общественик Тодор Влайков, решава да построи в свой парцел сграда за „Кинематограф“. Строежът започва през 1925 година. Салонът е застроен на площ от 330 кв. м със сцената и четири малки гримьорни. Има капацитет за 300 души и е покрит с железобетонна плоча, за да може по-късно да се издигне и втори етаж за бъдещо квартално читалище.

На 26 ноември 1925 година Мария Влайкова съобщава желанието си да завещае на Министерството на народното просвещение новостроящия се салон за устройване на ученически „Кинематограф“, който след смъртта ѝ да се използва за културно-просветни цели.

* * *

В навечерието на Деня на народните будители – 1 ноември, вицепрезидентът Илияна Йотова е удостоена с почетното звание „Следовник на народните будители“ за 2022 година на Съюза на народните читалища. Отличието е за „изключителния принос на вицепрезидента в отстояване височините на българския дух и идеалите на народните будители“.

Духовността, културата и образованието са трите важни стълба за нашето общество, казва вицепрези-

гентът Йотова, след като получава отличието. Този, който не разбира колко е важно това, няма място нито в политиката, нито в управлението на държавата, добавя тя.

Йотова отбелязва уникалността на българското читалище като институция в нашето общество и важността от съхраняването му занаят. Читалището е онзи мост, който връща към традицията, но който и днес работи с децата за тяхното бъдеще. Читалището е онази светлина, която много ни е нужна, когато губим пътя пред себе си, онази светлинка, която в един отчужден свят, в свят, раздиран от противоречия и войни, ни връща към ценностите на нашето общество, посочва вицепрезидентът.

Президентът Румен Радев казва, че трябва да се работи

феноменът български читалища да бъде съхранен и развиван, да стъпваме на него, когато искаме да градим силна, модерна, европейска, просперираща България. Той пожелава на читалищните дейци, МОН, Министерството на културата все така да продължават заедно с президентската институция да работят за съхраняване на читалищата, на „тази искра на народна любов и надежда за идните поколения“.

Председателят на Съюза на народните читалища Николай Дойнов изтъква дейността и подкрепата на вицепрезидента Йотова за съхраняване и развитие на читалищата в страната. Илияна Йотова се отличава с ясен ум, висок художествен интелект и сърце от огън – само тогава може да излезеш пред читалищата и да ги гледаш в очите, защото всичко се забравя и никои

не помни тези, които основаха и продължават да защитават тази свещена българска кауза, казва Дойнов.

2023

Ректорът на Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ в Свищов проф. д-р Марияна Божинова става носител на званието „Следовник на народните будители“ на празничния 1 ноември – Ден на народните будители. Тържествена церемония по удостояването се провежда в Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ в София.

Престижното звание е учредено от Съюза на народните читалища и се връчва за 15-и пореден път на личности със значим принос в съвременната наука, култура, образование и духовенство.

На церемонията присъства министърът на културата Кръстю Кръстев. Сред отличените личности са още ректорът на Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“ проф. Димитър Димитров, почетният председател на Съюза на народните читалища проф. Стоян Денчев, журналистът Венелина Гочева, поетът Боян Ангелов, председател на Съюза на българските писатели, актьорът Любен Чаталов, както и звездата на естрадата и оперната музика Орлин Горанов.

Носители на званието „Следовник на народните будители“ до този момент са изявени духовни лица, учени, писатели, композитори и

учители. Сред тях са Негово Светейшество патриарх Неофит, вицепрезидентът Илияна Йотова, акад. Антон Дончев, Йорданка Фандъкова, поетите Георги Константинов, Евтим Евтимов, композиторите Митко Шерев, Тончо Русев, певците Васил Найденов, Валя Балканска и много други.

* * *

Министерството на културата одобри за финансиране втория етап на проекта за обновяване на читалище „Светлина-1861“ в град Шипка, съобщава през декември кметът на общината Галина Стоянова на официалния сайт на местната администрация.

Сградата е паметник на културата с регионално значение, а през 2022 година Община Казанлък успешно реализира първия етап на ремонта, с който е спряно рушенето на читалището и покривното пространство, напомнят от администрацията. Извършени са ред строителни дейности, включително укрепване на носещите 8 колони, вътрешни и външни стени, подмяна на стари греди под покривната конструкция и подмяна на покрива.

Читалището в Шипка е едно от първите в страната, разказва за БТА председателят му Татяна Косекова. Сградата е построена в периода 1917-1931 година изцяло с доброволния труд на местните жители и след дълга

дарителска кампания. Тя се издига на мястото, където през 1861 година местният родолюбец Христо Караджов прави първата читалня, напълно изпепелена по време на Освободителната война. В дарителската акция хората са участвали с пари и с продукти, имало е дарителски комитет. Жителите на Шипка са искали да построят читалищен дом и паметник на загиналите във войните за народно обединение, но тъй като не са събрани достатъчно средства, сградата е предназначена и за двете.

2024

Представители на читалищните дейатели в Бургаска област ще се съберат на семинар, за да обсъдят актуални теми от своята дейност, съобщават организаторите от Регионален експертно-консултативен информационен център „Читалища“. Той ще се проведе на 16 февруари в Културен център „Морско казино“ в Бургас.

Основен лектор ще е изпълнителният директор на Фондация „Народни читалища“ и бивш заместник-министър на културата с ресор „Читалища“ Юрий Вълковски. Модератори ще са Велислава Биволарова и Калина Кунева. На събитието се очаква да присъстват и представители на Община Бургас, които ще представят плановете за обновяване на десет бургаски читалища.

Акцент в семинара ще бъде

одобряването от Министерския съвет и внасянето в Народното събрание на законопроект за изменение и допълнение на Закона за народните читалища, както и създаване на национална програма за обновяване на сградния фонд, сценична механизация и техническо оборудване на читалища, което да върне ролята им на уникални средища за културни, образователни и други мероприятия.

* * *

Съюзът на народните читалища започва проект „Нови идеи, нови възможности“ през тази година. Това съобщава на 7 май председателят на организацията проф. д-р Николай Дойнов в националния пресклуб на БТА в София.

„Този проект има за цел да генерира нови идеи и те да се впишат в реалността, която предстои при евентуални бъдещи промени в закона. Новите идеи биха могли да доведат до нови стратегии за развитието на читалищното дело и оттам – за реализация на нови възможности, с които читалищата да акумулират и допълнителни ресурси в своята работа, защото ние сме наясно със състоянието на финансите в държавата“, казва проф. Дойнов.

По думите му представителите на читалищата добре разбират, че трябва да се борят за всеки член и за всяко присъствие на института в обществеността, тъй като

София, 31 октомври 2022 г. Вицепрезидентът Илияна Йотова е удостоена с почетното звание на Съюза на народните читалища „Следовник на народните будители“ на церемония на „Дондуков“ 2. Отличието е връчено от д-р Николай Дойнов, заслужил читалищен деятел. Снимка: Асен Тонев, БТА

конкуренцията на телевизията и интернет е огромна. „Оказахме се единственото топло място в един нетопъл свят, защото можеш да докоснеш човека до себе си, да докоснеш книгата и да бъдеш въведен в света на книгите – нещо, което правим с най-малките читатели на нашите библиотеки“, посочва проф. Дойнов.

Проф. Николай Дойнов разказва, че започва подготовката за 170-ата годишнина от началото на читалищното дело в България, която предстои да се отбележи след година и половина. Поради тази причина на своя извънреден конгрес в края на април от Съюза на народните читалища са взели решение за създаване на организационен комитет.

своята визия за българската култура, подкрепена с анализ на сектора и пътищата за преодоляване на трудностите. Културата е реална част от националната сигурност на една държава, казва той в своето експозе, продължило около един час.

Сред предложенията му е спешно осъвременяване и привеждане в електронен вид на Регистъра на читалищата, като според него трябва да се променят и критериите за читалищата, да се въведат критерии за площ и за задължителни дейности. Финансирането на читалищата също следва да се промени според министър Тодоров – според категорията, обвързано с площ, щат и дейност.

В края на ноември вицепрезидентът Илияна Йотова е гост в село Гложене по повод 125 години от основаването

на Народно читалище „Яким Деспотов-1899“ в населеното място.

Българското читалище е уникална институция, благодарение на която сме оцелели като хора, като народ, като нация и като държава. Тук съм, за да подкрепя всички вас, които милеете за родното читалище – самодейци, кметове, общински съветници, граждани. Знайте, че докато вас ви има, светлините в тази сграда и в тази зала няма да угаснат, казва Йотова в гложенското читалище.

Тя поднася президентския плакет „Св. св. Кирил и Методий“ на председателя на настоятелството Виолета Маринова.

Поздравления от кмета на Община Козлодуй поднася зам.-кметът Ивалина Банова. „Най-голяма заслуга на читалището е, че запазва искрата на родолюбието у всеки, който прекрачи неговия праг“, казва Банова.

Кметът на Гложене Петко Петков пожелава възрожденска всеотдайност и творчески успехи на състава на читалището.

Народно читалище „Просвета-1925“ от сливенското село Мечкарево получава грамота за принос в опазването и популяризирането на националната културна идентичност, съобщават на 11 декември от пресцентъра на областната администрация в Сливен. Тя е връчена на церемония в Му-

нистерството на културата от зам.-министъра на културата Калин Вельов.

Грамотата е за участието на читалището в Националната система „Живи човешки съкровища – България“. Сливенската кандидатура е в категория „Социални обичаи, обреди и празнични събития“ и представя „Господиновден“ – обичай, свързан със запазването на децата в семейството.

2025

На 12 февруари Съюзът на архитектите в България (САБ) и Съюзът на народните читалища (СНЧ) поставят началото на инициатива за възраждане на българските читалища.

Това се случва в присъствието на архитекти, преподаватели и граждани в залата на САБ на среща-дискусия с фокус „Новото българско читалище като предизвикателство – трансформация към бъдещето на читалище „Светлина-1940“ (район „Триадница“)“. Лекция на тази тема изнесе г-р арх. Анета Славова, която е и университетски преподавател.

Събитието откриват бившият главен архитект на София Петър Диков и проф. Стоян Денчев в качеството му на почетен председател на Съюза на народните читалища (след два мандата, в които е бил и председател на организацията). Проф. Денчев припомня репликата на Маргарет Тачър: „Вашите читалища са вашата религия.“

Съюзът на народните читалища посреща Деня на любителското творчество и художествената самодейност – 1 март, с второто издание на фестивала „Златна клонка“. Събитието ще се състои в Костинброд, съобщават организаторите.

Очаква се във фестивала да участват над 500 самодейци от читалищата от Софийска област. Те ще получат грамоти от министъра на културата по повод забележителния празник.

Призът „Златна клонка“ ще бъде връчен в три категории – за принос към вокалното изкуство, за принос към фолклора и за принос към танцовото изкуство.

Фестивалът се осъществява с подкрепата на Министерството на културата и със съдействието на Община Костинброд и Народно читалище „Иван Вазов-1947“ в Костинброд.

Вицепрезидентът Илияна Йотова поздравява Народно читалище „Славянска беседа-1880“ за 145-ата годишнина от създаването му. Тя е гост на тържествен концерт по повод годишнината, съобщават на 11 май от пресекретариата на президента.

„Ние, българите, носим в гените си просветата. В нито един друг език тази дума не произлиза от светлина – светлината, която училището и читалището дават на

човешкия разум“, подчертава в приветствието си вицепрезидентът и поздравява присъстващите с църковния празник на светите братя Кирил и Методий, се посочва в информацията.

Илияна Йотова подчертава, че днес читалището е мост между традициите и бъдещето със своята богата програма от дейности, които привличат младите хора. „Като най-старото читалище в София „Славянска беседа“ продължава да бъде духовният център на столицата“, отбелязва вицепрезидентът.

Председателят на „Славянска беседа“ Петър Райжеков удостоява вицепрезидента с почетния знак на читалището по повод неговата 145-а годишнина.

На 27 октомври Съюзът на народните читалища отличава генералния директор на БТА Кирил Вълчев с приза „Следовник на народните будители“ за изключителния му принос в отстояването на висотите на българския дух и идеалите на народните будители. Отличието е връчено от председателя на Съюза на народните читалища г-р Николай Дойнов на церемония, която се състои в Националния пресклуб на БТА.

„БТА е следовникът на народните будители в България“, казва Кирил Вълчев, получавайки приза. Той представя данни, показващи системното отразяване на дейността

София, 16 декември 2024 г. Сградата на кино „Влайкова“, където на втория етаж се помещава администрацията на Образцово народно читалище „Антон Страшимиров“. Снимка: Владимир Шоков, БТА

на читалищата от БТА. Сравнено с 2012 година, когато публикациите за българските читалища са били 89, само за първите девет месеца на тази година имаме 369, обяснява Вълчев.

За целия период БТА е публикувала близо 3000 материала за читалищата в България – средно веднъж на два дни. През последните години отразяването е още по-интензивно – 258 публикации през 2022 г., 275 през 2023 г. и 345 през 2024 г., допълва генералният директор на БТА.

„БТА завърши започнатата от моя предшественик Максим Минчев мрежа от национални пресклубове, които са и кореспондентски бюра. Успяхме да ги укрепим – вече във всяко бюро има поне двама кореспонденти, а в по-големите градове – до петима. Днес БТА има пресклубове в 33 български града, включител-

но и във важни културни центрове извън областните градове“, казва още Кирил Вълчев.

Д-р Николай Дойнов подчертава значението на журналистическата дейност на Вълчев и неговата роля за популяризирането на читалищната култура. „Неговото отношение към читалищата е значимо за нас. Като интелектуалец той разбира силата на словото“, казва председателят на Съюза на народните читалища. Той припомня, че с приза „Следовник на народните будители“ са отличени редица изявени личности, сред които Дамјан Вършков, журналистите Алексения Димитрова и Никола Кицевски, както и груги дейци, допринесли за отразяването на дейността на народните читалища.

На събитието присъства и заместник-министърът на културата Ашот Казарян, който поздравява генералния директор на БТА и подчертава, че отличието е заслужено признание за неговата работа. „Читалищната дейност е основата. Отбелязването на дейността на господин Вълчев е скромно, но важен акт на признание. В този век на информацията, когато всеки може да публикува, е изключително важно, че БТА продължава да отстоява професионалната журналистика и достоверността на фактите“, казва Казарян в своето изказване.

Национален представителен комитет ще подпомага организирането на забележителната 170 годишнина от раждането на общонародното читалищно дело в България (1856-2026) в градовете Свищов, Лом и Шумен, се посочва в прессъобщение, разпространено на 3 януари.

В Комитета влизат едни от най-утвърдените имена от духовния и политическия живот на страната ни: академик Георги Марков, професор д-р Димитър Димитров, ректор на УНСС, проф. д-р Сава Димитров, ректор на Музикалната академия, доц. д-р Марин Маринов, ректор на Стопанската академия „Д. А. Ценов“, Свищов, публицистът и анализатор Тома Биков, д-р Калоян Паргов, директор на СИНПИ, проф. д-р Ирена Петева, ректор на УниБит, проф. д-р Димитър Димитров, ректор на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, В. Търново, д-р Даниел Панов, председател на Националното сдружение на общините в Република България и кмет на В. Търново, генералният директор на БТА Кирил Вълчев, кметовете на Шумен проф. д-р Христо Христов, на Свищов д-р Генчо Генчев, на Лом д-н Цветан Цветанов, на Враца д-н Калин Каменов, на Банско д-н Стойчо Баненски, на Костинброд д-н Трайко Младенов, на Гоце Делчев д-н Владимир Москов, на Николаево д-н Костадин Костов, председателят на общинския съвет на Шабла д-р Йорданка

Стоева, бизнес ръководителите д-н Васил Велев, АИКБ, д-н Георги Руйчев, изпълнителен директор на Българския форум на бизнес лидерите, председателите на творческите съюзи – д-н Христо Мутафчиев на Съюза на артистите в България, д-жа Снежана Тодорова на Съюза на българските журналисти, поетът Боян Ангелов, председател на Съюза на българските писатели, д-н Светослав Почекански, председател на Съюза на танцовите и музикалните дейци, поетесите Камелия Кондова и Маргарита Петкова, актьорът Любен Чаталов, композиторът Хайгашог Агасян, продуцентът и актьор Игор Марковски, ректорът на ШУ „Епископ Константин Преславски“ проф. д-н Наталия Витанова, проф. д-кн Стоян Денчев, акад. Иван Гранитски, заместник-министрите на културата д-н Ашот Казарян и на труда и социалната политика д-жа Наталия Ефремова,

д-жа Йорданка Фандъкова, художникът Людмил Веселинов, областен управител на Област Перник, главният редактор на „Читалищен вестник“ Аниета Тарасевич, над 30 заслужили читалищни дейци от цялата страна като д-н Пламен Александров, Свищов, д-жа Недялка Трайкова, Лом, д-н Анатоли Стоянов, Шумен, агв. Минко Стефанов, Сливен, агв. Яниета Димитрова, София, д-н Данаил Лалев, Севлиево, д-н Васил Новоселски, Благоевград, д-н Иван Андонов, Кюстендил, инж. Кольо Николов, Бургас, д-н Тихомир Трифонов, Попово, директорът на НБКМ доц. д-р Калина Иванова, проф. д-р Венцислав Велев, член на УС на „Глобални библиотеки“, проф. д-р Ивайло Г. Ганев, проф. д-р Петя Шопова, чл. кор. проф. д-н Владо Панайотов, главният редактор на в-к „Стандарт“ Славка Бозукова, д-р Силвена Байракова, директор на Националния читалищен институт, и много груги.

Комитетът се ръководи от проф. Николай Дойнов, председател на Съюза на народните читалища, и членовете му ще бъдат представени официално на тържествената церемония „Читалище на годината 2025“ в Севлиево на 30.01.2026 г., като всеки от членовете на комитета ще получи символичен златен ключ.

„Това е пренос на авторитет – казва за БТА проф. Дойнов, – с включването на представители на академичните среди, политиката, бизнеса, изкуството и културата. Ще се преборим за утвърждаване на читалищното дело не само като част от националната ни история, но и като незаобиколим компонент от бъдещето. Символът на честването е ключ. Защото народното читалище е ключ към сърцата на българите, ключ към България. Който притежава този ключ, той ще се пребори „свс стихии-те“, по думите на гениалния Христо Ботев“, завършва проф. Дойнов.

Организаторите имат намерение да отправят покана към генералния директор на ЮНЕСКО за участие в заключителния концерт през октомври в зала № 1 на НДК, тъй като читалищата от 2017 година са включени в списъка на добрите практики на ЮНЕСКО, както и ръководителите на всички международни организации, в които Съюзът на народните читалища членува.

Село Гложене, 29 ноември 2024 г. Вицепрезидентът Илияна Йотова, която е гост в селото по повод 125 години от основаването на Народно читалище „Яким Деспотов-1899“, и председателят на настоятелството Виолета Маринова. Снимка: Лиляна Рашкова, БТА

София, 27 октомври 2025 г. В Националния пресклуб на БТА Съюзът на народните читалища отличава генералния директор на агенцията Кирил Вълчев със званието „Следовник на народните будители“. Снимка: Минко Чернев, БТА

МЕЖДУ ТРАДИЦИЯТА И БЪДЕШЕТО: 10 СТРАТЕГИЧЕСКИ ДИЛЕМИ ПРЕД БЪЛГАРСКИТЕ ЧИТАЛИЩА

Юрий Вълковски
Снимка: личен архив

Юрий Вълковски е директор на фондация „Народни читалища“, която е създадена през октомври 2023 г., за да подкрепя възраждането на българските читалища. Той има 25-годишен опит в културния сектор както в България, така и на европейско ниво, включително като експерт по програма „Творческа Европа“ на Европейската комисия, директор на Българската фестивална асоциация, директор на фондация „Промяната“, директор на Фондацията за градски проекти и изследвания, преподавател по културни политики в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ и Нов български университет. В периода декември 2021-август 2022 г. е заместник-министър на културата с ресор библиотеки и читалища, както и международна дейност.

В българските читалища днес, макар и встрани от светлините на медийното внимание, се усеща автентичен подем. Той е по-видим в по-малките градове и в някои села и по-неосезаем в големите градове и София. Въпреки ограниченото си финансиране много читалища организират нови фестивали, разширяват школи и клубове, библиотеки се отварят за все по-малки читатели, които все по-често са сцени за гостуващи театрални и музикални представления и състави, а на места започва възраждане и на представянето на български и европейски филми. В селата читалищата отдавна са излезли от тясно дефинираната културно-просветна роля и са активно ангажирани в широк спектър от обществени, социални и дори здравно-информационни дейности. Ролята им за опазването на българския фолклор остава незаменима.

Има и нещо още по-важно. Във време на социална изолация, на капсулиране в групови информационни балони, на противопоставяне и радикализация на мненията читалищата създават споделени пространства за диалог, за разбиране, за общи действия, които са по-важни от различията. Както пише британският изследовател Франсоа Матарасо: „Читалищата са може би най-големият двигател на гражданското общество в България. Когато казвам „гражданско общество“, нямам предвид само формалната му страна – създаването и поддържането на неправителствени организации, колкото и важно

да е това – а и неформалните процеси на съвместност, на „да бъдеш с другите“. Читалищата имат потенциала да създават пространства, в които хора с различен социален, демографски, културен произход и политически възгледи могат да бъдат заедно, без да трябва да променят това кои са. В работата на най-добрите читалища хората се учат как да бъдат заедно, без техните различия да трябва да бъдат прикривани или да се превръщат в проблем. Това, което се случва, е, че различията стават по-малко важни от нещата, които хората създават заедно, и от общото, което откриват, че имат.“

Този подем обаче не е равенмерен. Има читалища на ръба на оцеляването – особено тези в селата, където има огромна нужда от тях. През декември 2025 г. в Декларация за достойнството и бъдещето на българските читалища се изтъкват проблеми със сградния фонд и оборудването, с разпределението на субсидията, с отежнени административни изисквания, както и с несъгласувани политики и липса на диалог.

През 1999 г. Съветът на Европа публикува малка брошура под името „21 стратегически дилеми на културната политика“ с автори Чарлз Лангри и Франсоа Матарасо. Същият подход за дефиниране на „стратегически дилеми“ е използван от Лангри и в известния доклад „Културната политика в България“ (1996).

Подходът на стратегически-

те дилеми очертава пространството за вземане на решения, като дефинира две крайни точки (полюси) на важни за сектора въпроси. Той позволява на организациите да разпознаят своята текуща позиция върху този спектър и съзнателно да търсят онази специфична точка на баланс, която най-добре отговаря на местните нужди и социален контекст. Всяка от двете крайни точки има своите основания, като целта не е задължително намирането на „златната среда“, а съзнателното позициониране в различна близост до единия или другия полюс спрямо конкретните цели. Както казват Лангри и Матарасо: „Смисълът на очертаването на крайностите се крие във възможността да разпознаем собствената си позиция спрямо тях. Дали политиката ни се намира точно в средата? Или представлява съотношение от типа 60 към 40, 90 към 10 или 30 към 70?“

170 години след основаването на първото българско читалище читалищата са изправени пред трудни въпроси, част от които са натрупвани в продължение на десетилетия и вероятно нямам ясни и категорични отговори – именно затова подходът на „стратегическите дилеми“ е особено подходящ.

Стратегическите дилеми пред българските читалища са разделени в 3 групи: Дилеми на съгържанието и посоката, Дилеми свързани с общността и гостъпа, Дилеми на управлението и ресурсите. Те нямам претенция за изчерпателност – по-скоро са покана за размисъл и диалог.

* * *

ДИЛЕМИ НА СЪДЪРЖАНИЕТО И ПОСОКАТА

1. Иновация или традиция

Читалищата са пазители на традициите. Те неслучайно са вписани в Регистъра на добрите практики по опазване на нематериалното културно наследство на ЮНЕСКО именно в тази си роля – на пазители и продължители на традицията. Не бихме могли да си представим Събора на народното творчество в Копривщица без читалищните групи и състави. И в селата, и в градовете читалищата са основният дом на българския фолклор. Читалищата са и мястото, където се пазят документи и архиви за населеното място, както и материалите на местните краеведи. Това е огромно богатство.

Но е вярно и че читалищата винаги са били иновативни институции. Всъщност от самото си създаване читалищата са просветни центрове, чиято първа цел е да привнесат новото – европейската култура, в българското общество, което е застинало в османската традиция. През Възраждането читалищата са местата, където може да се четат европейските вестници, както и тези издадени в Цариград и Букурещ. В известен смисъл читалищата през Възраждането са противовес на заварената традиционна култура. Достатъчно е да прочетем отново записките на Захарий Стоянов

за първия му досег с читалище „Зора“ в Русе, за да разберем за какво става дума.

Когато бях още в абаджиите, често слушах да се говори, че в Русчук имало читалище, в което се събирали младежите и в което се приемали много вестници и книги. Мене ме интересуваха твърде живо тия неща, но не се решавах още да надникна в читалището, защото разказваха, че там се приемали само ония личности, които ходели с европейски дрехи, които имали бради и пр.

(Захарий Стоянов, „Записки по българските Въстания“)

Ролята на читалищата като агент на промяната и вход към новото се повтаря многократно в българската история – с първите радиоапарати в читалищата през 30-те години, с масовото разпространяване на кинопоказа в селските читалища през 50-те години. Не на последно място, именно читалищата бяха местата, където се появили първите компютри в българските села в края на 90-те години благодарение на програмата „Глобални библиотеки“.

Каква трябва да бъде основната роля на читалищата днес и в бъдеще: Опазване и предаване на традициите ИЛИ Осигуряване на достъп до новости, знания и модерни услуги?

През декември 2025 г. Кантар България задава този въпрос в национално представително проучване по поръчка на фондация „Народни читалища“. 50% от

респондентите отговарят: „И двете в равна степен“, 31% са за „Опазване и предаване на традициите“ и 13% – „Осигуряване на достъп до новости, знания и модерни услуги“, а 6% са отговорили „Не мога да преценя“.

2. Локално или глобално

Всяко читалище е тясно свързано със своето село или с квартала, в който се намира. Читалището има специалната отговорност да познава и да разбира населеното място и да развива своите културни, просветни и други услуги, така че те да са най-адекватни на нуждите и интересите не просто на членовете, но и на всички жители на населеното място. Това означава също така, че всяко читалище има за мисия да съхранява, да представя и да популяризира специфичната местна идентичност. Не е случайно, че малките общини отделят специално внимание на читалищата и на читалищните самодейци, знаейки, че те са лицето на местната култура и те представят населеното място навън.

Но читалището има и друга отговорност – то е и винаги е било прозорец към широкия свят. Просветителската роля на читалището винаги е включвала не само образователни курсове и разширяване на грамотността (и дигиталната грамотност в наше време), но и представяне и популяризиране на световните достижения и европейските ценности. В сферата на културата читалищата имат отговорност не само

да реагират на културните интереси на хората от населеното място, но и да събуждат интереса им към нови културни форми, нови жанрове, новите достижения в музиката, киното, театъра, дигиталните изкуства и т.н. Разбира се, новите световни тенденции може да бъдат харесвани или не, но преди да разбереш дали харесваш нещо, трябва да имаш достъп до него, а читалището може да осигури този достъп.

Дали читалището трябва да бъде огледало на общността, което отразява и съхранява нейните вече утвърдени вкусове, традиции и специфична местна идентичност? ИЛИ трябва да бъде прозорец към света, който активно провокира любопитство към непознатото, възпитава вкус към нови форми и жанрове и интегрира местния човек в глобалния културен контекст?

3. Културна роля или по-широка обществена отговорност

„Това не е читалищна дейност“ може да чуем от някои секретари и председатели на читалища. И действително – читалищата са ясно дефинирани като културно-просветни сдружения, а Законът за народните читалища изчерпателно описва техните цели и основни дейности, включително поддържане и развитие на библиотеки и информационни ресурси (вкл. дигитални), насърчаване на любителското творчество, организиране на образователни,

културни и младежки дейности, събиране и разпространяване на знания за местната общност, съхраняване на културно наследство и предоставяне на компютърни и интернет услуги. Тоест всяка дейност, която не е описана в закона, не е читалищна дейност, нали?

Действителността е по-сложна и многолика. От самото си създаване читалищата винаги са възприемали своята обществена и просветителска роля много широко и извън тясно дефинирани рамки. В наше време някои читалища са регистрирани като доставчик на социални услуги, други работят по темата за ранното детско развитие, но също така и по теми като домашното насилие. Читалища се ангажират със социален патронаж и програми за интеграция на бежанци. Читалищата са в помощ на местните жители – особено в селата, по много широк спектър от въпроси: от попълване на документи за социални помощи до организиране на погребения, от подаване на жалби към Комисията за закрила на потребителите до връзка с местното енергоразпределително дружество.

Няколко примера:

НЧ „Просвета-1910“ с. Тенево, общ. Тунджа – регистриран доставчик на социална услуга

НЧ „Св. св. Кирил и Методий-1882“, гр. Попово – лятна занималня за украински деца

НЧ „Съвременник-1986“, район Тракия, Пловдив – работа с деца, чийто майчин език не е български

НЧ „Васил Левски-1928“, район

Подуене, София – организатор на граждански дискусии за обществен ред и сигурност в квартала, образованието в квартала и други

НЧ „Любен Каравелов-1897“, с. Куртово конаре – „Активни и на 65 +“ – социално приобщаване на самотни възрастни жени от Куртово конаре

Трябва ли читалищата да ограничат своята дейност до ясно дефинираните рамки в Закона за народните читалища и да се фокусират върху своята културно-просветителска дейност ИЛИ трябва да са отворени към нови дейности, нови проекти и нови инициативи, които са от полза за местните хора дори когато това има опасност да ги отдалечи от традиционното разбирание за читалищна дейност?

Дилеми свързани с общността и достъпа

4. Сграда или дейност

Когато кажем „читалище“, често първият образ е образът на сградата. Състоянието на читалищната сграда е изключително важно, защото всички искаме нашите деца и родители, а и ние самите да репетираме, да четем, да слушаме музика в светли, топли и уютни пространства. За съжаление, често сградата не е в добро състояние – и отвътре, и отвън, нуждае се от обновяване, а понякога и от спасителни ремонти. Затова е разбираемо, че читалищните секретари и председатели като добри стопани са силно фокуси-

рани върху състоянието на читалищните сгради в стремежа си да ги направят по-гостоприемни пространства.

Но може ли да има читалище без сграда? Всъщност това е положението на голяма част от читалищата през първите години от съществуването им – читалищата се помещават в училища, в частни домове, дори в пивници. Масовото строителство на читалища започва през 50-те и 60-те години на XX век. Преди това само част от читалищата имат свои сгради. В съвременния дигитален свят можем ли да имаме виртуално читалище, което да има активна дейност, но да няма собствена сграда? Сградата ли определя дали едно читалище е истинско читалище?

А може би по-същественият въпрос е сграда или общност? Кое дефинира едно читалище – неговата сграда ИЛИ активната общност, която читалището събира?

Д.К.: Значи сграда читалище не прави... Трябва да има човек, не сграда, не зала, не печка, нищо. Ц.Ц.: Човек, който да поддържа. Д.К.: Да поддържа.

Ц.Ц.: Да го интересува.

Д.К.: И ден, и нощ трябва да мислиш в тия хора.

(Дина Колева и Цветанка Ценкова от състав „Бистришки баби“ към НЧ „Св. Цар Борис III-1909“. Цитирано по Стела Ненова „Читалище и фолклор“, С. 2024, с. 238)

5. Традиционен кръг или отвореност към нови участници

С времето всяко читалище изгражда свой кръг от верни поддръжници и активни участници в дейността на читалището. Най-често това са самодейците, които се събират редовно, част от родителите на децата, които имат школи и клубове в читалището, по-възрастните членове на театрални групи и литературни клубове, редовни читатели в библиотеката. От тези хора произлизат най-често доброволците, когато трябва да се помогне с пренасяне, гребен ремонт и т.н. Това са и членовете на читалището. Трябва ли читалището да се фокусира изцяло върху интересите и нуждите на тези хора, които са най-близки до читалището и най-силно мислят за него?

Същевременно някои читалища се насочват към нови групи участници и нови публики. Понякога това са младите хора, които се събират по спирките в селото и са много доволни, когато читалището се отвори за тях и им създаде пространство, където да изгаят, да танцуват, да общуват („Без алкохол и цигари, моля! И вие ще се грижите да оставите помещението в същия вид, в който сте го заварили!“). Друг път това означава работа с мигранти, които имат нужда да се интегрират в българското общество. Понякога означава и активна работа на читалищния секретар с ромските деца и техните родители, така че те да се чувстват

уютно в читалището.

Всяко читалище изгражда своето „твърдо ядро“ от верни съмишленици, които гарантират неговата устойчивост. Но животът навън се променя и често поставя институцията пред избор: дали да остане верна на своя утвърден кръг, или да рискува комфорта си, за да привлече тези, които досега са стояли отвън.

Трябва ли читалището да насочи своите ресурси и внимание приоритетно към нуждите на своите редовни членове и самодейци, които са неговият гръбнак, ИЛИ трябва активно да търси и да приобщава нови, често „трудни“ или неприсъствали досега социални и възрастови групи?

Моите знания се увеличаваха от ден на ден и аз помислих, че е време вече да посетя читалището, за което немало ламтях. Няколко пъти ходих и се връщах от вратата по причина, че беше ме срам да се появя пред толкова хора, като си мислех, че може би и да ме изгонят. Един път обаче, докато се накаях да се върна, един господин ме съгледа отвътре и излезе навън да ме покани да вляза. „Не се срамувай; това заведение е отворено като за вас хора“ – каза той и ми подаде един вестник в ръката.

(Захарий Стоянов, „Записки по българските въстания“)

ДИЛЕМИ НА УПРАВЛЕНИЕТО И РЕСУРСИТЕ

6. Автономия или държавна закрила

Читалищата се гордеят със своята автономия и действително това е една от най-важните характеристики на българските читалища. За разлика от сходните Домове на културата, каквито има в Полша, Чехия, Унгария, Литва, Латвия, Естония и много други постсоциалистически държави, читалищата не са общински, нито държавни структури – те са автономни граждански организации. Законът ясно казва: „Народните читалища са традиционни самоуправляващи се български културно-просветни сдружения в населените места, които изпълняват и държавни културно-просветни задачи. В тяхната дейност може да участват всички физически лица без оглед на ограничения на възраст и пол, политически и религиозни възгледи и етническо самосъзнание.“

Същевременно читалищата са единствените граждански организации, които получават годишна държавна субсидия, която може да бъде използвана както за дейности, така и за заплати на персонала. По данни на НСИ през 2022 г. държавната и общинската субсидия формира 69.3% от приходите на читалищата в България, като в някои общини достига до 100% от приходите на читалищата. В този смисъл без преувеличение можем да кажем, че читалищата са силно зависими от държавата не

просто за своето развитие, но и за своето оцеляване.

Този финансова реалност поставя фундаментален въпрос за природата на читалищата в XXI век. Дали те са преди всичко свободни граждански сдружения, които ползват публичен ресурс, или са се превърнали в де факто бюджетни структури, изпълняващи държавни функции?

Трябва ли читалищата да бранят своята автономия, като търсят по-голяма финансова независимост и нови източници на приходи, ИЛИ трябва да приемат ролята си на „държавно делегирана“ структура, разчитайки на сигурността и контрола, които идват с публичното финансиране?

Държавата често се възприема от читалищата като изгубения покровител, давал им сигурност и спокойствие в миналото, и в следствие на това настоящите им взаимоотношения с държавата са доста сложни.

(Читалищата в България – Минало, настояще и бъдеще, София 2000, Програма на ООН за развитие, стр. 71)

7. Държавно дефинирана същност или собствен избор на идентичност

Според някои изследователи през последните 20 години ежегодно се създават между 30 и 60 нови читалища по различни причини. Понякога причината е, че в селото или в квартала няма читалище или то отдавна е закрито. Тогава инициативата

на местните жители да създадат свое културно-просветно средище е напълно разбираема и широко подкрепяна. За съжаление, понякога минават години преди тези новосъздадени читалища да получат държавна субсидия, а това може и въобще да не се случи.

Има случаи обаче, когато кметът на селото иска да контролира съществуващото читалище и като установи, че това не може да стане поради читалищната автономност, просто създава ново читалище. Така малки населени места се оказват с две, а понякога и с повече читалища. В градовете нови читалища се създават както поради идеализма на квартални и други общности, така понякога и поради користни интереси, привлечени от възможността читалищата да получават държавна субсидия и да ползват общински пространства безвъзмездно.

Тези развията поставят въпроса как дефинираме едно читалище? Трябва ли всяко читалище да има ясно и твърдо дефинирани основни дейности и ако не ги покрива, да не може да се нарича „читалище“? Но също така кой дефинира какво е читалището? Държавата или самите читалища?

Ясно е, че читалищата са независими сдружения на гражданите. Никой не може да ограничава правото на гражданите да се сдружават – това право е заложено в Българската конституция.

Трябва ли държавата да наложи строги критерии и за-

гължителен минимален пакет от дейности, на които всяко читалище да отговаря, за да носи това име, ИЛИ трябва да се запази пълната свобода на местните общности сами да определят идентичността на своите читалища дори когато това води до риск от формално съществуване или дублиране на структури?

8. Равнопоставеност или стимулиране на активността

На теория настоящата система на финансиране на читалищата е много прозрачна и демократична, защото комбинира контрол от общините, които получават годишните читалищни отчети, и общо решение на всички читалища от дадената община, които заедно решават кое читалище каква част от държавната субсидия да получи. На практика обаче разписаният в Закона за народните читалища механизъм за разпределение на субсидията се тълкува по различни начини, а препоръките от Министерството на културата рядко се взимат предвид.

Съществуват случаи, колкото и да са малко, в които читалища с ограничена или почти несъществуваща дейност продължават по инерция да получават държавна субсидия в същия размер, който са получавали преди (и дори с годишни увеличения на субсидията), и в същия размер с много по-активни и жизнени читалища от същата община. Това създава напрежения както сред читалищата, така и сред

гражданите, които не са слепи за подобни несправедливости.

Същевременно налагането на ясни критерии за оценка на дейността на читалищата не е лесно и има опасност да не може да отчете всичките специфики на дейността им, включително факта, че развиват различни по вид дейности спрямо интересите и нуждите на своите общности.

Оцеляването на всяко читалище, особено в селските райони и в периферията на градовете, трябва да е приоритет, но как да се гарантира базисна сигурна издръжка и същевременно да се стимулира активността, така че читалищата да се развиват и да стават все по-важни за местните си общности?

Трябва ли моделът на финансиране да бъде заложен като защитна мрежа, която гарантира базисна издръжка за оцеляването на всяко читалище като ценна точка на присъствие, ИЛИ трябва да се трансформира в инструмент за развитие, който приоритетно възнаграждава доказаната активност и реалния принос към местната общност?

9. Институционална идентичност или разширяване на междусекторните партньорства

Читалищата по естествен и много ефективен начин формират неформални мрежи и общности, които използват за обмен на информация, за споделяне на опит и възможности. Нещо повече, читалищата се учат от

читалища. Читалищата може да се отнесат със скептицизъм към външни лектори и експерти, но бързо и лесно заемат добри практики от своите колеги. Тази читалищна взаимопомощ и сътрудничеството са изключително важни и трябва да бъдат подкрепяни и стимулирани.

Същевременно читалищата имат усещане, че другите организации и институции – културни институции, неправителствени организации и други, понякога се отнасят към тях с пренебрежение и снизхождание. Това усещане не е без основание. Достатъчно е да чуем как се произнася фразата „читалищна самодейност“ от някои елитни културни дейци, за да усетим с кожата си това отношение. Неправителствените организации също често възприемат читалищата като „по-различни“ граждански организации, без да осъзнават, че читалищата са създадени от гражданите и са управлявани от гражданите.

Разбира се, има хиляди примери на успешни партньорства между читалища, културни институции, образователни структури, неправителствени организации и други. Но е факт и че в резултат от натрупано недоверие и неразбиране читалищата понякога са изолирани или сами се изолират от възможни партньорства. Така се губят множество възможности.

Трябва ли читалищата да инвестират усилията си предимно в укрепване на секторната си солидарност и общуването „между свои“, където

срещат разбиране и споделен опит, ИЛИ трябва активно да търсят стратегически партньорства с външни за сектора организации, преодолявайки предразсъдъците в името на нови ресурси и по-голямо обществено влияние?

10. Защита на авторитета или радикална честност

Българското общество има огромно уважение и доверие към читалищата. Национално представително проучване на Кантар България по поръчка на фондация „Народни читалища“ от декември 2025 г. показва, че 79% от българските граждани имат позитивно отношение към читалищата, само 7% имат отрицателно отношение, а 14% са отговорили „Не знам“.

Според същото проучване гражданите, които са имали досег с читалищата през последните 12 месеца, им поставят обща оценка Много добър (5.16), като 39% от тези анкетирани поставят оценка Отличен (6).

Читалищата имат основание да се гордеят с това доверие и с тази висока оценка за дейността си. Същевременно днес, 170 години след създаването си, читалищата се сблъскват с многожество предизвикателства, които не остават незабелязани от българското общество. Гражданите забелязват читалища без дейност, порутени и изоставени сгради, читалища, които са се капсулирали и не допускат младите хора, семейни читалища, които се управляват от баща, син и други роднини. Да, читалищата са в подем и

вършат чудеса с ограничени средства, но не всички читалища са част от този подем. И не всички предизвикателства са свързани с пари.

Част от предизвикателствата пред читалищата, но и пред нас като общество е как да започнем да говорим за техните проблеми – без снизхождание, без предразсъдъци, без помпозност, а с грижа и уважение.

Защото предизвикателствата са много и няма да изчезнат, ако не говорим за тях. Защото самите читалища виждат нуждата от промяна и подобрения. Защото читалищата може да бъдат изключително важни за съвременното българско общество, както са били ключово важни не само през Възраждането, но и в други периоди от съвременната българска история.

В крайна сметка високият обществен кредит на доверие поставя читалищните лидери пред сериозен избор за начина, по който общуват с обществото.

Трябва ли читалищата да се фокусират върху грижливата защита на своя висок авторитет, изтъквайки успехите и традициите като щит срещу критиките, ИЛИ трябва да зложат на радикалната честност, като открито назоват вътрешните си слабости и дефицити, за да предизвикват смислен диалог за реална промяна?

Не бива да се увличаме и самоизмамваме, че това са 2898 дейни средища за просвета и култура. От всички читалища само стотина развиват една задово-

лителна и наистина полезна културно-просветна дейност; те са наша голяма гордост и ние можем да ги сочим като ценна придобивка на нашата обществено-просветна областта на извънучилищното образование. Някои от тези читалища имат сгради за по няколко милиона лева. Други още триста развиват сносна и заслужаваща отбелязване културно-просветна дейност [...] Всички останали читалища са в период на организиране, проявяват слаба дейност и са лишени от средства.

(Ячо Хлебаров, председател на Върховния читалищен съюз, в „Нашето народно читалище. Поява и развитие до наши дни“ – В: Двадесет и пет години в служба на родната просвета и култура. Юбилеен сборник. София 1937, Върховен читалищен съюз. Цитирано по Стела Ненова „Читалище и фолклор“, С. 2024, с. 86)

* * *

Днес читалищата в България се делят на три групи. Тези, които уверено и бързо вървят напред. Тези, които предпочитат да останат близо до миналото, опасявайки се, че промяната ще разруши същността им. И тези, които водят ежедневна битка за своето оцеляване.

Всяка от тези групи има своите страхове и надежди. Гласът на всяка от тях трябва да бъде чул и зачетен. Този текст и очертаните стратегически дилеми целят да отворят възможността за диалог между тях, както и с цялото общество, което се нуждае от читалищата повече от всякога.

Карта на читалищата в България

Очаквайте през февруари броя на списание ЛИК,
посветен на

*130-ГОДИШНИНАТА ОТ ОСНОВАВАНЕТО НА
НАЦИОНАЛНАТА ХУДОЖЕСТВЕНА АКАДЕМИЯ*

ЛИК

Литература Изкуство Култура

ИСТИНСКИТЕ НОВИНИ

- www.bta.bg
- [Bulgarian News Agency](#)
- [bta.bg](#)
- [bta.bg](#)
- [Bulgarian News Agency](#)
- [BTAnewsBG](#)
- [Bulgarian News Agency \(BTA\)](#)
- [bta.bg](#)